

D. D.
DISSERTATIO ACADEMICA,
DE

LINGUA
CODICIS
ARGENTEL,

QUAM
CONSENTIENT. AMPLISS. FACULT. PHILOS. IN
ILLUSTRI REG. ACADEMIA UPSALIENSI,
PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO ET CELEBERRIMO,

DN. MAG. JOHANNES
I H R E,

ELOQUENT. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT.
S. R. S. M.

PUBLICÆ CENSURÆ MODESTE SUBMITTIT.
S:Æ R:Æ M. ALUMNUS

NATHANAËL THENSTEDT,

DALEKARLUS.

IN AUDIT. CAROL. MAJ. DIE XXI DECEMB.
ANNI MDCCLIV.

H. A. M. S.

UPSALIÆ, Exc. L. M. HÖJER, Reg. Acad. Typogr.

Hög - och Wälårewördige,
Herr Doct. JOHAN LIND,
Högtförtjent KYRKOHERDE i St. Tuna,

Samt PROSTAR öfwer
Herr Mag. PEHR WOLLENIUS,
Högtförtjent KYRKOHERDE i Mora, samt PROST
öfwer tillydande Contract.

Herr Mag. JOHAN GEZELIUS,
Högtberömlig KYRKOHERDE i Orsa.

Herr ERIC KÖRSNER,
Högtberömlig KYRKOHERDE i Torsång.

Tillåten. Höggunstige. Och. Högtbenägne. Gynnare:
Sitt. Eлдade. Nit Fast. En. Beklagelig. Brift.
Widare. Komma. Waren. Doch. Nögde. Med.
Årestod. Som. Undgår. Förändring. Af En. Tärande.
märke. Af. Eder. Ertedda. Godhet. Bönerop. Till.
nelse. Närskyldas Wälgång. Skola, Hos. Mig. Alldrig.

E D

ödmjukaste
NATHANAEL

Höglärde och Årewördige HERRAR,

Herr Doct. JOHAN NORDMAN,

Högtförtjent KYRCKOHERDE i Lekfand,

dertill lydande contracter,

Herr Mag. PEHR ECKMAN,

Högtförtjent PROST och KYRCKOHERDE
i St. Skedvi.

Herr MATTHIAS BJÖRKDAL,

Högtberömlig KYRCKOHERDE i Skurtunge, Upl.

Herr JOHAN FUNCK,

Mycket berömlig COMMUNISTER i Lekfand.

Ett. Hjerta. Som. Lägar. Af. Ren. Wördnad. Wiffa.
På. Förmåga. Swiker. Dets. Billiga. Önskan. Att.
Dets. Åstundan. Låten. Erkänsla. Få. Upprefa. En.
Tid. Och. Tackfult. Sinne. Blifwa. Ewigt. Minnes-
Den. Allrådande. För. Beständig. Wål. Rik. Wällfig-
Upphöra. Som. Ståde. Framhårdar. Att. Wara.

E R

tjenare,
-THENSTEDT.

FENDRIKEN

Adel och Wålbördig

Herr **M A T T H I A S**
T H E N S T E D T,

Min kåraste FADER.

Krono-BEFALLNINGSMAN

Öfwer Ofwan Siljans Fögderi,

Högaktad

Herr **A N D E R S**
L I N B O R G,

Min Gunstige GYNNARE.

Intet tillfälle har för mig varit önskeligare, än detta känsla och brinnande kärlek. Wid intet har jag ju mera våra tankar hafwa att swåfwa omkring, dra mitt tillkommande öde, att afhålla hotande storm i så djup förbindelse, att blotta åtankan derå alldeles jér min swaghet, ock intet mera försöker, än en tyft högaktnings wedermåle. Emottagen dem såsom wanliga ömhet för mig beständigt fortfara. Himla och nöjsam lefnad, och befrede EDER och EDRA önskar till sitt sista

E D

Lydige Son och
NATHANAËL.

GOMMINISTERN wid Mora Församling,
Årewordig och Högwällärde,

Herr J O H A N
MOLIZ,

Min Gunstige GYNNARE.

HOFMÅSTAREN,

Högwälaktad

Herr L O R E N T Z
THENSTEDT,

Min kåraste FARBRÖDER.

närwarande; att kunna ådagalägga min innerliga er-
ock tyckt mig fattigare på tjenliga ord. Ej under,
dets snarare förlora de sig. EDAR ömhät, att befor-
mer, ock uppehålla ett wacklande mod, försätta mig
gör mig håpen. Förlåten då gemensamt, att jag föl-
wördnad. Ansen likawäl dessa rader för ett ringa
frukter af de trön J sjelfwe plantat. Och låten EDER
HERren signe EDER deremot med blomstrande år,
Anhöriga ifrån det, som EDER sinnes ro qwälja kan,

E R

Edmjuke Tjenare,
THENSTEDT.

THESES

1. **L**ingua Hebræa sine dubio fuit lingua primæva, & mater omnium aliarum.
2. Lingue Ostrogothicæ reliquiæ haud parum adferunt lucis vernacule nostræ & cognatis.
3. Runæ non debent originem suam neque Foniceis, neque Latinis literis, uti dici solent, uncialibus.
4. Fallunt & falluntur, qui existimant hodiernam prononciationem unicum esse fundamentum rite scribendi.
5. Male hodie sequimur Latinorum modum dividendi syllabas.
6. Runarum exacta cognitio multum lucis affert Orthographiæ Lingue patriæ.
7. Haud parum emolumenti affert nobis lingua Dalekarlica; circa obortas controversias, imprimis Orthographicas.
8. Non dubitamus statuere, hodiernum genus scripturæ, adhuc abundare literis superfluis.

D. D.

§. I.

uum eo jam perventum esset, ut propediem publicam lucem foret visura altera pars *Ulphilæ illustrati*, in animum quidem induxeram, præmium quoddam de lingua *Codicis Argentei* eidem dissertationi præfigere; verum enim vero, quum modum Academici speciminis hunc laborem dudum transgressum esse, animadverterem, committere nolui, ut operoso prologo insuper oneraretur. Separata itaque opera in præsentia iis mei instituti rationem ero rediturus, qui vitio mihi forte veterint, quod qui jam toties *Ulphilam* nominavi & *Linguam Mœsogothicam*, satis non indicavi, ambigi adhuc dum, quid linguæ sit, quo conscriptus est *Argenteus codex*, quemque auctorem agnoscat, *Ulphilamne* an, nescio, quem scriptorem *Francicum*. Sub examen itaque quam fieri poterit brevissimum, totam hanc controversiam vocabo.

A

§. II.

§. II.

Postquam e Werdinensis cœnobii latebris, & Pragenſis urbis excidio in lucem atque ſub eruditorum oculos primum pervenit codex ille membranaceus, qui a characterum colore, argenteus dici conſuevit, communi veluti eruditorum calculo, ULPHILÆ ſtatim adjudicatus eſt. ANTONIUS MORILLONIUS, *) qui omnium primus aliquam hujus codicis mentionem fecit, in Schediaſmate, quod poſtea publici juris fecit BONAVENTURA VULCANIUS, ſermonem Gothicum agnovit. Vir harum literarum peritiſſimus FRANC. JUNIUS, qui eundem erudita opera illuſtravit, quemadmodum, etiam THOMAS MARESCHALLUS, qui auctore ſuo digniſſimas Symbolas Juniano labori addidit, ULPHILÆ ſe verſionem terere arbitrati ſunt, eamque Gothica ſive Mœſogothica lingua conſcriptam. Taceo diverſarum nationum eruditos alios, qui eadem docuerunt, quosque ſi innumeros eſſe dixerō, nihil a veritate alienum narravero. Sed uti numero depugnare, animus non eſt, ita breviter dicam, quid in hanc opinionem eos induxerit.

§. III.

---

*) Creditur ille conſcripiſſe diſſertationem de lingua & literis Gothorum: v. USSERII Epiſt: ad FRANCISCUM JUNIUM præmiſſa Gloſario hujus Ulpilæ.

Sed ita tamen, ut dubius hæreat ipſe VULCANIUS MORILLONIUMne an Schoonhovium auctorem agnoſcat, Qui verocunque auctor fuerit hujus tractatus, haud ſane abſque injuria illi imputari poteſt, quod habet LaCROZE in Epiſtola ad CHAMBERLAINIUM, nihil aliud velle eum, dum Gothicas libras nominat, quam antiquas & ab hodierna forma recedentes: uti Gallis id loquendi genus, haud infrequens eſt. Avertit veto hanc ſuſpicionem auctor ipſe in ipſo ſtatim opellæ limine. Dum vero hoc Schediaſma nomino, tacere non poſſum, quin obſervem, auctorem jam animadvertiſſe, vulgari modo Codicem arg. non eſſe exaratum. ita vero ille p. 16. *Litera qua argenteus Codex piſtus magis eſt, quam Scripius.*

§. III.

Scilicet apud veteres tam Ecclesiasticæ, quam civilis Historiæ Scriptores sedulo annotari, & tanquam singularis & pietatis & laboris opus laudibus ferri, videmus, quod ULPHILAS Gothorum in Mœsia habitantium Episcopus in Gentis hujus linguam vernaculam Sacræ Scripturæ libros converterit. Commemorant id SOCRA- TES, SOZOMENUS, NICEPHORUS CALLISTUS, Martyrii Nicetæ Scriptor apud SIMEONEM METAPHRA- STEN, PHILOSTORGIUS, ISIDORUS HISPALENSIS, JORNANDES, auctor Historiæ Miscellæ, aliique sequen- tis ævi Scriptores. Præter hanc versionem, quæ haud videamus commemorari Gothicam aut Theotiscam me- taphrasin aliam, probabile eruditis visum, illas, quas ha- bemus, Codicis argentei reliquias, Ulphilani laboris mo- numenta esse, idque eo magis quæ insignis, quæ inter idioma ejus linguasque ceteras Scythicæ originis, Ale- manicam, Francicam, Anglo Saxonicam, Islandicam Sueogothicam ceterasque convenientia est, opinionem hanc, haud parum videatur confirmare.

§. IV.

Hoc licet ita sit, fuere tamen nonnulli erudito- rum, qui in alia abierint, & Francicæ nationis hominem fuisse auctorem hujus versionis, in animum induxerint. GEORGIUS HICKESIUS vir in prisca literatura Ale- manica & Anglo Saxonica versatissimus non sibi lique- re professus est. MATHURINUS vero VEYSIERE LA- CROZE, vir eruditissimus & Bibliothecæ Regiæ Berolinensis præfectus celeberrimus, orbem eruditum antiquo erro- re liberaturus, peculiari dissertatione, quam in modum Epistolæ JOH. CHAMBERLAYNII orationi dominicæ πολυγλώττη præfixit, quæque deinde Thesauro Epistolico Lacroziano inserta est, hoc argumentum pertracta- vit, idque eo successu, ut in suas partes non modo li-

teratiffimum THEOPHILUM SIGEFRIDUM BAIJERUM, ut idem Thesaurus fidem facit, sed etiam quam plurimos Germaniæ eruditos pertraxerit, lætantes patrio eorum solo pretiosum hoc antiquitatis monumentum ita adjudicatum iri.

§. V.

Ego vero quum primum LA CROZII argumenta expendere cœpi, mihi certe temperare non potui, quin mirarer, quam facile fieri possit, ut in luce caligemus, & rationes quantumcunque debiles pro classicis habeamus, ubi vel inventionis gloria nobis blanditur, vel auræ servire lubet. Sed neutrum forte spectabili huic feni imputari debet, a me omnium minime, qui hanc a me ipso suspensionem lubenter averterim, quam nuper incurrisse apud non neminem univèrsum nomen Suiogothicum deprehendo, qui, nos ideo Gothice scripsisse Ulphilam contendere, ait, ut nostræ quid lucremur patriæ: Amoliri a me hanc accusationem jam semel iterumque volui, utpote qui liquido professus sum, Gothica quidem esse hæc Ulphilæ, sed non Suiogothica, & ita Gothica, ut ad Francos, Batavos, Anglos, pane æquo jure pertineant, atque ad Suecos Islandosque. Et si imbecillis ingenii merito habetur, in fraudem veritatis amori suo in patriam quidquam dare, altera illa nec forte minor imbecillitas fuerit, immerita probra in univèrsam gentem conjicere.

Sed ut e diverticulo in viam redeam, qua fieri poterit brevitate, Lacroziana argumenta bona fide recensabo, quid singulis inesse roboris credam, candide indicaturus.

§. VI.

Prima illius ratio hæc est, quod in illa orbis parte, quæ Franciæ olim ditionis fuit, Codex Argenteus inventus sit. Sed in hoc argumento refutando multi non
eri-

erimus : Nos Suecos merito certe riderent exteri, si Suiogothicam linguam codicis hujus esse, exinde concluderemus, quod Upsaliæ jam servatur. Quis nescit instabiles librorum sedes? Valeret hoc argumentum si de colossico signo aut equestri statua sermo esset, de modico libro non item.

Altera ratio est, quod nonnulli literarum Ulphilanarum ductus ad veterem scribendi rationem Francorum, quam exhibent BOTEROVIUS & post eum MABILLONIUS, prope accedant. Sed elidi nervos hujus argumenti, facile animadvertit, qui cogitaverit, me nec statuere Seculo IV.to, nec trans Danubium membranas hæc exaratas fuisse, sed ceteriori tempore rerum summam in Italia tenentibus Ostrogothis. An mirum igitur, gentem cognatam & vicinam, literas, quousque communes fuere, parili figura pinxisse?

Tertium, quod affert, argumentum, suppeditant eadem hæc literæ Latinae, quæ Gothicis immixtæ sunt. Quærit vero, ULPHILAS, qui inter Græcos degit, & cui nullum fuisse videtur in Mœsia, quam tunc incolebant Gothi, cum Latinis commercium, unde latinas has literas acceperit? Non satis mirari possum, excidere hæc potuisse viro eruditissimo, qui tamen ignorare non potuit, utramque Mœsiam, superiorem & inferiorem jam diu Romanam fuisse provinciam, a Magistratibus Romanis gubernatam, & Latio vario & amicitia & hostilitatis documento cognitissimam. Plena manu afferre possem testimonia Historicorum, Inscriptionum, numismatum; sed piget in re testatissima oleum meum operaque perdere.

Quartum vero &, quod palmarium ipse habet, argumentum desumitur a loco GREGORII TURONENSIS, qui commemorat, CHILPERICUM temerario novaturienti studio literis Francicis quatuor novas addidisse. Ha-
rum

rum autem tres, quum in Alphabeto Codicis Aurei sibi invenire visus sit, LA CROZIIUS, conjicit, regnante CHILPERICO, Francorum Rege, qui anno Christi 587 esse desit, membranas hasce scriptas fuisse: quum probabile non sit, diuturnius ævum habuisse literas hasce vitio creatas. Sed ne quid valoris sui verba Lacroziana amittant, Ipsismet loquentem audiamus: Induxerat, inquit, CHILPERICUS, referente GREGORIO TURONENSI, novas literas in Alphabetum, quod ego de lingua Francica semper intelligendum duxi. Quam pervicax enim & inepta fuisset illa barbaries, si in linguam Romanorum jam fere mortuam princeps peregrinus & semibarbarus novas literas inferre decrevisset, eo conatu, qui in CLAUDIO imperatore, homine Romano & erudito, vigente tum & florente lingua Latina contemptu & ludibrio exceptus erat? Præterea qui CHILPERICUS literas suas Hispanis, Italis, Afris, & aliis gentibus obtrusisset, quæ tunc latina literatura utebantur? Equidem scio, hunc conatum vanitatis nomine exagitatam fuisse: at stulto quantumlibet consilio CHILPERICUS usus sit; sunt tamen stultitiæ sui fines, intra quos consistit, nisi in amentiam & animi impotentiam abeat: nec potuisset id a Rege Francorum tentari, quod nulla ratione perficiendum vel puer ex aula docuisset, ne GREGORIUM ipsum dicam, qui libere satis, si quæ ipsi fides, Chilperici errores arguere solebat. Hoc itaque novarum literarum commentum Francicas literas spectare tantisper censeo, dum certiora doceantur; interim sententiam meam haud ita improbabilem esse, sequentia forte clarius ostendent. Ipsa GREGORII TURONENSIS verba hic describere opportunum erit: *addidit autem (CHILPERICUS) & literas literis nostris, id est ω, sicut Græci habent, æ, the, uui, quarum characteres subscripsimus. Hi sunt, ω, ψ, ζ, Δ. Et misit episto-*

"epistolae in universas civitates regni sui, ut sic pueri
 "docerentur, ac libri antiquitus scripti planati punice
 "rescribentur. Ita quidem has literas descriptas exhibet
 "RUINARTUS in elegantissima GREGORII TURO-
 "NENSIS editione, qui deinde alias harum literarum
 "formas ex Aimonio profert in §. II. appendicis novæ
 "libri sexti de re diplomat. novæ edition. ita, tamen,
 "ut hanc GREGORII lectionem esse & vetustissimam
 "arbitretur. Hæ autem literæ in codice argenteo occur-
 "runt, uno ω excepto, cujus formam nusquam ibidem
 "observavi. Jam vero ψ pro *ae* diphtongo adhibitum
 "fuisse vix credibile est: transpositis ergo elementis *the*
 "primo loco legendum puto, quæ litera in codice ar-
 "genteo pro *theta* Græco usurpatur: Z vero idem codex
 "frequentat, pro qua litera *Ze* in primis GREGORII
 "codicibus scriptum fuisse arbitror, secundum ordinem &
 "loco temere motum. Superest nonnihil difficultatis in
 "litera Δ , quam his elementis *uui* GREGORII editio ex-
 "primit. Literam sane, quæ vim habeat hujus soni sig-
 "nificandi, argenteus Codex habet, quam initio secun-
 "dæ petitionis orationis dominicæ invenies, etsi eam
 "per literam *Q* perperam, ni fallor, in lectione expres-
 "sam video, At olim *wimai* lectum fuisse videtur, cras-
 "so quidem & aspirato sono, qui sensim in lingua Ger-
 "manica in *Q* vel *K* immutatus sit, & in lingua Gallica
 "in literam *G*, ut nomen illud Wilhelmus ostendit, quod
 "Galli modo omnes *Guilhelmum* pronunciant. Atqui cum
 "ea litera non nihil ad *D* Latinum in illius ævi manu-
 "scriptis accedat, facillime ab amanuensi imperito in Δ
 "Græcum mutari potuit. Hactenus *Lacrozius*. Ego ve-
 "ro dum severiori lance hanc argumentationem expendo,
 "plane nihil invenio, quod a receptiore sententia me di-
 "movere possit. Ut autem toti huic rei aliquid lucis fœ-
 "nerer, ad sequentia momenta B. L. animum attendere ju-
 "beo.

§. VII.

1:0 Negari nequit, satis pro imperio verba GREGORII refingi. Quatuor heic adfunt literæ, quarum duæ loco suo moventur, tertia Σ transmutatur in Z, quarta ex triquetra femicircularis fit, & sonum, quem in codice revera habuit, (id quod harmonia Linguarum cognatarum aliæque rationes abunde probant, cfr. JUNII Alphabetum Gothicum præmissum Glossario ejus Ulphilano p. II.) amittit.

§. VIII.

2:do Imperitum dicere ausim, quod LACROZE Alphabetum, sive Francicum sive Latinum, litera Z tanquam nova a CHILPERICO adaugeri potuisse credat. Nam quicquid criminentur Historici, adeo domi talpa esse non potuit Rex ille, ut ignoraret, in Francico idiomate nullam esse literam, quæ in ore & calamo civium ejus frequentior fuerit, quam illa, de qua loquimur, Z. Rem me literaturæ Theotiscæ gnaris notissimam loqui arbitror, sed si quis testem adhibendum velit, dabo locupletem, virum de quo Musæ Germanicæ merito glorientur, literatissimum WACHTERUM, qui in prolegomenis Glossarii Germ. Sect. III. hæc notatu digna habet: "Z Anglosaxones non utuntur nisi in vocibus externis, quales sunt Zacharias & Elizabeth; Gothi vero, Franci & Alamanni in domesticis; illi parcius, hi intemperantius. Ubi tamen observandum, quod Gothi hoc elemento nunquam utantur in iisdem vocibus ut Franci & Alamanni, sed plerumque in aliis, & a Francico & Alamannico idiomate alienis: quales sunt *izwis* vos, *bazjan* laudare, *marzjan* scandalizare, *vazu* domus, *buzd* thesaurus &c. Et quod Franci & Alamanni Gothorum & Saxonum T continuo convertant in Z, id quod cuiusvis vel librum aperiendi manifestum esse potest. Hæc UNA LITERA, SI NULLA PRÆTEREA ARGUMENTA SUPERESSENT

SENT (SUPERSUNT AUTEM QUAM PLURIMA), SATIS
 "OSTENDERET, CONJECTURAM EORUM, QUI INTER-
 "PRETEM CODICIS ARGENTEI HOMINEM FRANCICUM
 "FUISSE VOLUNT, MINIME OPINABILEM ESSE. *)

3:0 Quantumcunque deinde largi simus, restare non
 possunt nisi duæ literarum novitiarum: jam autem lubens
 scire velim, hocne argumentum auctori remittere pos-
 sim, atque adeo quærere, si regnante CHILPERICO
 hic codex scriptus esset, cur duarum literarum exclu-
 dendarum licentiam sibi permiserit Scriptor Codicis Arg.

§. IX.

4:0 Sed hisce omnibus tanto magis superfedere po-
 tuissim, quanto mihi certius est, non de Francicis,
 sed de Latinis literis a GREGORIO verba fieri, &
 has adeo esse, quas locupletare voluit CHILPERICUS.
 Notatur enim ab historico nostro, mandatum hoc uni-
 versis regni Francici civitatibus datum fuisse; ast illa-
 rum omnes Theotisco sermone non utebantur; sed erant
 adhuc, qui Latini sermonis sæculas retinerent, erant
 qui Celtice loquerentur. Quod insuper vel inde eviden-
 tissime mihi probari videtur; quod institutum hocce ad
 ejusmodi linguam spectet, in qua *librorum antiquitas*
scriptorum copia fuerit. Francorum vero res literaria
 quo in statu hoc tempore fuerit, locus ille OTFRIDI,
 quem allegat LACROZIUS, nimium evidenter compro-
 bat. *Lingua hæc, inquit, veluti agrestis habetur, dum*
a propriis nec scriptura nec arte aliqua ullis est tempori-
bus expolita. Conatur quidem hunc ictum eludere LA-
 CROZIUS, arbitratus GREGORIUM, tantum figgifi-
 care, a propriis excultam non fuisse L. Francicam, sed

B

id

---

*) Addo testimonium OTFRIDI, scriptoris Francicij in dedic.
 ad LUITBERTUM p. II, Edit. Schilt. K & Z sæpius lingua Fran-
 cica extra usum Latinitatis utitur, &c.

id non impedire, quo minus exteri eadem scribere poterint. Sed quid quaeso esset, quod peregrinos permoveret, ut Francice discerent, Immo etiam libros hac L. conficerent? & si hoc esset, sique peregrinos cultores allicere posset, non certe agrestis haberetur. Verum enimvero si OTFRIDI verba effugiis locum relinquere possint, longe omnium evidentissimum arbitror illud testimonium, quod dicere videmus scriptorem Theotiscum, qui sub LUDOVICO Pio imperatore (Germanicum alii credunt) praefationem scripsit in translationem metricam Vet. atque Novi Testamenti Saxoniam. Inserta legitur haec praefatio Collectioni Scriptorum Franc. DU CHESNII, repetita in nuperæ Collectionis Paris. Tom. VI. p. 256. inter alia vero haec habet notatu sane dignissima. Cum divinatorum librorum solummodo literati atque eruditi prius notitiam haberent, ejus (LUDOVICI) studio atque imperii tempore, sed Dei omnipotentia atque inchoantia mirabiliter actum est nuper, ut cunctus populus suae ditioni subditus, Theotisca loquens lingua ejusdem divinae lectionis nihilo minus notionem acceperit. Praecepit namque cuidam uno de Gente Saxonum, ut Vetus ac Novum Testamentum in Germanicam L. poetice transferre studeret &c. Discimus hinc certe, in Theotiscum sermonem nunquam antea translata fuisse S. oracula, quod salva veritate dici non posset, si quarto jam seculo, aut etiam prius, si HICKESIUM audimus, in Francicum idioma per Cod. Arg. conversa fuissent divina oracula. Quum proinde, ut id hoc loco moneam, omnes antiqui Scriptores Gothicam metaphrasin laudent, Germanicam vero non taceant solum, sed & expresse factam negent, nescio, qui in mentem eruditis venire possit, ut veritati adeo evidenti signa sua obvertant.

S. X.

Fuere adeo scripta Latinæ linguæ, quæ hanc mutationem subierunt, sed qualis illa censenda sit, aut in quo consisterit, dictu difficile esse, fateor. Sed quum tamen rei diplomaticæ illustrandæ hic locus inserviat, aliquam illi lucem affundere conabor. Id autem omnium primo mihi haud gravate concedi, arbitratus fuero, in tanto Latinam explicationem inter & quatuor Græcarum literarum valorem diffidio, perexiguam harum rationem esse habendam. Notum est illud mediæ ævi: *Græca sunt, non leguntur.* GREGORII proinde Scriptum, postquam per aliquot secula indoctis Scribarum manibus deformatum fuerat, mirum non est, si Græcæ literæ nihil sinceri retinuerint: Sola vero Latina interpretatio si nobis pro cynosura fuerit, inveniemus statim, ubi pedem figamus: Ex indiciolo nempe GREGORII civitate donare voluit CHILPERICUS literas e Græcia mutuatas, quæ o longum sonarent, æ, the & uui, quibus, nisi fallor, nil aliud significandum habuit, quam omissis aut forte ignoratis Græcis nominibus, OMEGA, ÆTA, THETA & PHI, quarum priores duæ vocales longæ vel compositæ eadem quidem figura, florente quoque Latio, pingebantur ac simplices brevesve, sed diversissimi tamen soni fuere. Posterioribus duabus consonis etiam caruit Latium, idque ita ut per ambages illas significare, habuerit necessum, ut notum cuivis est, Θ & φ per t & p cum addita aspiratione exprimens. Non itaque adeo ineptus fuit CHILPERICUS, qui hæc comminiscatur, licet eventu frustratus fuerit, & ad id imperium extenderit, quod omnium difficillime leges accipit. Non est, quod moneam, phi per uui efferri, quo lapsu nullus Germanicæ nationis homini facilius esse poterat, *)

B 1

Vide-

*) In MABILLONII Museo Ital. p. 141. inscriptio æt Latina Sc:

Videant jam, qui tantopere contendunt, Codicem argenteum Francica L. conscriptum esse, quibus armis adversus nos pugnent. Ego quidem is non sum, qui cuiquam praefracte oblectari velim, sed dandam mihi veniam jure postulavero, si antequam a sententia tot eruditorum calculis confirmata recessero, certiores rationes postulavero. Interea quum jam in hac arena simus, relictis aliorum conjecturis, tanquam de integro rem cognitioni nostrae subjiciamus, visuri, aliquidne ex ipso linguae genio, quod ad rei declarationem faciat, indagare liceat. Illustrandae huic controversiae sequentia momenta aliquam forte faculam praetulerint.

§. XI.

5. Quo sollicitius Codicem argenteum cum monumentis Francicis, quae in Schilteriano opere inventuntur, contendo, eo evidentius inter ambas has linguas discrimen invenio. Magnum mihi mare navigandum foret, si huic tractationi cymbulam meam immitterem. Sed loquor non inobservata aliis. Celeberrimum WACHTERUM, qui peculiare Schediasma de lingua codicis Argentei edidit, nunc iterum testem appello, & illo antiquiorem GEORG. CASP. KIRCKMAJERUM in diss. Wittebergæ habita de Lingua Scytho Celtica & Gothica p. 47. qui ambo a verbis auxiliaribus Francis familiarissimis, Codici vero Argent. peregrinis idem demonstraverunt. Ego quoque uti Ulphilam non semel nec incuriosa manu voluravi, nec minus studiose Francicos Scriptores consului, ita invenisse mihi videor, duas has linguas, etiamsi facile appareat matre eadem ambas esse prognatas, majori tamen differentia quam ulla cognatarum inter se distingui. Sumamus exempli loco prima Glossarii Ulphilani verba, & cum Francicis contendamus.

Abin.

quoris ævi, ubi præter σ videmus quoque θ & ϕ in Theophila: ut adeo illa formata videri possit secundum præcepta CHILPERICI, non

Abin. cas. obl. maritum notat. Vox hæc quantum mihi constat Francis penitus peregrina est. Utuntur e-
jus loco *gommdn* &c.

Abraba valde. Vox Francice ignorata, nisi illud *bora* Otsridi huc referre volueris. At certe termina-
tio illa adverbiorum in *Aba* Gothis peculiaris est. de
qua in Specimine Ulph. I. haud pauca.

Abrs magnus. Vox pariter Theotiscæ linguæ igno-
ta. Terminatio adjectivorum Gothica hæc cernitur;
quæ fere in Sexcentis: ut *riks* dives, *gauris* tristis, *ar-
dags* beatus. Insolentius vero hoc Francis scio, utpote
quorum adjectiva vario alio modo terminantur.

Sed reprimo me inque medio cursu sustineo; obser-
vationem enim instituo non librum.

§. XII.

6:0 Dum uno obtutu universæ L. Gothicæ, quod re-
stat, contemplor, invenio ibi præter Gothica & Scythica,
de quibus mox plura, sane quam multa Græca & Latina,
& id ita, ut FRANCISCUS JUNIUS vir, si quisquam
alius, utriusque L. peritissimus, Græcam Gothicamque
L. non nisi dialecto differre, judicet. Et sane Græcismura
sapiunt non modo Orthographia Gothica (uti dum e. g.
g ante alterum g & k pro n ponit. Ulphil. illustrat. pag.
36: quo accedit, quod Græco more Latinum I longum
per ei exprimat & E longum per ai v. STIERNHIEL-
MII præf. ad Gloss. Ulph. Gothicum.) sed etiam idiotismi
Gr. L. quam plurimi & voces mere Græcæ in Mœsiam
tractatæ e. g.

il ἡλιος, Sol

air ἡε diluculum;

aflassais ἀποσασίε, repudii,

ams ὄμος, humerus

gagrests γεαφῆ edictum;

blif-

bliftus κλέπτης fur,
& alia longe plurima.

Spyreidans σπυρεϊδᾶς Sportas,

Præter hæc non exigua ibi invenitur farrago vo-
cum Latinarum e. g.

Kumbjan

cumbere obsolet.

Anskumbjan

accumbere.

Faskja

Fascia.

Aurkje

Urceus vel urceorum.

Sineigs

Senex.

Auralia

Orale vel orarium, i. e. Su-
darium

Taceo alia, quorum ingentem numerum afferre possem. Jam vero etiam indubium fit, eadem matre usas fuisse has tres Linguas, idque ita ut Gothica L. Sororibus suis sæpiuscule lucem præferat, *) quum tamen L. Ulphilana hæc Græcisimis & Latinisimis multo magis quam ulla reliquarum dialectorum Gothicarum aut Theotiscarum sca-teat, verisimile mihi videtur, loci situi & imperii socie-tati, hoc maximam partem esse assignandum. Vidimus enim, Mœsiam Romanis falcibus diu paruisse. Græcia vero contermina fuit, & multo haud dubie cõmmercio vicinis Gothis familiaris, ut adeo facilius eam cognationem, quam antiquitus cum L. Græca habuit, hæc nostra ser-vare potuerit. Quo etiam facit, quod in Ponticis re-gionibus integras urbes fuisse Græco sermone utentes, testetur OVIDIUS:

In paucis remanent Græcæ vestigia linguae,

Hæc quoque jam Gethico barbara facta sono.

Quibus verbis nescio an aliquid accuratius L. Moesogothicam depingere possit.

§. XIII.

7:0 Inter vocabula Latinae originis refert quoque

WACH-

*) Ostendimus in id præf. prioris partis Ulph. illustr. nec non proœmiis Speciminibus II. & III. Ulphilanis præmissis.

WACHTERUS illud *Kintu*, quod Math. V. 26. occurrit. *Amen quitha thur, ni usgaggis jainbro, unte us-gibis thanna ministan kintu i. e. Amen dico tibi, non exibis inde, usque dum reddas minimum nummulum. Haud ulli pepercit labori, ut indagarem, ubinam gentium monetæ species esset, quæ hoc nomen gereret. Id enim si resoire daretur, haud dubie valido indicio patriæ interpretis proderetur. Sed mihi nondum constitit, Romanos, qui quadrantes & Sextarios habuere, a quinario numero monetam quandam nuncupasse. Euditis itaque ulterius inquirendum linquo, an hujus monetæ vestigia alicubi offendantur. Probabile interea est, quum minima aris mensura ut plurimum apud antiquos pensilis esset, nec signata, id quod de nostratum *penningar*, speciali sensu ita dictis, certum est, minimum ponderis genus *quintin* inde nomen suum in borea accepisse.*

Monere fortassis debeo, nec linguam Francicam Latinorum vocabulorum immunem esse; sed videbit, quicumque ad ea animum attenderit, Theologica hæc fere esse, aut etiam artium vocabula, quæ clerici, ut transferendi laborem vitarent, retinuerint, & adeo Germanica civitate donaverint.

§. XIV.

In numero exoticarum vocum linguæ M. G. ponuntur quoque a WACHTERO in diss. de Lingua Codicis Argentei, inserta actis Berolin. T. 2. aliæ, quas Barbaricas appellat. Has autem ut uno fasce collectas videre possit B. L. catalogum Wachterianum heic subijciam, observationes nonnullas eidem infra subjuncturus.

Abo, vir.

Awiliudon, gratias agere.

Abraba, valde.

Baujan verere. in composis.

Abrs, magnus.

usbaujan, everrere.

Aglo, tribulatio.

Bigitan, invenire.

Aibrs, Munus.

Bimamindam, deridere.

Anza,

<i>Anza</i> , Trabs.	<i>Birekjai wauribun</i> , periclitabantur
<i>Atisk</i> , Sata.	<i>Bisunjane</i> , circumjacentes.
<i>Azetizo</i> , <i>facilius</i>	<i>Biutbi</i> consuetudo
<i>Aurakjo</i> (monumenta.	<i>Dufrisabtai</i> , exemplum.
<i>Sepulchra.</i>	<i>Plapjo</i> , plateæ.
<i>Ei</i> , si, ut.	<i>Plinsjan</i> , Saltare
<i>Fairgunje</i> , mons.	<i>Razn</i> , domus.
<i>Fairhwus</i> , mundus:	<i>Riquiz</i> , tenebræ.
<i>Gadaban</i> , evenire:	<i>Robsna</i> , Atrium.
<i>Gauris</i> , tristis.	<i>Saitqua</i> , oceanus.
<i>Gauritha</i> , tristitia.	<i>Saudim</i> , Sacrificiis.
<i>Gawrisquand</i> , fructum ferunt.	<i>Seitbu</i> , Vespera.
<i>Glaggwuba</i> diligenter.	<i>Sifaida</i> , exultavit.
<i>Gramsta</i> , festuca.	<i>Siponeis</i> , Discipulus.
<i>Hlaiw</i> . Monumentum Sepulchrale.	<i>Slawan</i> , tacere.
<i>Hleidumei</i> , Sinistra.	<i>Sprauto</i> , cito.
<i>Hunjan</i> confidere.	<i>Suns</i> , <i>Sunsarw</i> , confestim.
<i>Inilo</i> , excusatio.	<i>Swinrbai</i> , validi; fortes robusti.
<i>Kas</i> , vas.	<i>Tabjan</i> , discerpere.
<i>Kasjins</i> , Figuli.	<i>Tbeikwon</i> , tonitru.
<i>Latio</i> , consolatio, redemptio.	<i>Translein</i> , locusta
<i>Marwi</i> , sumtus	<i>Tuzwerjan</i> hæsitare.
<i>Marwjan</i> , parare, præparare.	<i>Usogajan</i> , Sugillare.
<i>Maudeith</i> , suggeret.	<i>Usdaudo</i> , sollicite.
<i>Naitein</i> , Blasphemia.	<i>Usfilmei</i> stupor.
<i>Nanthiands</i> , <i>Anananthjands</i> .	<i>Waibsta</i> , angulus
<i>audens.</i>	<i>Waip</i> corona.
<i>Nantbida</i> , <i>Ganantbida</i> cesavit.	<i>Waluns</i> virgas:
<i>Nidwa</i> ærugo.	<i>Wis</i> , tranquillitas.
<i>Not</i> puppis.	
<i>Paida</i> tunica.	

§. XV.

Hæc vero, & quæ plura haud exiguo numero addi possent, uti Scythicæ L. haud dubie propagines sunt, ita ratio facillime reddi potest, cur in L. Moesogothicam sese insinuaverint. Moesia enim inferior & Pontica regio a Scythia & Thracia hinc Istro tantum flumine in-
ter Hami iugo separabatur, ut adeo non potuerint non

İK ԴՈՒՆՈՒՄՆԻՑ ԱԿՆՑ ՄՍ ԲԵՐՆԻՆԻՏԻԱ ԵՄԿ..
ԲԵՐ...ԴԱՄԱՆԻՏԻԱ ՄՈՇ ԱԿՆՑ ԱՐԱՄՍ
ԱՐ ԲԻԱՄՍԵՐ ՈՆԿՇԱ Ն. ԻՆԴ... ԿԱՅԱՐԱՐԿ=
ՇԱ ՇԱԻ ԿԻԱԿ... ԴՆԵՑ ԿԱԴՑ ԱՆԱՆՄՍՍՈ
ՇԱԻ ՈՒՄԵՆԱՐ.

§. XV.

Hæc vero, & quæ plura haud exiguo numero addi possent, uti Scythicæ L. haud dubie propagines sunt, ita ratio facillime reddi potest, cur in L. Moesogothicam sese insinuaverint. Moesia enim inferior & Pontica regio a Scythia & Thracia hinc Istro tantum flumine inde Hæmi jugo separabatur, ut adeo non potuerint non inter hos populos continuæ esse consortiones & mutua commercia. Tribuat B. L. huic argumento quantum libuerit: Ego etsi eidem soli fidere nollem, nihilo minus videor mihi, pari jure hoc geographico argumento uti posse, ac post aliquot secula deperditis literarum monumentis, vel obscuriore reddita migrationum historia, ubi quæstio oriretur, utrum ex America in Britanniam, an vero hinc eo sermo Anglicanus traductus fuerit, quum utrobique in usu sit: Europæus e Britania primam ejus originem ex ea ratione deduceret, quod scateret vocibus Latinis, Gallicis, Gothicis, Danicis, Batavisque, doceretque insulam hanc diu Romanam fuisse provinciam, & de cætero omnibus his regnis vicinam & frequentatam, dum ab Americanis toto oceano distet.

§. XVI.

Sed ne diutius quempiam suspensum teneam, rem hanc rotamque controversiam evidentissime dirimunt tabulæ illæ Venditionis, in Italia haud dudum repertæ, quasque ex DONII inscriptionibus ab ANTONIO FRANCISCO GORIO Florentiæ 1731. editis affert EDV. LYE, in præfat. ad Ulphilam pag. 35. Quæ quum secundum Ulphilæ versionem unicum sint, quod adhuc cognovimus L. Moesogothicæ *λεψανον*, facere non potui, quin illud æri incisum heic B. L. videndum offeram, quum editio illa Benzeliiana in paucorum adhuc manibus sit. Mutilum vere hocce monumentum ita interpretari conatus modo laudatus EDV. LYE. EGO GUDILUBUS DIACO-

NUS HÆC VENDIDI, LIBELLUM FECIT FRA - - - TVE DIA-
 CONUS - - - - QUATUOR UNCIAS N. HUG. - - - KABBA-
 LARIÆ ET KILLI - - - ANEUS - - - - RENUNTIAVIT ET SUB-
 SCRIPSIT. Nihil videt, qui heic eandem omnino linguam
 non agnoscit, quam præfert codex argenteus: Si quis
 interea dubitet, Glossaria in consilium adhibere poterit
 circa voces *ik* ego, *Evabauhta* vendidi, *gawaurhta* fe-
 cit, *fidvar* quatuor, *ufmelida* subscripsit; ab *uf* sub &
meljan scribere. Aureum sane hoc est, & auro pretio-
 sius monumentum, utpote ex quo haud pauca porismata
 scitu utilia deduci possunt: ut autem cætera missa faciam,
 id tantum observo, brevi hacce schedula illam, quæ jam
 sub incude est, quæstionem penitus extra dubitationis
 aleam poni. Scilicet notissimum est testimonium, perhi-
 bente JORNANDE ALANO, aliisque, Ostrogothos, qui
 & alias Gothi minores appellabantur, in Moesia suas ha-
 buisse sedes, nec minus notum, eosdem hos Ostrogothos,
 permixtos forte ejusdem nominis Scandinaviæ incolis, in
 Italiam descendisse, eamque regionem haud brevi impe-
 rio tenuisse. Quum itaque videamus, in Italia eundem
 Gothicum sermonem easdem literas usurpatas fuisse, ne-
 scio sane, an quisquam dubitare possit, quo minus Ostro-
 gothica heic sint omnia, & Codex adeo argenteus in
 ejus populi usum descriptus, qui in Italia cum imperio
 fuit: nam uti uno ore omnis loquitur vetus historia Ec-
 clesiastica, eosdem Gothos, qui jam Italiæ domini erant,
 Scripturam *S. eis τὴν ἀμεϊτὰν φωνὴν* translata habuisse,
 veri non videtur simile, aut interiisse hunc adeo salu-
 tarem laborem, aut post HOMERUM alium extitisse,
 qui Iliada conscribere voluerit. Jam vero quum per has
 tabulas venditionis evidentissimum sit, alio Ostrogothos
 sermone usos non fuisse, quam qui in Cod. Arg. extat,
 tam de lingua, quam etiam de paraphraste luculentissi-
 mum testimonium dicit. Video quidem heic objici,
 etiam

etiam Francos aliquando Alpes transiisse, & ibi virtutem suam bellicam expertos fuisse. Sed ex subito aliquo tumultu nihil sane hujusmodi colligi poterit. Vidit haud ita pridem Germania Muscovitarum cohortes, nec nos ibi rari hospites fuimus, sed nunquam tamen alterutrius sermo civibus imperatus est, nedum in publicas tabulas migravit. Idem, quem modo laudavimus EDW. LYE ex HIERONYMO ROMAN affert, TURINI ab eo visum fuisse breviarium aliosque libros singulares eisdem literis exaratos, quibus usus quondam Ulphilas fuit. Miror sane, qui fieri potuerit, ut in tanta literarum luce, nullus eruditorum hos manuscriptos Codices sua cura dignos judicaverit, & quomodo diligentiam MABILLONII aliorumque, qui in has oras literaria itinera susceperunt, effugere potuerint. Sed deteget hæc forte volvenda dies & curiosior posteritas,

§. XVII.

Subductis itaque omnibus calculis, ἀπόγραφον illud Versionis Ulphilanz, quod nomine Codicis Argentei appellare solemus, in Italia, sub Dynastia OstroGothica, esse exaratum, intrepide affirmo: conjecturæ meæ favet non solum eximius libri nitor, qui eo tempore haud levi pretio comparandus erat, & cui forte impares Gothorum, dum domi degebant, modicæ facultates fuere; sed etiam harmonia illa singularis, quæ animadvertitur inter veteres versiones Latinas, hujusque lectionem Sacri textus. Nam etiamsi in Moethica regione primum Gothice translata fuerint Sacra oracula, nihilo minus credibile est, ad typum Ecclesiæ Latine conformata & varie reficta fuisse Gothica Biblia. Observarunt jam dudum eruditi, Cantabrigianum BEZÆ Codicem in plurimis nostro concinere, atque id ita ut, dum a vulgari lectione Codicum Græcorum abit Ulphilanus, hunc fere auctorem habeat. Et notatu dignissimum reputavi, quod

versus ille, quem in Præfatione Ulphilæ illustrati post Luc IX: 50. in Codice Argenteo intercalarem veluti esse subnotavi, inque nulla versione antiqua extare tradidi, in veteri versione Latina inserta Evangeluario Celeb. BLANCHINI Romæ ante paucos annos impresso cum aliqua tamen variatione reperiatur. *) Debeo hoc indicio Eruditorum Goettingensium, qui dum Ulphilana nostra summa comitate in Relationum Fasciculo III. recensuere, varia docta sane & quorum eos poenitere non debet, nostris meditationibus adjunxere. Nos vero si brevi hac opella in diversa ab illis abimus, tam æquo animo nostra accipiant, quam nos illorum crisi, ubi licet, lubentes affurgimus.

§. XVIII.

De industria hucusque intacta omisimus illa argumenta, quibus uti voluit Celeberr. HICKESIUS, in quibus refutandis jam breviores esse possumus, quum per antea dicta eorum nervos satis elisos putemus. Quod enim ad consensum attinet Codicum Latinorum, quorum copiam adeo paratam Gothico homini inque Moesia habitanti fuisse, verisimile non putat, quum Ulphilas haud dubie Græco Bibliorum exemplo usus fuisset, vidisti B. L. nos eodem telo ad nostram tuendam sententiam, & uti arbitramur, certioribus auspiciis pugnare. De cetero offendit Rev. D. Er. RENZELIUS in præfat. ad Ulphilam, manifestis indicis prodi, ex Græco textu quam plurima loca Codicis Argentei translata fuisse. Et bene habet: conspirant omnia amicissime, si dicamus ab initio ex Græco textu Gothicam formatam fuisse versionem,

---

*) Codicis Argentei versus hunc sensum ex Benzeliana translatione habet: *nec ullus est hominum, qui non faciat miracula in nomine meo: quæ verba in memorata versione ita plenus efferuntur: Nemo est enim, qui non faciat virtutem in nomine meo, & poterit male loqui de me.*

nem, sed in Italia ad tenorem versionum antiquiorum eandem fuisse variatam & interpolatam.

§. XIX.

Vitamus ita quoque illud dubium, quod vir hic doctissimus, inde sumit, quod nulla in hoc Codice appareant Arlanismi vestigia, quum tamen huic Sectæ ULPHILAM addictum fuisse, inter antiquos constet. Sed si hic Codex in solennem alicujus templi aut Principis usum fuit descriptus, qui fieri potuisse existimabimus, ut illud fermentum, si quod fuit, solícite inde non sit demtum? Si vero, an ulli in hac versione errores fuerint, dubitare videor, causa hæc est, quod incertum sit, suum ne laborem antequam Ariani dogmata amplexatus fuerit Gothicus hic Præsul, jam perfecerit. Aliquamdiu enim orthodoxum fuisse Ulphilam, luculenter prodit SOCRATES in Historia Ecclesiastica Lib. VI. c. 37. *Ἀλλὰ γὰρ, inquit, καὶ ἐλφίλας ὁ παρ' αὐτοῖς τότε ἱερωμένος, τὰ μὲν πρῶτα ἑδὲν διεφέρετο πρὸς τὴν καθόλου ἐκκλησίαν.*

§. XX.

Quod vero ad similitudinem literarum Latinarum ab Ulphila adoptatarum, earumque quibus alii Codices Europæi scripti sunt, attinet, non video quid egregii eadem prober. Illudne mirum, si gentes vicinæ eademque cognatæ, in quibus poterant, & usus addixit, similes literas pinxerint? Iterum moneo, intra sinum Italiæ & ab OstroGotho Codicem argenteum pictum esse, non vero ad littora Ponti Euxini.

§. XXI.

Pedem heic pæne fixissem, in primis quum dicendorum non nisi summa capita in chartam tumultuaria hæc opera conjicere, in animum induxerim: sed quum tamen videam, immisceri illi quæstioni, quam modo attigimus, alteram, quæ cum eadem parum commercii habet, utrum nempe ad Gothicam an Germanicam Lingua Codicis Ar-

Argentei, quam Ostrogothicam mihi appellare liceat, propius accedat, nonnullis lineis, quid ego de hac re sententiam, aperire non abs re erit. Inter omnes constare, arbitratus fuero, Linguas Theotiscas & Septentrionales, Francicam puta, Alemannicam, Burgundicam, Anglosaxonicam, Batavicam, Suethicam, Danicam Islandicamque ex uno fonte Scythici Sermonis omnes propullulasse. Nostri Scriptorum ultro de Sueogothica Lingua id confitentur, narrantque ODINI comitatum, victoriam sua arma Scandinaviae inferentem, victorum consuetudinem secutum fuisse, novumque illud idioma, quod *Afan.al*, seu Afanum sermonem appellant regioni induxisse. Ante hanc enim epocham credibile est, Lapporum linguam terrae inhabitatoribus vernaculam fuisse. Hos vero aborigines, ubi Afani longius longiusque populere, subsistere demum ad extremos Boreae terminos, ibique novas sedes quaerere passi sunt. Subiit itaque tam qua mores, quam etiam qua sermonem orbis Suiogothicus omnimodam mutationem, ita ut pro pristino illo veterum incolarum idiomate, Afanum illud seu Gothicum introductum fuerit: quod Gothorumne in Moesia habitantium fuerit, dicere haud pronum est, quum Gothica Lingua in varias dialectos abierit, nec satis certum, ubi praecipue ODINI patriae sedes fuerint. Interea id plusquam probabile est, hos, qui nominis Gothici ex asse heredes erant, sermone ad eos proxime accessisse. Nec Linguae veteres hodiernae litteram hanc dirimunt; nam si illas cum prisca hac OstroGothica contulerimus, multa invenire licet hujus Linguae vocabula, quae in AngloSaxonica residua sunt, quaeque in nulla alia dialecto usu recepta animadvertuntur, multae aliae voces apud Theotiscos superstites sunt, quas AngloSax. ignorarunt. Qui vero omnium singulorumque accuratorem numerum inire voluerit, inventurus facile erit, errasse WACH-
 TERUM,

TERUM, dum in laudata Dissertatione de Lingua Codicis Argentei, p. 47. docet, eam cum nulla minus dialecto convenire, quam cum SuioGothica. Re enim vera longe secus est. Nam etiamsi id bona nostra venia sibi vindicare possint Germani, quod OstroGothica Lingua nominibus collectivis, nec non verborum præteritis, Supinis immo & infinitivis non raro præfigat, ut hi suum *ge*: quod articulum Substantivis præmittat, quem nos Sueci postponimus: quod, dum nos Passivas verborum formas immediate ex verbis creamus, Codex Argenteus, more Germanico, ope verborum auxiliarum *wairthan* & *wisan* utatur. Hæc inquam licet omnia vere dici, ultro confitemur, novimus simul tamen, catalogum longe operosiorum condi posse idiotismorum nostræ L. quæ OstroGothis nobiscum solis communes sint. Sed uti hæc res majus & temporis & chartæ spatium requirit, quam quod nos huic observatiunculæ destinavimus, mittimus hæc tantisper. Ne autem plane nihil dixisse videamur, Celeberr. WACHTERUM observare velimus, in illo, quem dedit, & ex eo attulimus, Catalogo vocum Scythicarum, quas ad Germanicam nulla arte referri posse, ipsemet confitetur, haud pauca genuina SuioGothicæ vocabula esse. Exempli loco sequentia sunt. *Bigitan*, invenire, Islandum *gieta* est, quod inter alia invenire notat, ut in Havam. *vil tu af vin þinum gott gieta*, si vis quod bonum est ab amico tuo invenire: inde *torgjætin*, inventu difficilis: v. Heimskr. T. I. p. 448. *Inilons*, excusatio, ortum est ab *ill* accusatio, quod ab *illa*, litem intentare, accusare, v. WestG. L. Kirk. B. c. 8. *illa bõnder at bonom*, si eum accusent coloni. cfr. Jord. B. c. 2. Præmittitur *in* vel *inub* particula negativa, respondens Latino *sine*, *absque*: ut adeo *inilons* sit actio alterum absque accusatione sistens, hoc est excusans. *Saudim*, sacrificia, Suethicum est in sensu proprio, quo *pecus* notat &

in specie *oves*. v. VEREL. & & GUDMUNDUS ANDREÆ in Lex. Islandicis. Deinde tractatum est ad sacrificia, quorum illa materia fuere. *Usfilmei*, stupor, Islandicum est, *felm* stuporem ibi notat, *felmtr* id. *felmfullur*, stupidus, *felmtra* stupere. *Waluns*, } baculos, SuioGothicum vocabulum & pleno usu adhuc vigenz: unde *bandval* tribulum, quo frumenta excutuntur. v. VEREL, Ind. in *val. Naitheins*, blasphemia, Gothice *nid*, unde *nidord.*, id. *nidvisa*, carmen diffamans, alias pasquill. Heimskr. Tom. I. p. 241. *Nantbiands*, *ananantbians*, audens a *Sueth. nannas*, quod olim audere denotavit, quo sensu aliquoties in *Konunga Styrlife* occurrit, unde *nenne* audacia, *nännogr*, audax. cfr. *nendigi*, audacia, apud *Notkerum Psalm. XXIV. 26. Rozu*, domus, quæ vox eadem & eodem sensu occurrit in *Leg. Westg.* Prætereo alia, quæ ejusdem classis esse, facile monstrare possem: & speciminis tantum loco sequentia *Ulphilæ* adjungo, quæ an nobis dubia reddere possit *Francica* vel *Theotisca* dialectus, scire vellem:

Fraisan, tentare.

Fresta.

Gabweilan, requiescere.

Hwisa.

hwotjan, comminari.

Hota.

Gamaidans, debiles.

Isl. meida, mutilare, *meisl*, mutilatio.

Ganithjos, cognati.

Nidjar, id, in *Legg. Patriis*.

Greitan, flere.

Grâta.

Malm, arena.

Malm, unde *NorreMalm*.

Stainabamma, locus petrosus.

Stenhammar: ab *hammar*, locus petrosus, rudetum.

Si vero quispiam justum utriusque *Linguz*, SuioGothicæ & OstroGothicæ desideraverit parallelismum, Specimen satis amplum videre poterit in *Appendice posteriore ad ERICI JULII BIÖRNERI Cogitationes etymologicas Holmiæ 1742 in 4:to editas*. Quum vero libellus iste ex-

teris

feris ad manus ubique non fuerit, nonnullos ex eodem versiculos huc transferemus.

Evangelium Matthæi,

CAP. V.

- v. 15. Ak ana lukarnastathin. ja liugeith allaim thaim in thamma razna. Helldur a lukarastadin jaloge allom daim i dann rasne.
- v. 16. Sua liuchtjal liuhath izvar in andvairthja manne. Ei gafaihuazina izvara vaurstva. jah bathhjaina attan izvarana thana in himnam. Sua loge logit idvart i andvardi manna, at sai idvара goda vaurka, ja hægja atin idvar dan i himnum.
- v. 17. Ni hugjalth ei quam gatairan vitoth. aiththau praufetuns. ni quam gatairan ak usfulljan. Ne hugith at ek kuamin taira vitotit eda praufetum, ne kuamin taira helldur upfulla.
- v. 18. Amen auk quitha izuis. und thatei usleithith himins ja airtha. jota ains aiththau ains striks ni usleithith af vitoda. unte alla gavairthith. Amen dy kueda idur uns dat uslitist himin ja jarden, jota ain eda ain strik ne uslitist af vitotit, uns allt verdur.
- v. 19. Ith faei nu gatairith aina anabusne thizo minnistono. jah laisjai sua mans. sah minnistta haitada in thiudangardjai himine. ith faei thaujith jah laisjai sva. sah mikils haitada in tiudangardjai himine. En sa nu tairir ain anbudi dissa minnistta, ja laisfir sua mannum, sa minnistta haitast i diodgardi himma. En sa tairir jah laisfir sua, sa mikil haitast in diodgardi himma.

Studiorum suorum Moderatori, dilectissimo,
honoratissimo.

Ut amicis, quod habet proverbium, communia sunt omnia, ita nemini mirum obveniat, si, qui aliquot per annos familiari non minus quam solida Tua, Eruditissime D:ne, usi sumus informatione, Tibi, dissertatione publica, laudi & doctrine viam pandenti, plaudere, reconditumque letitia sensum ex Tuis progressibus publice significare, nostrum esse duximus. Operose autem in hoc negotio versari, & Tua modestia & tenuior nostra prohibet dicendi facultas. Hinc omnia dicenda suspiriis, ex intimis recessibus animi conceptis, comprehendimus, velit D. O. M. honestis Tuis clementissime adspirare conatibus, viamque virtutis, multis difficultatum syrtibus obsitam, sua provida cura Tibi mitigare, ut metam, quam Tibi proposuisti, felicissime attingas, utque laborum Tuorum fructus semper Te maneant ultra vota uberrimi.

JOH. & AND. GUST. MOLIZ.

Q. B. V.

ULPHILAS ILLUSTRATUS,

CUJUS

PARTEM ALTERAM,
SUFFRAGANT. AMPLISS. SENAT. PHILOSOPH.
IN ILLUSTR. ACADEM. UPSALIENSI,

PRÆSIDE,

VIRO CELEBERRIMO,

D. MAG. JOHANNES
IHRE,

ELOQ. ET POLIT. PROFESS. REG. ET SKYTT.

S. R. S. M.

DISSERTATIONE GRADUALI,
PUBLICO EXAMINI SUBMITTIT

ERICUS SOTBERG,

VADSTENO-OSTROGOTHUS.

IN AUDITORIO CAROL. MAJ. D. VIII. MARTII,
ANNO MDCCLV.

HORIS ANTE MERIDIEM SOLITIS.

U P S A L I Æ,
Excudit LAUR. MAGN. HÖJER, Reg. Acad. Typ.

S:Æ R:Æ M:TIS
SUMMÆ FIDEI VIRO,
Regis Regnique SueoGothici
SENATORI,
Regiæ Cancellariæ
PRÆSIDI,
Illustrissimo
Excellentissimoque

BARONI ac DOMINO,

**D:NO ANDREÆ
VON HOPKEN,**

Ordinum Regiorum

EQUITI

Et

COMMENDATORI

Splendidissimo.

MÆCENATIBUS

S:Æ R:Æ M:TIS

SUMMÆ FIDEI VIRO,

Regis Regnique SueoGothici

SENATORI,

Supremo Aulæ Regiæ

MARESCHALLO,

Regiæ Cancellariæ CONSILIARIO

Illustrissimo Excellentissimoque

COMITI ac DOMINO,

D:NO CLAUDIO

EKEBLAD,

Ordinum Regiorum

EQUITI

Et

COMMENDATORI

Splendidissimo.

SUMMIS.

Patiamini, Mæcenates, Vobis submissè offerri Specimen hoc Academicum, Ulphilam sive Codicem, uti dici consuevit, Argenteum illustraturum. Non defuere jam diu huic studiorum generi sui Patroni benignissimi, & veneratur præcipue amans nostra literarum ætas, venerabiturque, quæ pii officii memor fuerit, posteritas Illustrissimum Nomen DELAGARDIANUM, cui debemus non modo thesaurum illum pretiosissimum; sed & maximam partem eorum, quæ ex illo deprompta & cum orbe erudito communicata fuere. Tantus vero Mæcenas literaturæ MæsoGothicæ olim oblatus, & in primis, gratia illa plane singularis, qua Vos, Mæcenates Summi, literarum cultores amplecti soliti estis, confugere me docuerunt ad aram Excellentissimorum Nominum Vestrorum, Tantæque tutelæ præsentem opellam submissio venerationis cultu consecrare: Ero, dum vixero,

Illustrissimorum Excellentissimorumque
NOMINUM VESTRORUM

Cultor Humillimus
ERICUS SOTBERG.

D. D.

Evangelium Lucæ.

Cap. I.

1. Unte *vairtris* a) managai dugunnun meljan insaht.
 5. was in dagam herodes *thiudanis* b) iudaias gudji.

Cap. I.

1. Quum enim multi ceperint scribere historiam.
 5. Fuit in diebus Herodis, regis Judææ, sacerdos.

L

9.

a) Conveniunt J. & B. cum Codice Mser. ST. *vairtris*. Hanc particulam prætermittunt J. & St. in Glossariis; excipit vero HICKES. in Gram. Anglosax. & MæsoGoth. p. m. 62. inter Conjunctiones promiscue positas. Unum idemque notare cernitur ac Græc. *ὅτι*, Marc. 12: 37. *πὲρ* & *μὲν*, Matth. 9: 37. Joh. 16: 9. *γὰρ* Marc. 7: 8. cfr. ulterius, si placet, Matth. 11: 18. Marc. 6: 17. 7: 25. Luc. 1: 18. 6: 44. 7: 33. 14: 28. 17: 24. Præterquam quod conjunctio causalis est, aliquando ceu expletiva particulis quibusdam ornatus gratia adjici videtur: Marc. 7: 10. Luc. 13: 14. & passim: WACHTERUS nostrum *vairtris*, jam, nunc, significare Luc. 1: 18. atque adeo affine esse Germ. *Bereits* in Gloss. docet. Sed profitemur diffensum.

b) B. idem. v. Matth. 5: 35. J. & St. *thiudans*, casus rectus, quem ratio constructionis h. l. admittere nequit. Familiam vocis diligenter recenset JUN. in Glossar. Goth. p. 348. seq. cui addimus, ex annotationibus VERELII ad Herv. Sag. c. 17: p. 164. quod *thiudans* emphaticum

E V A N G E L I U M

9. <i>blauts</i>. c) St. hlauths. 11. warth than imma in <i>siunai</i> d) aggilus fanins.	9. Sors. 11. Fuit autem illi in visio- ne angelus Domini.

15.

regis nomen, descendat a *þiod*, populus, & *anna* vel *ansa*, curare, q. d. curator vel tutor populi. *þio-*
dans kone, regis uxor, Runa Capitul. 9.

- c) Sic J. B. & Cod. Mscr. Ideoque rejicimus *b* posterius apud St. eademque emendatione indiget Ejus Gloss. Ulph. Goth. in voce p. 90. *blauts*, fors, Sueth. *lott*, idem. Island. *blut*, *blutr*, *blutfall*, conjecto sortium. *blauta* *wairpan*, Marc. 15: 24. Sueth. *lotta*, Isl. *blutast*, sortem jacere, sortiri. Gothr. & Rolf. Sag. c. 7. p. 34. Consentit Anglosax. *blet*, *blyt*, v. JUN. Gloss. Goth. p. 197.
- d) B. & Cod. Argenteus ita. J. & ST. *in siuna*, quod, si regulas declinationum observes, incommodum est; namque *siuns*, Luc. 9: 29. format Genit. *siunais*, Dativ. *siunai*, Joh. 7: 24. Accusat. *siun*, Luc. 4: 19. & Ablat. quem postulat *in*, Dativo similem, Luc. 3: 22. Annotamus præterea triplicem hujus vocabuli sensum apud Ulphilam: significat 1.) ὄπτασιον, qui hujus est loci, & intra v. 22. *siun gasaqb in alb*, visionem vidit in templo: unde nostratibus formula illa loquendi, *vara i syne*, id quod naturalem quandam videndi facultatem non designat; sed de iis usurpatur, quibus vel somno, vel alia, nescio qua, ratione, miræ rerum imagines, speciesque vel spirituum vel hominum mortuorum &c. passim & ab infecta plebe offerri creduntur.
- 2.) τὸ βλέπειν, Luc. 17: 21. *blindaim managaim fragaf siun*, multis caecis reddidit visum. Island. *siun*, idem. Vilkin. Sag. p. 47 *at siun oc at sogn*, visu relatuque. Sueth. *syn*, *sun*, unde *syna*, lustrare, *synas*, apparere, ὄψιν, conspectus, adspectus. 3.) εἶδος τῆ προσώπου καὶ σώματος

15. *naubthan.* e) ST. *na-* 15. Adhuc:
ukthan.
 17. *in frodein* f) *garaih-* 17. Ad sapientiam ju-
taize. *storum.*
 23. *jah warth bi the us-* 23. Et factum est, post-
fullnodedun dagis and- *quam impleti essent*
babteis g) *is.* *dies ministerii ejus.*

L 2

24.

tes, Luc. 9: 29. 3: 22. Utrique notioni convenit no-
 strum *syn*, facies, item vultus, quod MGothis alias di-
 citur *wlits*, *andawleiz*, quo de cfr. Specim. Gloss. Ul-
 phil. III. p. 62. Sic nostrates dicunt v. gr. *han slår mig*
i synen, percutit faciem: unde porro habemus *upp/syn*,
 frons, Gall. *physionomie*: *får/syn*, reverentia, Gall.
égard. *får/sea*, species corporis. Konung. ok Höfd.
 Styrils. p. 91. *fagra ok vitra får/sea*, nitidus ac de-
 cens cultus.

- e) Pro *naubthan* legitur alibi *naub* & *naubthanub*. Joh. 7:
 33. 8: 20. unum vero idemque sonant.
 f) J. & ST. legunt *du frodein*. B. ex Codice probe substi-
 tuit *in*, docetq; nihil obstare, quo minus significationem
τῆ ἐis sive *πρός* illi tribuamus. v. Edition. BENZEL, p.
 150. in notis.
 g) Lectionem Codicis Mscr. adferimus; eam vero ut re-
 gulis sui ipsius contrariam improbamus. J. & ST. *us-*
fullnodedun dagos andbabteis is. B. *usfullnodedun dagos*
andbabteins is. Conveniunt itaque ambæ lectiones in
 mutatione *τῆ dagis*, i. e. Genitiv. singul. v. Marc. 16:
 2. Luc. 2: 44. *in dagos*, i. e. Nominat. plural. quem
 verbum 3. plural. *usfullnodedun* postulat: & sic infra
 Luc. 2: 6. *usfullnodedun dagos du bairan izai*, imple-
 ti ei sunt dies pariendi. cfr. ibid. v. 21. 22. Discre-
 pant autem vocabulo sequenti, quod, utrum *andbabteis*

24. afar ubiban. b) ST. 24. Post autem.
uhtan.

ib. jah galaugnida sik ib. Et abdidit se mentes
menoths i) simf. quinque.

25. afniman idweit k) mein. 25. Auferre opprobrium
meum.

28.

an *andabhteins* sit legendum, vel ideo incertius est, quod h. l. tantum occurrit. Rev. B. sine adjecta ratione habet *andabhteins*, lineamque transversam super *i* evanuisse, supponit. v. Nuper. Edit. p. 151. Cui lectioni nos lubenter subscribimus, utpote quæ analogia flexionum niti, videtur: sic enim habemus infra v. 50. 54. *armabairtei*, *armabairteins*. Luc. 7: 35. 2: 40. *bandugei*, *bandugeins*. Luc. 2: 13. Joh. 7: 31. *managei*, *manageins*, &c. at *n* illud omissum in *andabhteis* non vetustati, sed Amanuensis incuriæ tribuimus.

b) Cfr. JUN. Gloss. Goth. p. 380. & nostras observat. ad Marc. 16: 12. P. Pr. p. 58.

i) Editi legunt *menaths*; Lectionem vero codicis Msc. confirmant alia loca. sic infra, eodem hoc capite v. 26. *in menoth saibstin*, in mense sexto. v. 56. *swe menoths thrins*, quasi menses tres, 4: 25. *menoths saibs*, menses sex. De vocis cognatione v. JUN. Gloss. p. 253. Refer. ad *mena*, luna, Marc. 13: 24. Sueth. *mâne*, eadem ratione, ac Græcorum *μήνη*, mensis, derivatur a *μήνη*, Dor. *μῆνα*, luna; est quippe *mensis* nihil aliud, quam mensura circuli lunaris. De terminatione vocabuli audiendus est WACHT. Gloss. Germ. inter Prolegom. Sect. VI.

k) Favent. J & B. eidem lectioni. ST. *idweith*, v. Gloss. Ulph. Goth. p. 97. Nos rejicimus *h* finale, idque sct-fragio vocum affinium Anglos. *edvrit*, *ædvrit*, objectio, opprobrium, *ædvritan*, imputare, exprobrare. Franc.

28. *fagino anstai audabaf-* 28. Latere gratiæ val-
ta l). de plena.

29:

& Alam. *eduuit, ituuizon, ituuiz* Belg. *vervyt, vervyten*,
 Ill. *avit, increpatio, avita, increpare*. Germ. *weisen, ver-*
weisen, inculpare. Nostrates *förvita, förvitelle*; etc-
 nim nostrum *för*, perinde ac German. *ver*, ut obser-
 vat WACHTERUS Gloss. Germ. p. 1778. auget significa-
 tum, & ex simplici objectione facit acrem & vehemen-
 tem v. SCHILT. Gloss. Teuton. p. 255. Vox referenda
 ad Ill. *vita*, arguere, convincere, v. VEREL. in Indice
 p. 295. JUNIO & WACHTERO vox hæc longe non rece-
 dere videtur a Græc. *αῖτια*, crimen, *αῖτιαῖται*, crimi-
 nis insimulare, culpæ, per prosthesis literæ *w*. cfr.
 Eorum Gloss. nec non SCHILT. L. cit. p. 879.

1) J. & ST. conjunctim: *anstai audabafsta*. B. autem divi-
 sim, & nostro judicio, optime; nullum quippe apud
 Ulphilam invenimus exemplum vocis cujusdam ex tri-
 bus nominibus compositæ. *Ansts*, gratia, Luc. 2: 40.
 Anglos. *est*, amor, caritas, favor, benevolentia. Sueth.
ast, amicitia, amor inter ambientes matrimonium, &
 amor inter conjugatos. cfr. HICKES. in Thesaur: & Gram.
 Afax. & MGoth. p. 131. Franc. *anst* vel *enst*, gratia:
 unde OTERIDUS L. 1. C. V. v. 36. de eadem illa Evan-
 gelica salutatione *fol bistu gotes enstli*, plena es Dei gra-
 tia. v. SCHILT. in Gloss. Teut. p. 52. Eademque signifi-
 catio est hujus vocis in Gloss. RHABANI MAURI, KERØ-
 NIS, LIPSIANO, &c. teste ECCARDO in notis ad monu-
 menta Catechet. p. 127. Ex eodem fonte habemus *yn-*
nest, & a præfixo *ge* & *anst*, *gunst*, benevolentia, favor.
 cfr. WACHT. Gloss. v. *gunnen*: *audabafsta* componitur ex
audags, dives, beatus, quod est ex *auda*, veteri lin-
 gua nostrate *audur*, opes, divitiæ, nunc *ode*, unde

29. gathlahsnoda *bi inna-*
gabtai m) is.

29. Turbata est. : - -
ejus.

ib.

Upsala *öde*, opes vel possessio regis Uplaliensis. v. Edit. BENZ. ad h. l. p. 152, item LOCCEN. Lex. Jur. SueoG. p. m. 198. 199. & *haben*, habere: denotat igitur locupletem, divitem, bonis refertam, ut adeo interpretatio STIERNHELMII in h. l. admitti nequeat, v. Glossar. Ulph. Goth. v. *faginon*.

m) Editi: *bi innagabtai*. Vertit B. sermone. J. & ST. in Gloss. & LAMBERT. KATENUS in *Gemeenschap tussen de Gottische Spraeke en de Nederduytsche*, p. 53. ex obliquo hoc casu rectum formant *innagabt* vel *innagabts*, sermo: vocemque referunt ad *innabt* vel *innabts*; *δίνυσις*, narratio, cujus radicem JUNIUS esse censet. Anglos *saegan* vel *saegan*, v. Gloss. Goth. p. 211. ad eundem modum, quo nostrum *saga*, *sagn*, narratio, relatio, historia, item fabula: cfr. Not. VERELII ad Gothr. Sag. p. 3.: ortum ducit a *saga*, dicere, narrare. Quamquam ita se vocem habere verisimile videretur, eam nihilominus, prout in Cod. Argenteo legitur, adferre volumus, eruditisque judicandum relinquere, annon composita sit ab *inn* vel *inna*, *eis*, *éow*, in, ad, & substantivo quodam a verbo Ulphilano *gathiban*, nunciare, referre, vel, quod malim, *gathibjan*, benedicere, ut adeo *bi innagabtai* reddi posset: annunciatione, vel potius, benedictione. Certe, ad primum quod attinet, nemo; meo judicio, negabit, prodere hanc vocem, si modo error absit Amanuensis, scaturigem illam, etiam in eo, quod ab eodem sensu non multum abluat. Est tamen ipsa ratio formalis salutationis angelicæ, cui debeo alterum, quem conjectando addimus voci, significatum; etenim facile mihi

- haitada. jah *gibid.* q) cabitur, & dabit ei
 imma fan goth stol dominus Deus sedem
 daweidis. Davidis.
 33. jah thiudanoth nfar gar. 33. Et regnabit super
 da iakobis in *ajukduth.*r) domum Jacobis in
 perpetuum, & regni
 jah

35. 76. A simplici *haub*, vel, ut apud KATEN. Lib. cit. p. 31. *haubs*, altus, unde *haubjan*, extollere, laudare, *haubeins* & *haubitha*, gloria, altitudo, Joh. 8: 54. Luc. 14: 10. Etymon vocis v. in Gloss. WACHT. ejusque ad German. præfat. §. V.

q) | B. ita. J. & ST. *gibith*: utrumque pari flat auctoritate, quia *ih* & *d* sæpissime permutantur apud MæsoGothos, ut *gibid.* h. l. δῶσει, dabit, sed *gibith*, idem, Marc. 8: 37. *taujiid*, ποιῆσι, facit. Luc. 7: 8. *taujiith*, id. Matth. 8: 9. *habaid*, ἔξει, habet, Luc. 5: 24. *habaith*, id. Marc. 7: 6. *fijaid*, μισῆσι, odit, Joh. 15: 19. *fijaith*, id. *ibid.* v. 23. v. Luc. 7: 8. collat. cum Matth. 8: 9. & porro Luc. 6: 2. cum Matth. 5: 47.

r) Editi: in *aiwins*, & quidem bene usitateque, suffragante Codice alibi; verum nec insolens aut suspecta videri debet, quam h. l. damus, lectio: cfr. Joh. 6: 51. 58. Varie ceteroquin, pro varietate textus Græci, expositam legimus hanc locutionem, ut mox infra v. 55. Joh. 8: 35. 51. 52. *und aiw*, *du aiwa*, *aiwa dage*, εἰς τὸν αἰῶνα, in æternum, in perpetuum, in æternitatem æternum. Matth. 6: 13. *in aiwins*, in secula, &c. Vox, ut ego arbitror, temporis adnumeranda adverbii, eam licet horum in numerum referre oblitus sit HICKES. in Thesaur. & Gram. ASax. & MGoth. p. m. 60. Docet ST. in Indice Ulph. p. 8. *ajukduth* ortum esse ab *aiw*, *e*, *eve*, *evam*, Gr. αἰών, cf. JUN. Glossar. p. 41. qua

- jab* s) thiudinaſſaus is ejus non erit finis.
 ni wairthith *andeiſ.* t)
 35. aggilus quath du *izai.* v) 35. Angelus dixit illi.
 M. ib;

autem ratione explicandum, ſi ad artis Etymologicae obruffam illud accuratius exegeris, mihi non liquido conſtat. v. Specim. II. Gloſſ. Ulph. p. 44.

- s) Editi *itb*, cui variae apud Ulphilam ſignificationes conſtant, reſpondent enim Gr. δὲ, ἐν, ἐί, καί, ceu exempla, quorum affatim adduxit JUN. in Gloſſ. p. 215. monſtrant; *jab* autem eſt conjunctio copulativa affinis Fennon. *ja*, v. JUSLEN. Lex. Fenn. & quæ diximus P. Pr. p. 3. in notis.
- t) Editi *andei*; Codex autem habet *andeiſ*, idque regulis Grammaticalibus magis videtur conforme. Contendas vocem cum exemplo inflexionis XIII. Nom. Subſt. apud HICKES in Theſ. Gr. AS. & MG. p. m. 15. Cui etiam illud accedit, quod *ni* ellipticòs poſitum Genitivum adſciſcat, ut pluribus docet ED. LYE in Grammat. Goth. p. LXI.
- v) Editi *izaize*, reclamante Codice, qui nullibi admittit τὸ *ize*, iſthac ratione, huic vocabulo, vel aliis Pronominibus ſubjunctum; adſunt vero exempla non pauca, quæ conſtanter reſtitutioni noſtræ favere videntur. cfr. Luc. 7: 13. 48. Marc. 5: 34. 41. Joh. 11: 23. 40. & paſſim. Ceterum, non ignoro, τὸ *ize* in Editis ſubnecti Pronomini *thai*, v. Luc. 8: 15. Marc. 9: 1. ſed illa copulatio non modo nititur nulla auctoritate, ut ſuo loco dicemus, verum nequidquam noſtræ aſſertioni officit. Obſervandum denique, Fennonibus *ipſe* dici *itze*, auctore JUSLENIO Libr. paullo antea laudato.

- ib. *du the ei faei x)* gabai-
rada veihš.
36. jah lai aileisabaitb y)
nithjo theina, jah so in-
kiltbo sunau in aldomin
seinamma. z) jah|sa me-
nothš faibsta ist izai
- ib. Propterea, qui nasce-
tur sanctus.
36. Et ecce, Elisabetha
cognata tua, etiam
hæc concepit filium in
senectute tua, & hic
mensis sextus agitur il-
sei

- x) Editi *du theb faei*; sequimur vero rectius Codicem
Mscr. in quo alias sæpius occurrit *du the*, διὰ τῆτο, Luc.
14: 20. *du the*, idem. Joh. 7: 21. *du the*, Joh. 16: 15.
du the ei, διότι, ἀνδ' αὐν, διὰ τὸ, Luc. 1: 13. 20: 2: 4.
Nec ratione destituti disjunctim legimus *du the ei*; eo-
nim in significationem singulorum propriam intendi-
mus, quæ foret *pro eo quod*.
- y) J. & B. ita ST. *aileizabaitb*. v. supra vers. 5. 13. & in-
fra 41. 57.
- z) Hæc est vera Codicis nostri lectio, cujus tantummo-
do particulam extricarunt Celeb. Editores: legunt *jab*
so in kiltbo sunu (J. & ST. *sunu*) *ganam - - nin seinam.*
- - Mendo non nemini, quæ restituumus laborare for-
tassis videntur, est autem ellipticum dicendi genus,
atque pro *in kiltbo*, in utero, lego *inkiltbo*, prægnans,
gravida; adjectivum, ni fallor, a *kiltbein*, quod mihi
notat *sinum*; & subintelligi opinor *warth*, prout ob-
servare mihi videor vers. præcedenti 24. & infra Cap.
2: 5. ut adeo non incommode legas *inkiltbo warth*
sunau, Svethice, *hafvande vardt med en son*. Enim-
vero huic nostræ conjecturæ lubentius accesserit, qui
consideraverit, illam, quam exhibent Cel. Editores, Co-
dicis suffragio & ratione syntactica carere. De voce
kiltbein conferantur WACHTERUS in Gloss. Germ. p.
246. & JUNIUS in Gloss. Goth. p. 221.

37. *sei baitada stairo. unte* li, quæ vocabatur ste-
nist a) unmahteiggotta b) 37. rilis: quia non est im-
 38. *ainhun waurde. quath* possibile Deo quidquam
than mariam c) sai thiwi d) 38. verborum. Dixit aut
 M₂ fa-

a) *nist* pro *ni ist*, scriptura apud MæsoGothos usitatissi-
 ma, v. JUN. Lib. cit. p. 268. nec peregrina Alamannis,
 ut colligitur ex observationibus SCHILTERIANIS, Gloss.
 Teut. p. 634.

b) Observari meretur, quod Ulphilas hic excludat præ-
 positionem *fram*, quam tamen alibi videre est. Marc.
 10: 27. Manifestum igitur arbitror, utramque locu-
 tionem MæsoGothis in usu fuisse *unmahteig gota* &
unmahteig fram gota, simili ratione, ac nostrates ho-
 dieque loquuntur: *gud omðgeligt & omðgeligt fôr gud.*

c) *mariam & marja*: utrumque recte & usitate. v. ante-
 cedent. vers. 27. 30. 34. &c. quæque annotavimus ad
 Marc. 16: 9. Part. Pr. p. 57.

d) *thiwi*, ancilla, serva, Joh. 18: 17. vox ejusdem fa-
 miliæ ac Alam. *thiw*, & Anglof. *theowa*, *thiwa*, i-
 dem, item *theu*, *theov*, *theovman*, servus, mancipium,
 MæsoGoth. *thiwe*, famulus, Luc. 16: 13. Cambr. Bri-
 tan. *tyvas*, idem. His VERELIUS in annotat. ad Her-
 var. Sag. p. 118. addit Moscovit. *διεφκα*, nostrum *dåka*
 & *thio*, ancilla, nec non *hy*, servus, serva, & *piadur*,
 mancipatus: omniaque derivat vel a *tjena*, *tiona*, *thie-
 na*, Anglof. *theowjan*, servire, vel, ut docet ibid. p. 164.
 a *þia*, coercere. JUNIUS, pro more solito, ad fontes
 Græcos recurrens deducit a *θεω*, curro, vel a *θύω*, im-
 petuose feror; quod famulantes mira sedulitate ultro ci-
 troque cursitare, & commissâ sibi munia strenue obi-
 re solent. Alii alia tradunt. v. WACHT. Lib. cit. p. 281.
 & SPÆGEL in Gloss. SveoG. p. 514. Id autem in trans-

fanins. e) wairthai mis   tem Maria: ecce serva
bi

curfu haud indignum duximus notatu, quod pleraque *servi, servæ, pueri, famulique* nomina antiquissima, initio bona, post ob improbitatem isti hominum generi consuetam, abierint in significationem malam. Sic v. gr. *Tæsva*, nostratibus *tik*, catula, canicula, v. SPEG. L. cit. p. 510. & *teef*, Belg. meretrix a *thiwi*, quia antiquitus malas meretriciasque artes in domibus & familiis exercebant ancillæ, quod quoque ex Leg. Sal. Tit. XXIX colligitur: *Tyſ, tjuſ*, nostratibus est *fur*, atque a *thiwe, tywas*, ad fures pervenit, ea haud dubie ratione, quod plerique *servi* antiquitus erant fures domestici. Idemque fatum experiuntur voces German. *dieb* & *hub*, quæ ante *servum*, quam nebulonem designarunt. v. WACHT. L. c. p. 281. 222. *Skalk*, nobis extra compositionem idem est ac *boſ, ſkælm*, nequam, v. Bibl. Svecan. 1. Sam. 20: 30. & *skalkas* respondet Græco *περπερεύειν*, perperam agere, ibid. 1. Cor. 13: 4. *skalks* apud Ulphilam notat *servum*, & *skalkinon* ibid. *servire, ministrare*. Porro, *Mær*, nobis hodie significat *equam, stod*; veteribus autem *mō, virginem*, cfr. Gothr. & Rolf, Sag. c. 14. Item Herv. Sag. c. 20. Et his similia vide, si placet, apud Glosographos.

e) Integram hanc vocem nullibi exprimit typhotheta, sed linea superinducta, in Nominat. FA, Genit. FINS, Dativ. & Ablat. FIN, Accus. FN. v. Observat. MARESS. HALLI p. 448. Scythicæ originis vox, ejusdemque significationis ac Arcadum *FIAN* & Romanorum *Faunus*, quem Vossius Lib. 1. de Idololatr. interpretatur *Deum universitatis, item rerum naturam*. cfr. VERELII Dissertat. de voce *fanin*. Hoc nomine veteres nostri gen-

- bi waurda theinamma. f)* Domini, eveniat mihi
jah galaith fairra izai secundum verba tua: &
sa aggilus. discessit ab ea angelus.
42. *ufwopida. g)* ST. us- 42. Exclamavit.
wopida.
54. *hleibida israela thiu-* 54. Refocillavit Israëlem
magu b) seinamma. famulum suum.

9.

tiles, ad sacra Christianorum transeuntes, *Deum, univer-*
foram dominum insigniverunt: *fan goth unlar fan ains*
ist, Marc. 12: 29. *frijos fangoth theinana*, ibid. v. 30.
& passim: atque ut in S. Codice homines eminentes
Dii appellantur, ita & ipsis tributum est, sed imminuto
significatu: *fan. wileima iaisu galaiqhan*, Joh. 12: 21.
Matth. 10: 24. Hinc *gunfani*, Dominus virorum, Rex,
dux, v. Hervar. Sag. p 174. Nec aliunde deduco *fa-*
num, templum, etiam si a *fando*, quod inde *fata* pe-
runtur, verior quibusdam videatur Etymologia.

f) Supplevimus ex Codice Argenteo lacunam, qua impres-
sa exempla laborant.

g) J. & B. recte v. infra cap. 8: 8. 16: 24. Componitur ex
adverbio Gothorum inseparabili *uf*, Anglof. *up*, Isl *off*,
latissimæ significationis, ex verbo, cui præfigitur,
hauriendæ, & *wopjan* vel *hropjan*, clamare, Sueth. *ro-*
pa, & antiquitus *opa*, *æpa*, *ôpa*: unde *ber-op*, *ôpa-op*,
& apud PERINGSKÖLD. in Fragm. Runico-Papist. p. 19.
Fak græt ôpande, *ok ôpte grætande*, ejulatum plango-
re dispunxi, inclamitando.

b) Sic Codex noster & editi; sed pro *thiunmagu* foret *thiu-*
magau, poscunt enim ita regulæ Grammaticæ: confer
tamen EDVARDUM LYE, in Gram. Goth. p. XLII qui
observat terminationes *aus* & *us*, *au* & *u* identidem
confundi. Vox construitur, judice WACHTERO, non
a *thiu*, idem ac *thiwe*, de quo supra, ut docet JUN. in

E V A N G E L I U M.

59. jah warth in daga <i>abtudin. i)</i>	59. Et factum est die o- ctavo.
64. <i>tuggo. k)</i> ST. tungo.	64. Lingua.
65. jah warth ana allaim <i>agis l) thaim bisitan-</i>	65. Et factus est super omnes timor vicinos

m)

Glossar. p. 349. sed a Celtico *ty*, domus, quod hodie custodiunt Cambri, & *magus*, puer, Luc. 2: 43. cujus diminutivum est *magula*, puerulus, Joh. 6: 9. & cognatum *magath*, virgo, Luc. 1: 27.

i) Editi in *daga abtudim*; tradimus vero lectionem veteriorem, cfr. Luc. 9: 22. 18: 33.

k) J. & B. emendant STIERNHIELMI lectionem, cui tamen id concedendum est, quod ejusmodi accuratio apud Ulphilam sibi perpetuo non constet; sed in vocibus nonnullis, quibus, ut assolet, *g* inesse deberet geminatum, prius fortassis recte mutetur in *n*: sic omnino legimus infra c. 15: v. 22. pro *briggith*, *bringith*, & v. 23. pro *briggandans*, *bringandans*: unde, ad calculos etiam vocata linguarum cognatarum harmonia, nullam crediderim fore litem de justo hujus geminationis sono apud MæsoGothos, eamque propterea per *ng*, ex hodierno usu, exprimendum esse, ut: *aggilus*, *ængel*, *bliggwan*, *flænga*, *briggan*, *bringa*, *draggk*, *drank*, *fingr*, *finger*, *gagga*, *gænga*, *buggrjan*, *hungra*, *jugg*, *ung*, *lagg*, *lång*, *pugg*, *pung*, *figgwan*, *sjunga*, *stiggan*, *stingga*, *tuggo*, *tunga*, &c. Non tamen contendimus geminationem illam in qualibet voce subiisse ejusmodi mutationem, ævo recentiori: habet Ulphilas v. gr. *triggws*, *untriggws*, *fidus*, *infidus*, Sueth. *trygg*, *otrygg*, &c. hoc autem non contrariatur, sed limites ponit, nostræ observationi.

l) *agis*, timor v. Specim. Glossar. Ulph. II. p. 36. Ab hac voce derivatum esse nomen Gallicum *ogre*, in fa-

4. *urran than s) jah iofef us galeilaia t) us baurg nazaraith v) in iudaian in baurg x) daweidis sei haitada bethlabaim.y)* 4. Ascendit autem etiam Jolephus ex Galilæa, ex urbe Nazareth, in Judæam, in urbem Davidis, quæ vocabatur Bethlehem.

7.

quod similiter notavit Cel. Dom. PRÆSES in elegantissima Præfat. Part. Pr. præmissa.

s) Ita J. & ST. Nec incommode B. *thanci*, rarius licet occurrat. v. Luc. 5: 24.

t) Non dicitur *galilaia*, ut legunt J. & ST. transcribunt enim MæsoGothi, græc. per suum *ei*, ut: Δαβίδ, *daweid*, Πιλάτος, *peilatus*, Σίμων, *seimon*, Ελισάβετ, *ailei-sabaith*, Ηλίας, *beleias*, &c. hoc vero non esse perpetuum adserunt exempla, utut rarissima, Φίλιππος, *filippus*, Ισκαριώτης, *iskarioteis* &c. Ceteroquin suffragio Codicis Arg. recte legimus: *us galeilaia*, quod cur prætermiserit Rev. BENZ. in nupera editione, mihi non constat.

v) Hac verba a JUNIO præterita sunt, quare eadem in Cod. Msc. deesse credit MARESCHAL. in suis Observat. p. 446. ST. & B. quod suum est, reddunt Ulphilæ.

x) J. errore typhet. *baurb*. ST. & B. rectius *baurg*. Est omnino idem vocabuli ac Græcorum *πύργος*, Gall. antiqu. *borgo*, turris, castellum, oppidum cfr. VEIÆL. Ind. p. 41. Hinc *baurgjans* Luc. 19: 14. Sueth. *borgare*, *borgersmån*, cives urbani. v. SPÉGEL in Gloss. p. 62. Unde porro manifesta emergit ratio appellationis urbium, oppidorum, locorumve, quorum apud nos exterosque nomina in *borg* desinunt. cfr. WACHTERUS in v. *burg*. item SCHILTER. in Glossar. p. 147.

y) Editi *bethlabaim*, & sic utique foret juxta Observatio-

7. jah gabar sunu <i>seina-</i> <i>na z)</i> thana <i>frumabaur. a)</i>	7. Et peperit filium suum primogenitum.
ib. ni was <i>im b)</i> rumis in stada thamma.	ib. Nihil erat ei loci in ipso loco (mansionis)
13. jah anaks warth mich thamma <i>aggilau. c)</i>	13. Et mox fuit cum an- gelo.
15. jah saiqhaima waurd thara <i>waurthano. d)</i>	15. Et videamus verbum quod factum est.

N

16.

nem nostram Part. Prim. p. 14. not. *b.* quodque idonea & sufficienti nititur auctoritate; ne vero lectionem suam Codici nostro derogare, aut vitium, quod nobis inter scribendum eo loco obrepfit, tueri videamur, bona fide restituumus *bethlabaim*: quemadmodum etiam mox infra v. 15. præeunte Codice, legimus.

z) J. & ST. *seinama*, vox nihili.

a) J. & ST. legunt *frumabauri*, quod Codex & B. non agnoscunt, neque probo exemplo confirmari potest. Compositum est a *fruma*, initio, Joh. 15: 27. & *bairan*, gignere, unde *gabauran* vel *gabaurans*, natus, Joh. 16: 21. De voce *fruma*, &, quæ inde habentur, compositis consuli velim JUN. & SCHILT. in Glossariis, nec non VEREL. in Indic. p. 83.

b) ST. errore typographi, *in. J. & B.* recte.

c) J. perperam *aggilu*; nam præpositio antecedens *mit* requirit Ablativ. *aggilau*: quin etiam infra v. 21. hujus capitis, apud J. & ST. minus recte legitur *fram aggilu* pro *fram aggilau*. B. utraque hæc loca emendavit.

d) ST. *waurthand*, quod rejicimus, ejusque in locum, ad ductum Codicis Mscr. reponimus *waurthano*, est enim hæc forma particip. passiv. gen. Neutr. Sing. numer. qua nihil fere apud Ulphilam vulgatus: vid. Luc. 15: 6, Marc. 4: 15. 5: 14. Joh. 10: 35. 12: 6. 13: 18.

16. jah quemun *snium-* 16. Et venerunt festi-
jandans. e) nantes.
 17. *gakannidedun f)* bi 17. Notum fecerunt ver-
 chata waurd. bum.

18.

De usu autem & terminatione horum particip. plural. numeri, cfr. Annotat. ad Matth. 27: 54. Part. Pr. p. 20: quibus addi possunt exempla, quæ occurrunt hoc cap. v. 18. & infra C. 4: v. 22. &c.

- e) Sic J. & B. habet vero ST. vitio fortassis librarii, *sniumjandans*. Est particip. activ. plural. num. a singul. *sniumjands*, festinans, Luc. 19. 5. a *sniumjan*, festinare, properare, unde *sniumundo*, festinanter Luc. 1: 39. Affines hujus vocis reperimus apud Alemannos, teste SCHILTERO, Glossar. Teut. p. 749. item apud Majores nostros, quibus *snemma* idem est ac *cito*: Hervar. S. c. 13: p. 134. *kongr var okatur þan dag, ox gieck snemma til reekiu*, Rex subtristis fuit eo die, citoque petiit lectum. v. VEREL. in Indice. Hinc *snimen*, dialect. Smolandica, nuper. Antiq. *snemaum morgunen*, primo mane, v. SPÉGEL. in Gloss. p. 457. Cfr. JUNII Gloss. p. 310.
- f) B ita J & ST, vitiose *gakannadedun*; habet quippe Infinitiv. *gakannjan*, manifestare, Sveth. *kunngröra*, præterit. regulare *gakannida*. v. supra v. 15. atque adeo 3. pers. plural. *gakannidedun*, ut: *gataujan*, facere, Luc. 5: 34. *gatawida*, Luc. 1: 49. *gatawidedun*, Joh. 12: 16 *gamotjan* occurrere, Joh. 12: 18 *gamotida*, Joh. 11: 30. *gamotidedun*, Matt h. 8: 28, *laisljan*, sequi, Marc. 8: 34 *laislida*, Joh. 6: 2. *laislidedun*, Matth. 8: 1. & sexcenta alia. Ceteroquin vocem hanc in plerisque linguis Borealibus usu viguisse, nec Græcis fuisse peregrinam, utpote quibus *κοινοῦν*, auctore HESYCHIO, est *seire*, intelligere, in Glossar. JUNIANO observatum videbis. cfr. VEREL. Ind. in v. *kunna*.

18. fram thaim *bairdjam g)* 18. A pastoribus eis.
du in.
20. jah gawandidedun sis 20. Revertebantur pasto-
thai *bairdjos. b)* res.
- ib. in alaize *thizeei i)* ga- ib. Super omnibus, quæ
hausidedun. audierant.
22. usfulnodedun da- 22. Complerentur di-
gos *braineinai k)* es purgationis eo-
ize.

N 2

- g)* Editi *bairdjan*, sine exemplo Codicis, qui constanter suffragatur nostræ lectioni, regulis Gram. apprime convenienti. *bairdeis*. pastor, Joh. 10: 2. Sueth. *berde. bairda sweine*, grex porcorum, Matth. 8: 30. Sueth. *svinebjord*. Etymon vocis habemus. *bird*, custodia, unde *birda*, sequare, custodire, apud VEREL. in indice.
- b)* Iterum corrupte editi: *bairdjonds*, non tamen dubitat Rev. BENZELIUS legendum, ceu supra v. 8. *bairdjos*, idque h. l. habet Codex argent.
- i)* Editi *thoeei gabausidedun*, quod si quid ego iudico, non displicere debet: at in Codice nostro legimus *thizeei gabausidedun*, quod æque manifesta ratione syntactica nititur; siquidem *hausjan* apud Ulphilam interdum per ellipsin Genitivum adsciscit. Joh. 6: 60. 7: 40. 10: 16, 18: 37. & alibi. Heic autem subaudiri crediderim, vel vocabulum *insabt*, vel aliud id genus.
- k)* J. & ST. *braineinai*, quod respuit B. & jubente Codice Mscr. probe restituit *braineinai*, cujus infra occurrit casus sextus *gabraineinai*, Sueth. *vening. brains, brania, brain*, purus, a, um, Sueth. *ren: gabranjan*, purificare, Sueth. *rena, rensa*. Radicem huic voci constituit JUNIUS Græc. *gairw*, aspergo, aqua perfundo, quum ab asperione aquæ ad purgationem facilis sit in significato transitus. His vero, utut speciose dictis, contradicunt alii, deducentes eam vel a *rin, rinn*, fluvius,

ize. l)	rum
24. gajuk <i>braiwadubono. m)</i>	24. Par turturum.
29. nu fraleitais skalk thei- nana <i>fraujinond fan. *)</i>	29. Nunc dimittas famu- lum tuum, dominans Domine.

34.

rivus, unde Germ. *reinen*, & nostrum *rena*, proprie erit *aqua profuente abluere*, v. WACHTERUS. item STIERNHIELM. & SCHILT. in Glossariis.

l) Non legit Ulphilas *αυτῶν*, ejus, cum versione veteri Latina, consentiente Codice Complutensi; sed *αυτῶν*, eorum, prout editi & versiones præcipuæ Orientales confirmante ORIGENE Homilia XVI. ad nostrum Evangelistam. v. Edit. BENZEL. p. 164. & Observat. J. MILLIE ad hunc locum.

m) Sic J. & B. ST. errore amanuensium, *braiwadubona*, quod etiam in Glossar. p. 36. & 91. est notandum. Vox mihi proprie denotat *columbas ravas*: subit vero *ravus* duplicem significatum, vel, ut FESTUS ex VERRIO interpretatur, cui vox rauca & obtusa, vel qui ravi est coloris, utrumque turturibus apprime convenientem. Prope a vero abfuerunt Etymologi, sed ita tamen, ut WACHTERUS confugerit, aut ad sonum avis naturalem & luctuosum *tur*, aut, cum JUNIO, ad Anglosax. *breovan*, Germ. *reuwon*, dolere, lugere, v. Gloss. Germ. p. 1730. Nobilissim. STIERNHIELMIUS originem arcessit a nostro *kræve*, ingluvies, q. d. *krævedufvor*, quod quidem, meo judicio, non satisfacit: neque illi assentimur, qui porro derivat *dubo*, columba, a fictitia, ni fallor, voce *dusfa*, involare, quum potius huc facere videatur Anglos. *dusfan*, immergere, ut bene observavit JUN. in Gloss.

n) *fan* est Scholion, judice Rev. BENZELIO, ex margine translatum, v. nuper. Edition. p. 165. MARESCHELLUS

34. *sa ligith du drusa jah* 34. Hic jacet in casum &
ustossai. n) resurrectionem.
 37. *seh o) ni afiddja fair-* 37. Hæc non discessit e
ra alh. fastubnjam jah templo, jejuniis & pre-
bidom blotandei p) fan. cibus colens Deum.

38.

---

autem stabilit hunc Ulphilæ pleonasmum, conjectura non improbabili, ut quæ nil habet, quod sensui & manifestæ etymologiæ repugnet. *fraujinond* mihi est casus quint. participii *fraujinonds*, a *fraujinon*, dominari, imperium gerere, quod superest in illo *gafraujinond*, quod occurrit Marc. 10: 42: ut adeo *fraujinond fan* reddi possit *dominans Domine*, Sueth. *berskaude berre*. An vero lectioni interpretis nostri suffragentur alii Codices, mihi non constat.

n) Sic Codex Argent. & B. *drus*, casus, & *ustass*, resurrectionis, Dativum, quem *du* regit, aliter formare nequeunt. cfr. P. Prim. p. 6. not. h.

o) B. assentitur Codici, quem J. & ST. deserunt legentes *so*, vide quæ observavimus P. Prim. p. 52. 58. in notis.

p) Ita probe editi; est enim hæc terminatio usitatissima Nominat. sing. præsent. particip. feminin. generis, ut *daily indei*, hæc dividens, *sokjandei*, hæc quærens, &c. in Codice autem minus recte: *blotande*. *Blota*, significatu vetustissimo, *victimis & hostiis Deos placare*, unde apud VERELIUM in Iad. *blot*, *blotscap*, sacrificium cruentum, *blotgodur*, sacrificiorum præsides, *blotmadur mikill*, in sacrificando assiduus, *blotbus*, sanum, delubrum, &c. v. Herv. Sag. c. 20: p. 183. Hanc vocem postea retinuerunt MæsoGothi, & vero Dei cultui adhibuerunt: hinc *blotan* illis est colere Deum, & *gotb-blestreis*, Dei cultor, Joh. 9: 31. quorum radicem esse:

38. jah rodida biina in q) allaim.	38. Et loquebatur de eo inter omnes.
40. ahmins fullnands. r)	40. Spiritu impletus.
43. jah ni wiffedun s) io tes jah aitheis.	43. Et nesciverunt Josephus & mater ejus.
46. bigetun ina in alb. t)	46. Invenerunt eum in templo.

47.

bloth, languis, Sueth. *blod*, a βλῦειν, scaturire, censet JUNIUS in Glossar. Gothico.

- q) J. ingratis Codicis omisit præpositionem, quam ST. & B. restituerunt.
- r) ST *fulnands*, cui opponimus primitivum *fulls*, Luc. 5: 12. Sueth. *full*, & *fulljan*, implere, *fylla*, unde *fulljands*, implens, Matth. 27: 48. *fuls* autem longe alia vox est, & notat *fætidum*, Joh. 11: 39. Atque his probe observatis, facile etiam corrigi possunt menda illa leviora, quæ incuria Amanuensis admittit Nobiliss. Auctor in Indice, sub voce.
- s) Codex habet *wisedun*: editi ad analogiam propius *wisedun*, ut infra C. 4: v. 41. a *witan*, scire, Sueth. *ve-ta*, Germ. *wissen*, quod videtis apud WACHTERUM.
- t) Sic editi: Codex noster præter consuetudinem, & vitio haud dubie operarum, *alb.* cfr. Marc. 11: 11. 15. 16. 14: 58. 15: 29. Luc. 1: 21. 22. Una hæc est vocum, quarum occasione Celeb. Dom. PRÆSES demonstravit insignem illam affinitatem, quæ est inter linguam Gothicam & Latialem, qua de vide supra laudatam Præfationem: quod vero exinde persuadere sibi videantur Auctores Relationum Gœttingens. anni 1752. N. 82. nos fugisse usu vigere hanc vocem in lingua Germanica & præcipue Anglosaxonica, id quidem modeste præterimus, & plura desiderantem mittimus ad Specim.

47. hausjandans *is. v)*51. *aithei. x)* ST. athei.

Cap. III.

1. in jera than *simftatai-*
bundin. y)

47. Audientes illum.

51. Mater.

Cap. III.

1. Anno autem decimo
quinto.

ib.

Glossar. Ulphilan. II. p. 46. nec non WACHTER. in Glossar. p. 643. Addimus tamen adhuc, quod eadem vox in lingua Esthonica, simili plane modo ac in Latina supersit, nimirum in *Hallial, Kusal, Hapsal, Leal,* &c. quæ Esthonibus sunt templa, his nominibus insignita, ceu nobiscum, pro suo in nos favore, communicavit rerum Livonicarum diligenter peritus c. EIL. WETTRING.

v) J. & ST. *ina.* cfr. Annotat. ad v. 20. antecedentem, not. i.

x) J. & B. recte, prout ST. in Glossar. p. 7. v. Luc. 1: 43. 60. Vocis familiam conservant hodieque Fennones, quibus *aiti*, mater, *aitinen*, matercula, *aitillinen*, maternus, in Lexic. JUSLENIANO: quin & *aitea*, ejusdem apud Lappones significatus, observatum STIERNHELMIO in Indice. Huic, eodem pæne sono, consentit Græc. Bithyn. & MæsoGoth. *atta*, pater, annotante JUNIO in Glossar. & BAS. FABR. in Thesaur. Quemadmodum etiam ad hanc classem spectare *attinum* seu *atlantem* pluribus docet Cel. RUDBECK Atlant. T. 1. c. VII. §. 5. p. 211. De antiqua hac voce vide porro WACHTER. in Glossar. p. 26.

y) Editi *simftaibundin*, eadem ni fallor, ratione, ac Joh. 11: 18. *simftaibunim*, quindecim; sed magna hæc inter loca est differentia: illic enim observaveris numerum compositum cardinalem poni pluraliter; hic autem numerum compositum ordinalem stare singulari-

ib. fidurraginja this galei- laid <i>berodei</i> . z)	ib. Tetrarcha Galilææ He- rode.
2. at <i>aubmistama</i>) gudjam.	2. Sub summis sacerdoti- bus
5. wairthich <i>thata wrai- quo b</i>) du raihtamma jah <i>usdrusteis c</i>) du wi- gam flaihtaim.	5. Erit curvum in rectum, & asperum in vias planas.

10.

---

ter, *fimftataibundin*, decimo quinto, Sueth. diceret *fem-
tetionde*, jam vero, per synæresin, & syncopen, *fem-
tonde*..

z) Editi *herodes*.

a) Restituimus auctoritate Codicis Mscr. Rev. BENZ. cum editis, *aubmistam*, nec sine mendii suspitione admit- tit nostram lectionem, v. Nuper. Edition. p. 183. 284. in notis: utraque tamen, si quid video, in lingua Go- thica, invaluit, legimus quippe Luc. 4: 29. *und aub- misto*, ad similitudinem, & cap. 19. 47. *und aubmistans gudjans*, summi sacerdotes. Refer vocem ad *haub*, quo de vide supra C. 1: 32. not. p.

b) Emendavimus lectionem J. & ST. Codici nostro, regu- lisque Grammat. contrariam. *wraiquo* Rev. BENZELIO est *curvum*, nobisque deducitur a Latin. *varicus*, quod a *varus* cfr. FESTUM & NONIUM in *obvaricari*, Græc. *βενικός* Hesych. *πενήεις*, interim consule JUN. in Glossar. p. 410.

c) Sic Codex Mscr. Editi *usbrusteis*, quod auctore Rev. BENZELIO exponitur *asperum*, quæ vero significatio huic voci propria sit, mihi nondum innotuit. Videatur tamen conjecturâ non improbabilis apud JUNIUM L. cit. in voce *brutsfill*, item VEREL. in Indic. & v. *brutna*.

10. an d) qha taujaima. 10. Ergo, quid faciamus.
 14. nimannanhun ana- 14. Nemini per caluminiam
 mabtjaid. e) jah waldaith quidquam abripite, &
 f) annom g) izwaraim. contenti estote stipendiis vestris.

O

17.

d) J. & ST. *than*. Notamus, morem fuisse veteribus Gothis præmittendi restitutam particulam interrogationibus, v. Luc. 10: 29. 18: 26. Joh. 9: 36, neque apud nostrates in desuetudinem abiisse, sed mutatam in eandem ingredi rationem. v. Edit. BENZEL. p. 171.

e) Ita Codex & B. Nec male J. & ST. *anamabtjaith* cfr. Luc. 1: 32. & quæ ib. docuimus. JUNIUS deduxit vocem a *mabts*, potentia, ut adeo *anamabtjan* sit *potentie suæ fiducia ad injurias minorum efferrî*, v. Matth. 11: 12. Luc. 18: 32. vel, quod eodem reedit, *viribus suis in aliorum fraudem abuti*, v. Marc. 10: 19. & Specim. Gloss. Ulphil. II. p. 50.

f) Rev. BENZELIUS non transtulit vocem, quæ omnino difficillima est explicatu; etenim si interpret noster pro *ἀγκειῶδε*, ut omnes Codices editi habent, legerit *ἀγκυρε*, quæ conjectura est MARESCHALLI, certe hæc propria significatio τῆς *waldan*; sed qui heic locum habeat, non assequimur: nec, si priorem illum significatum retineamus, in vado res fuerit, quam quid vocis sit, & unde domo ignorent Glossographi. Provocamus igitur ad lectionem in margine, *ganobidai sijuth*, contenti estote, atque inde, quod ad rem ipsam, integer apparet sensus.

g) Ex Latio ad Gothos, sub Imperatoribus Romanis merentes, vocabulum hoc manasse, non nemini in confesso est, v. Edit. BENZ. p. 172. qui vero meliora vide-

17. *jab b)* briggi^h kaurⁿ in *bansta i)* seinamma.
 21. warth than bi the daupida *alla managein. k)* jah at iaisu *ufdaupidamma jab bidjandin. l)* usluknoda himins.
 23. jah silba was iai^sus iwe *jere m)* thrijetigiwe *uf*
17. Et deferet frumentum in horreum suum.
 21. Factum vero est cum baptizaretur omnis populus, etiam Jesu baptizato ac precante, aperiebatur cælum.
 23. Et ipse Jesus erat quasi triginta annorum

ga.

---

re cupit, adeat Cel. Dom. PRÆSIDEM in Specim. Glossar. Ulphil. III. p. 67. 68.

- b) ST. *jak* v. Part. Prim. p. 3. not. *m*.
 i) Sic Codex Argent. & B. ideoque in Nominat. *bansts*, horreum, receptaculum frugum. J. & ST. *banstan*. Etymon hujus vocis frustra quæxivimus. v. interim *banze*, locus asservendis segetibus destinatus, apud Læschl. in Lit. Celt. p. 85.
 k) JUNIUS habet *allama managein*, sed *ma* in *allama*, culpa forte librarij, irrepsit ex voce sequenti. ST. *alamma mitothim*, in errorem inductus paginæ alterius literis folium permeantibus, ceu monet Cel. D. PRÆSES in citata Prælatione.
 l) J. & ST. *ufdaupidammai jab bidjandein*, quod B. optime emendavit. Observo, ne quid dissimulem, in Codice nostro errorem amanuentis, qui primum videtur scripsisse *bidjandein*, id autem postea, e deleto, ad regulas Grammat. restituisse: cfr. Matth. 5: 42.
 m) ST. *jera*, sed non quadrat sequenti *thrijetigiwe*, hoc enim est casus 2:us Numeri plural. illud vero Dativ. vel Ablativ. J. & B. recte. Vocem, pro more suo, elegantius explicat WACHTERUS in Glossar. p. 776. 777.

gakunthai. n) *fwæi o)* . . . . . uti
 funus munds was *ioje-* putabatur, filius Jo-
fis. p) . . . . . sephi.
 24 *laiwweis. q)* ST. *laiweis.* 24. Levi.

O 2

26

n) Est hæc vera Codicis Argent. lectio, quæ diu multumque torisit ingenia Etymologorum, sed ita tamen, ut Reverendiss. BENZELIUS putet, seorsum legenda esse *uf & gakunthai*; hoc vero casum tertium esse a *gakunthbs*, manifestatio, a *gakunthjan*, manifestare, adeo ut sensus sit, *sub manifestationem suam, sive circa initia manifestationis suæ ac publici muneris*: sicut supra c. 1. vers. ultimo *und dag uftaikneinaiis seinairoz*, de initio officii Johannis Baptistæ. Vide nuperam Edition. p. 174. Addam insuper conjecturam ED. LYE in Observationibus ad h. l. nimirum, pro *ufgakunthai*, legi vult *us gaba-urthai*, a nativitate, quod illi parum a Codicum lectione distare, & huic loco accommodatum videtur. Confer adhuc quæ exhibet sagacissimus MARESCHALLUS in Observationibus suis pag. 451. quæque mihi certe, præ ceteris arrident; si modo pro *ufgakunthai*, ut auctor suspicatur, foret *uf gagunmai*, sub initium, quod proxime accedit lectionibus Codicum Græcorum: interrim tamen, in hoc sententiarum divortio, quum meliora ipse afferre nequeam, suo quemque abundare sensu facile patior.

- o) ST. literarum similitudine lapsus, habet */ylei*, vocem nihili. Marc. 2: 28.
- p) Sic recte. Mox infra v. 24. 26. 30. eadem menda apud ST. occurrunt.
- q) J. & B. consentiente Codice, nobiscum faciunt, & sic legendum v. 29, apud ST,

26. <i>iodins. r)</i> ST. iudins.	26. Judæ.
34. <i>iakobis. s)</i> ST. iacobis.	34. Jacobi.
35. <i>sairokis. t)</i> ST. saikoris.	35. Sarochi.
37. <i>maleilaelis. v)</i> ST. ma- leiaielis.	37. Maleleclis.

Cap. IV.

3. jah quath du imma *diabulus. x)*
 10 *wairp y)* thuk thathro
 dalath.

Cap. IV.

3. Et dixit ei Diabolus.
 10. Jace te hinc deorsum.

II.

-
- r) J. & B. recte, nec aliter Codex Argent. cui hæc perpetua est lectio.
- s) Elemento *c* caret Alphabet. Gothicum, quod vide Part. Prim. præmissum.
- t) J. & B. observant lectionem Codicis. Gr. Σαροχ.
- v) Idem h. l. eandem tuentur accurationem. Præterea apud ST. v, 24. pro *iannis* lege *iannins*, & paulo post v. 27. pro *iobannis*, *iobannins*.
- x) Editi *diabulaus*, quod æque Codici probatur, vide mox infra v. 5, usitatus tamen *diabulus*, ut sequenti v. 6. *sa diabulus*, ubi simul observes articulum præpositivum *sa*, quem J. & ST. præter consensum Codicis nostri, omiserunt: sic porro v. 13. pro *diabolus* apud JUN. & *diabolaus* apud STIERNH. recte Rev. BENZ. legit *diabulus*. Pari modo promiscue occurrunt *sunus* & *sunaus*, unde Vocativ. *sunu* & *sunau*, item *magus* & *magaus*, &c. Confer annotat. in cap. I. v. 54.
- y) Hæc est forma Imp. mod. 2: perf. singul. J. autem & ST. *wairpi*, quod probe emendavit B. Ita Marc. II. 23. *wairp thus in morein*, projice te in mare. De voce diximus Part. Pr. p. 24. in notis.

- II. ana *bandum* z) thuk
 uthaband ei qhan ni
gastagqujais bi staina a)
 fotu theinana.
13. jah ulstihands all *frai-* 13. Et finiens omnes ten-
 130-

z) J. & ST. *bandun*, quod expungimus, atque ejus in lo-
 cum cum BENZ. ex Codice restituimus *bandum*.

a) Codici nostro iterum refragatur lectio JUN & STIERN-
 HELMII: *ni gastagujais ei staina*, quam Rev. BENZELIUS
 merito suspicatur vitiosam esse, eamque ob causam sup-
 plet sensum vertendo *ne quando ad lapidem offendas*, ra-
 tus culpa typhotetæ excidisse præpositionem *at* vel *du*.
 Legit nihilo minus *gastagujais ei staina*, & affixum il-
 lud *ei*, quod incommodum censet, in textu retinet. v.
 Nuper. Edition. p. 179. Pro *gastagujais* habemus *gastag-*
qujais, a simplici *stigquan*, cum impetu ferri, or-
 dine militari procedere, ut Luc. 14: 31. *qhas thiudans*
goggands stigquan wihbra antharana, quæ Junius in-
 terpretatur: *quis rex militari ordine procedens adversus*
alium, &c. v. Glossar. p. 317. 318. Porro confer *bistug-*
qum, Matth. 7: 25. 27. in lingua vetere Gothica *stinka*,
stjunka, *stucka* non raro notat *cum impetu ferri* v. LL.
 Helf. Manh. B. c. III. §. 1. LL. Upl. eod. Tit. c. IV.
stjunker sidhan afstene æller stucki i. e. si postea reper-
 cutiatur a lapide vel trabe. Rolf. Krak. Sag. p. 86. *stoc-*
kur ban so fram a bærserkine i. e. irruit ita in pugilem,
 cfr. Ol. Trygg. Sag. p. m. 25. Heims Kr. Tom. 1. pag. 139.
 LL. Gothl. c. 23. Et, ni fallor, ejusdem familiæ vox
 est quæ occurrit apud NOTKER. Psal. 62. 11. dum verba
 divitiæ si *offluent* vertit *ube jub aber ribtuoma zuo ge-*
stungene sin. Ceterum, ei rejecto, substituiimus *bi* præposi-
 tionem ad *staina* necessariam.

<i>(stobnjo. b)</i> 14. urrann and <i>all gawi</i> <i>bisitande c)</i> bi ina. 18. merjan <i>frabuntha-</i> <i>main d)</i> fralet.	tationes. 14 Exiit in omnem regio- nem circumjacentium. 18. Prædicare captivis dimissionem.

25.

b) Sic B recte. J. & ST. *frastubrjo*. Neutrum improbat Ulphilas. cfr. Matth. 6: 13. Et hujus permutationis, quæ ob affinitatem vocalium naturalem facilis est, adfunt nobis exempla inter alia: *widuwō* & *widowō*, Luc. 7: 12. 18: 3. *ushofon* & *ushofun*, Luc. 17: 13. Joh. 11. 41. *afdobn* & *afdumbn*, Luc. 4: 35. Marc. 4: 39. *obtedun*, *ubtedun*, Joh. 6: 19. Marc. 11: 32. quin etiam in flexionibus *fon*, *funius*, Marc. 9: 44. Matth. 5: 22. *laubmoni*, *laubmunja*, Luc. 10: 18. 17: 24. Vocem, mutata terminatione, conservant adhuc nostrates, quibus *tentatio* dicitur *frestelte*, Island. *freisn*, *freisne*, & *freisting*, idem. Hisque accedunt Franc. *freison*, periculum v. WACHT. Gloss. in v. *freislich*, *frailan*, tentare, Joh. 6: 6. Sueth. *frestla*, Alax. *frasigan*, idem. Cuncta derivat SOMNERUS a *freissen*, vorare, v. SCHILT. Gloss. Teut. p. 313.

c) Rev. BENZELIUS putat vitiosam esse constructionem, ideoque legendum *allgawi bisitando*, vel *allgawie bisitande*, abbreviate pro *bisitandane*; observat vero EDW. LYE, quod etiam nobis visum est, integrum fore nexum, si verbum verbo reddideris, *omnem regionem circumjacentium*: pro *gawie* porro foret *gauje*, Genitiv. plur. τῶ *gawi*. v. Edit. BENZ. p. 180. De hac voce cfr. SCHERZ. ad OTFR. Evang. L. III. c. XIV. v. 148. it. WACHT. in v. *gau*.

d) J & ST. *frabunthanais*, quod Codici Mscr. & regulis Grammat. contrariatur. Etymon vocis, judice WACHTERO, est *benden*, capere, cui consentiunt Lat. *bendo*,

25. wesun in *dagam e)* 25. Erant in diebus Eliæ
 heleiins in *israela. f)* in Israele; quando clau-
 than galuknoda himins suru n est cœlum ad tres
 du *jeram thrin. g)* annos.
27. thrutsfillai wesun uf 27. Leprosi erant sub E-
baileisaim b) praufetau. lifæo propheta.
29. uskutun imma *ut us i)* 29. Ejecerunt eum ex
 baurg. urbe.

31.

prehenso, nostrumque *honda*, *benta*, apud LOCEN-
 in Lex. Jur. SueoGoth. Unde Germanis *bund*, capti-
 vus, v. citati auctoris Glossar. Germ. p. 704. Anglis *to*
bunt, venari & captare feras, & apud WILLERAM. *ver-*
bundeta, captiva, cfr. HICKES. in Thesaur. Grammat.
 Franco Theot. p. 18.

- e) Sic Codex & B. v. Luc. 1: 5. J. & ST. *in daga* in die,
 ibid. v. 59.
- f) JUNIUS habet *in israel*. ST. & B. rectius. v. Annotat.
 nostras ad Matth. 9: 31.
- g) Editi *du jeran thrin*, incommode, regit quippe *du*
 casum tertium, qui in plural. numero semper exit in *m*.
- h) J. & ST. *baileisaim*, quod HICKESIUS corruptum censet
 pro *baileisaima*, v. in Thesaur. Grammat. Anglos. &
 MGoth. p. 81. Prævalet interim, quam ex Codice re-
 stituimus, verior lectio, & B. adstipulatur.
- i) Editi *utun baurg*; nos autem rectius legimus *ut us ba-*
urg, Sueth. *ut ur skaden. ut vel uta*, ἔξω, foras adver-
 bium linguæ Gothicæ cum septentrionalibus Dialectis
 commune, v. Glossar. JUNIANUMP. 379. Duplici mo-
 do constituitur, vel separatim, v. gr. *us gaggands ut*, e-
 gressus foras, Matth. 26: 75. *usidaja ut us ibizai ba-*
urg, egressus est extra urbem, Marc. 11: 19. cfr. cap.
 1: 45. 11: 4. Job. 11: 43. vel conjuncte, v. gr. *ut usiad-*
jedun. Matth. 9: 32. cfr. Luc. 7: 12. Job. 9: 22.

31. laisjands (<i>ins k</i>) in sab- batim.	31. Docens eos in Sab- batis.
40. miththaneithan (<i>sagqu l</i>) sunno.	40. Quum autem occide- rat sol.
ib. ithis (<i>ainqbarjammeh m</i>) ize handuns analag- jands.	ib. Verum is unicuique eorum manus impo- nens.
42. ei ni (<i>aflitbi n</i>) fairra im.	42. Ne discederet ab eis.
43. wailamerjan ik (<i>skal</i> <i>bi thiudangardja o</i>) goths. Cap. V.	43. Evangelizare me oportet de regno Dei. Cap. V.
4. (<i>brigg p</i>) ana diupitha.	4. Duc in altum, & de- jah

k) Vocem omittit JUNIUS; admittit vero Codex Argent.
& sic probe ST. & R.

l) ST. & J. legunt *sagu*, quod obelo notari debet. v. Part.
Prim. p. 8. not. o.

m) Est casus tertius a primo *ainqbarjis*, unus quisque,
Sueth. *en hwar*, cfr. Luc. 19: 26. Perperam igitur J. &
ST: *ainqbarjaneh*. B. emendate,

n) J. & ST. *galaitb*, bene omnino quoties respicitur modus
Indicativus; atqui *ei*, particula præcedens, requirit Con-
junctivum *galitbi* vel, quod h. l. Codicis prostat, *aflitbi* ab
af, ἀπό, ab, & *leithan*, quod vide Part. Pr. p. 6. not. *f*.

o) J. & ST. legunt *ik skalda thiudangardja*, & sic qui-
dem pro r. person. futuri, quæ hujus est loci, exhi-
bent. primam personam præteriti. cfr. Joh. 9: 4. &
EDW. LYE in Grammat. Gothica p. L. quin etiam, re-
clamante Codice, excludant præpositionem *bi*, πρὸς, de,
B. utrumque emendat.

p) ST. habet *bring*, nec non infra v. 14. *gang* pro *brigg* &
gagg, ut apud J. & B.

- jah *athabid* q) tho natja mittite retia vestra.
izwara.
5. waiht ni *nemum*. r) 5. Nihil cepimus.
7. jah *bandwidedun* s) ga- 7. Et innuerunt fociis, qui
manam *thoei* t) welun erant in altera navicula.
in antharamma skipa.
10. sununs *zaibaidaius*. v) 10. Filii Zebedæi, qui
thaei x) welun ga- erant confortes Simo-
dailans seimona. nis.

P

13.

- q) Sic Codex & B. recte, est enim ab *Infinīt. atbaban*, in altum mittere, suspendere, extollere, cfr. *habaida*, Luc. 19: 48. affine est, ni fallor, *baujan*, de quo supra cap. 1: 32. not. p. J. & ST. *athabid*.
- r) ST. *nemum*. Repugnat formæ i. perf. pluralis, utpote quæ semper terminatur in *m*, & sic Codex Argent. J. & B. v. Part. Prim. p. 18. not. y.
- s) Ab infinitiv. *bandwjan*, unde *bandwon*, Marc. 14: 44. Island. *benda*; innuere, & *bending*, nutus, apud VEREL. in Indice. Huc pertinet *band*, quod perantiquo usu notavit *signum eminens*, præsertim *vexillum*, unde vocabula Longobardis, ac deinceps Gallis, Italis & Germanis usitata, *bander*, *banderesius*, pro vexillifero: v. LÆSCHER. Literat. Celt. p. 84. & illustr. LEIBNIT. Collect. Etymolog. Part. II. p. 92.
- t) Sic certe codex, quod, salvis regulis, stare nequit; est enim *thoei*, idem ac *thatei* vel *thoei*, quod, quæ, ceu docent Grammatici: neque cum editis legendum *thaei*, v. Part. Prim. Matth. 11: 8. Marc. 4: 16. Tutius ergo *thaei*, qui, vide infra vers. 10. 17. 29. & alibi.
- v) JUNIUS: *zabaidaius*, Gr. *Σεβεδαιου*. v. Part. Prim. p. 14. not. b. ST. & B. bene.
- x) Editi *thaei*, existimaverim autem, sensui convenienti-

13. thaea threutsfill aflaiçh af y) imma. 13. Lepra abiit ab eo.
- 14 jah is z) faurbaud imma. 14. Et is præcepit ei.
15. jah garunnun hiuhmans managai hausjon. a) jah leikinon fram imma lauhce seinai zo. b) 15. Et conveniebant homines multi auditum, & ut sanarentur ab illo a morbis suis.
17. thaei c) J. & ST. thaei. 17. Qui.
18. jah galagidedeina d) in andwairthja is. 18. Et ponerent in conspectu ejus.

19.

tius esse thaei d), & sic omnino Codex Argenteus & Græci.

- y) ST. præterit af, J. & B. probe observant. v. Luc. 9: 37. & passim.
- z) ST. iterum, & J. ingratiis Codicis nostri vocem extrudunt a Rev. BENZELIO restitutam.
- a) Editi hausjan, idem. Utrumque usus approbat. cfr. Marc. 4: 33. Joh. 6: 60. quin etiam Luc. 15: 1. Joh. 9: 17. Manifestam affinitatem, permutatione, qua nihil in ore vulgi est frequentius, literarum r & s, produnt Anglosax. hyran, gebyran, Franc. & Alam. horen, giboren, boorran, Sueth. hõra: ab auto, auris. Vide Specimen Gloss. Ulph. I. p. 8. & WACHT. Gloss. Germ. v. obr.
- b) ST. seinazo, vitio, quod sæpius illi contigit, typographi.
- c) Sic B. Vide quæ nuper notavimus ad eandem vocem.
- d) J. & ST. galagidedeina, idem. Utrumque, nisi fallor, optimæ notæ, & 3 pers. plural. Præterit. Subjunct. 3 galagjan, ponere, ut infra, cap. 6: 11. rawidedeina, 2

19. *gasatidedun e*) inamith thamma badja in *mid-
jaim. f*)
20. *afleitandag*) thus fra- P 2 20. Remittuntur tibi pec-
waur.

taujan, facere, & Joh. 18: 36. *usdaudedideina*, ab *usdaudedjan*, sollicitè curam agere; exempla vero in contrarium frequenter occurrunt, ut: *sokidedeina*, *fastaidedeina*, *salbodedeina*, &c.

e) Citra assensum Codicis J. & ST. legunt *gasandidedun*, miserunt; Textus autem Græcus καθήκων habet, adeoque rectè interpres noster *gasatidedun*, a *gasatjan*, ponere, collocare, Sueth. *setta*. B. Idem monet.

f) Editi in *midjain*, quod explodit Ulphilas, & nobiscum facit, ceu videre est cap. 2: 46. 4: 35. 6: 8. In usu ceteroquin est in *midumai*, in medium, Marc. 3: 3. Luc. 8: 7. 10: 3. unde Anglos. *on myddan*, Alam. *in mittan*, Sueth. *midt uti*. Convenit etiam Græc. μέσων, & Lat. *medium*. Cuncta autem deducenda arbitrator a *mith*, inter, Marc. 7: 31. 9: 50. pro quo in compositis occurrit *mid*, Luc. 7: 11. nam hæc particula, judice WACHTERO Lib. cit. p. 1085. quando naturam induit substantivi, significat id, quod inter duo vel plura extrema æqualiter vel inæqualiter locatum est. Hinc nostratibus *medel*, medium, *medlare*, mediator, *medja* & *midja*, medium corporis, & porro, notione composita, *middag*. meridies, *midnatt*, nox media, *midsonnar*, medium æstatis, *midwinter*, medium hiemis, &c. v. VEREL. Ind. p. 173. Quin etiam huc referri potest Ulphil. *midjungard*, locus in universo medius, orbis terrarum, Luc. 2: 1. & *midjašweipais*, orbis obvolutio, diluvium, Luc. 17: 27.

g) J. & ST. *afletanda*, quod tamen eodem sensu occur-

waurh'eis theinos.	cara tua.
21. fareis/aeis. b) J. farei- faeis.	21. Pharisaei.
22. qha bithagkeith in hairtam izwaraim. i)	22. Quid cogitatis in cor- dibus vestris?
23. czetizo. k) Editi, azei- tizo.	23. Facilius.
24. ith chaneî witeid l) tha- rei waldufni babaidm) sa n) lunus.	24. Ut autem sciatis, quod potestatem habeat fi- lius.
28. usstandands iddja o) afar imma.	28. Exturgens ibat pone illum.

29.

rit infra v. 23. cfr. Matth. 9: 2. 5. Recte igitur legimus
vel *afletan* vel *afleitau*, remittere. v. STERN. in voce.

b) Ita ST. & B. nec aliter fert constans in Codice scri-
ptura.

i) J. & ST. in *hairthan izwaramma*, quæ male cohærent;
meliora autem, quemadmodum restituiimus, docent
Codex & B.

k) Sic. v. Matth. 9: 5. Marc. 2: 9. Luc. 16: 17. Habemus
etiam, quamvis rarissime, *azitizo*, idem Marc. 10:
25. De origine vocis, quid dicam, nescio; legi in-
terim merentur, quæ ad eandem diligenter annotavit
JUNIUS in Glossar. Goth. p. 77.

l) J. & ST. *witeith*, utrumque in usu, prout adductis
exemplis antea probavimus.

m) Idem legunt *babaitb*, cujus eadem est ratio, quæ
præcedentis, v. supra cap. 1: 32. not. q.

n) J. & ST. rejiciunt articulum, quem rectius B. as-
sensu Codicis, retinet.

o) In margine legitur *laistida*, quod unum idemque so-

29. *thai* p) Editi, thatei. 29. Qui.
 33. *lamaleiko jah farei-* 33. Similiter ac Pharisaei.
saiei. q)
 34. *tharuh is quath r)* du 34. At ille dixit eis.
 im.
 ib. unte *sa bruthfads s)* ib. Quamdiu sponfus cum
 miht

nat ac *gaggida*, vel *iddja*, quod est præteritum, ni fallor, irregulare verbi *gaggan*, ire.

p) Sic recte Codex. Diximus nuper in notis ad v. huius capituli 10.

q) B. habet *fareisaieis*, & quidem optime: aliam vero, quam quæ exhibemus, lectionem hoc in loco non præfert Codex Argenteus, eamque facile emendamus, vel addendo *s*, ut Rev. BENZELIUS, v. Marc. 2: 18. vel auferendo *i* finale & legendo: *thai fareisaie*, subaudit *sponjos*, Græc. *οἱ τῶν Φαρισαίων*: eaque Græcissandi consuetudine, nulla Auctori nostro est familiarior. cfr. EDV. LYE in Gram. Goth. p. LXII.

r) Editi habent *tharub iaijus quath*, & Gothum putant legisse cum Codd. Cantabr. Colbert. 8. Leicestrens. &c. *ō ðe inoçūs eizs*. vid. Edit. MILLIAN. p. m. 138. habet vero noster *is*, ille, nec lineolam invenimus, quæ voci superinduci deberet, juxta observationes nostras P. Pr. Marc. 1: 45, si, quod volunt editores, admitteret Codex.

s) B. in notis ad hunc locum legit *bruthfaths*, quod, cum promiscue ponantur literæ *d* & *th*, ut sæpius monuimus, perinde est. v. Matth. 9: 15. Est enim a *bruth*, nurus, Math. 10: 35. Unde Gallis *bru*, femme du fils; proprie vero in composit. *sponsam* denotat, idemque ac Anglos. *bryd*, Belg. *Bruid*, Angl. *bride*, Sueth. & Island. *brud*, Franc. & Alam. *brut* vel *prutha*, T.

mith im *ist.* 1) illis est.
 36. *quarhub than v)* jah 36. Dicebat autem & pa-
 ga-

TIAN. 21: 6. NOTKER. Psalm. 21: 21. & *fads* vel *fatbs*, quod significat aut *rei totius*, seu *negotii procurationem & curam*, aut *ornatorem*, descenditque a prisco quodam verbo, respondente ASaxonico *fadian*, ordinare, dispensare, disponere, ceu ex JUNIO observat HICKESIUS in Thesaur. Gram. Franco Theot. p. 99. vel etiam *ornare*, quia moribus antiquis dotem & ornamenta nuptialia non sponsa viro, ut hodie, sed vir sponsæ offerebat, prout ex TACITO docet WACHTERUS in Glossar. German. p. 202. Accedit autem opinioni HICKESIANÆ, quemadmodum ipse monet loco citato, quod Orcadum præpositus, quæ Danorum olim imperio subjectæ erant, *faud* vel *faad* dicatur, & in legibus Barbaris urbium & regionum præfecti, qui e ministris Imperatorum & Principum eligi solebant, *thiufadi* appellentur, quasi *thiufadi*, i. e. *οὐ δεχοῦντες*, vel rectius, populi duces ab Isl. *þiod*, gens, populus, *fads* in *fadus* verso. Adde ex Dissertatione ejus Epistolari, p. 153. quod magistratus tam civilis, quam castrensis apud exteros VestroGothos vocatus sit *thyuphadus*, Hisp. *thiuphædus*: nec non ex Ulphila, cui *bundafatbs*, centurio Matth. 8: 5. *thiufundifatbs*, chiliarcha Joh. 18: 12. *synagogafads*, præfectus Synagogæ Marc. 5: 38. ut adeo *bruthfads* vi vocis notet *sponsæ præpositum & curatorem*.

- t) J. & ST. *is*, *es*, pro *ist*, est, quod B. urgente sensu & Codice, emendavit.
- v) Ita divisim legimus cum J. & B. v. Matth. 5: 31. Part. Pri. p. 2. not. *b.* & quæ de *uh* vel *u* euphonico uberius differit Cel. D. PRÆSES in Specimine Gloss. Ulph. I. p. 11. Hisque porro subjicimus observationes HICKE-

- gajukon dulim. thatei
ainshun *flu x*) Inagins
niujis ni lagjid.
- ib. *aithbau. y*) ST. aih-
thau.
39. jah ainshun driggan-
dane *fairni*. ni sunswili
jugg. *quithib**) auk tha-
ra *fairnjo z*) batizo ist.
- rabolam illis, quod ne-
mo plagulam vestis no-
væ imponat.
- ib. Alioquin.
39. Et nemo bibentium
vetus, statim vellet
novum, dicet enim
vetus melius est.

Cap.

- SIT de *u* & *o* paragogico, quibus apud Francos voces
producuntur. cfr. Thesaur. Gram. FrancoTheot. p. 9.
- x) Locus lectu difficilis, ideoque non imputandum J.
& ST. quod similitudine elementorum ducti legant
naat, pro *plat*, plagula, assumentum, Sueth. *plät*,
quod tamen nostratibus non nisi de laminis, quæ ex
metallis conficiuntur, usurpatur, ut: *plata*, thorax
ferreus, *platari*, *harniskmakare* apud VEREL. in judi-
ce. Francis vero Helvet. & Svevis *blezzo* & *blez* no-
tat assumentum, frustum & fragmentum panni corii-
que: unde *blezen*, suere, farcire. &c. v. SCHILT. Gloss.
Teut. pag. 120.
- y) Recte J. & B. v. infra v. 37. 14: 12. 18: 29.
- *) J. vitio operarum, *quith* pro *quithib*, a *quithan*, Sueth.
quæda, cujus duplex significatio, qua Ulphilæ notat
idem quod *dicere*, *loqui*, nostratibus hodie *cantare*,
linguarum studiosis observari meretur: idque eo ma-
gis, quod voces eadem ratione originis & soni, sua
vero natura, locorum & temporum intervallis muta-
tæ, atque adeo ratione significatus diversæ, occur-
runt sæpius. Dictis fidem fecimus in observationibus
ad cap. 1: v. 38.
- z) Sic Codex Argent. &, si quid judico, recte; nam ad-

Cap. VI.

11. qha *tawidideina* a) thamma iailua.
 12. usiddja *iaifus* b) in fa-irguni bidjan. jah was naht *thairwakands*. c)
 13. jah gawaljandsus *im d)* twalib:

Cap. VI.

11. Quid facerent Jesu.
 12. Abiit Jesus in montem precatum, & fuit pernoctans.
 13. Et eligens ex illis duodecim.

17.

jectiva emphatice & demonstrative posita a velo prostheticum adsciscunt. v. EDV. LYE Gram. Goth. p. XLIV. Supra legitur *fairni*, quod observavit & restituit BENZ. hic autem retinet *fairni*, quod J & ST. habent utrobique. Præterea vox dialectis Gothicis perfrequens; inde quippe *forn*, *fornit*, antiquus, priscum, *fornwinur*, amicus veteranus, *fyrnska*, vetustas. VEREL. in Indice. Anglos. *fyrn*, *fyrnic*, anteaetus, antiquus. Helsingis hodieque *fornas* idem est quod *fyrnas*, obsolescere, veterascere. Germ. *firn*, vetus &c. cfr. STIERNH, Gloss. Goth. p. 40.

- a) J. & ST. *tawidedefna*. Diximus supra v. 18. Cap. 5.
 b) Editi *is*, v. Part. Pr. p. 25. not. x. Sed lineola transversa h. l. luculenter apparet, ideoque suam Codici lectionem, haud inconvenientem, abjudicare nolimus.
 c) Editi rectius legunt *thairwakands*, a *thairb*, *die*, per, Luc. 4: 30. 5: 5. & *wakan*, vigilare, Sueth. *waka*: unde *wahs* vigilia, Sueth. *wak*, *wakning*, idem: item *wakt*, custodia, *wakta*, custodire, *waktare*, custos, & Latino-Barbar. *wactæ*, cfr. Glossar. German. p. 1799. Cuncta mihi proxime deducuntur a nostro *wakna*, expergisci; hoc autem a *wakjan*, excitare, expergisci, quod superest in *uswakjan*, Joh. 1: 11. Sueth. *wacka*,
 d) J. & ST. *us in*, quod merito exulare jussit Rev. BENZELIUS.

17. jah atgaggands e) 17. Et descendens:
dalath.
20. jah is ushafjands au- 20. Et is attollens ocu-
gona seinu du sifonjam los tuos in discipulos
seinaim f) quath. auda- suos, dixit: Beati vos
gai jus unledans abmin.g) pauperes spiritu.
21. audagai jus gretandans 21. Beati vos flentes nunc,
nu. unte ushlohjanda. *) quia ridebitis.
22. audagai sijuth than 22. Beati eritis, quando
fijand b) izwis mans. oderint vos homines.
23. faginod in jainamma 23. Gaudete illo die, &
daga. jah laikid. i) exultate.

Q

ib.

e) Editi recte *usgaggands*. Codex noster geminatam habet syllabam penultimam.

f) J. & ST. perperam *du sifonje seinai*, quod B. rejicit, & pro suo acumine supplet *du sifonje seinaiize*; neutrum vero Codex agnoscit, ut qui rarissime casui Genitiv. conjungit præpositionem *du*, sæpissime autem Dativo v. Edit. BENZ. p. 198.

g) J. & ST. omittunt *abmin*, ejusque in locum sufficiunt particulam *nu*, cujus nec volam neque vestigium in Cod. Arg. reperio.

*) Quid defectus observatum fuerit JUNIO, eumque sequenti ST. quorum uterque ad finem hujus comnatis lacunæ indicia apponit, non equidem percipio: integer certe est locus Codicis, quin etiam sensus cum editis communis; quare nihil deesse significat Edit. BENZELIANA.

b) Sic, non *fijand*, ut J. & ST. v. Part. Pr. p. 3. not. n.

i) Editi *laikod*, quod respuimus. *laikan*, exultare, cujus præterit. formatur more Græcorum per augmen-

- ib. *praufetum*. k) Edit. ib. Prophetis.
praufetun.
24. unte *ju* l) habaid *ga-* 24. Quia nunc habetis. - -
tblaibt. m)
25. wai izwis *jus* (*sadans* n) 25. Vae vobis, vos fatu-
 nu. rari nunc.

27.

---

tum syllabicum *tailark*; Luc. 1:41.44. Ill. *leika*, Anglosax. *lacan*, Sueth. *leka*, idem, Fennon. *leicki*, ludus, jocus. Hinc STIERNHELMIO deducitur obsoletum *lacka*, currere, unde porro, nescio quam vere, *Lacquais*, Ital. *Lacajo*, servus ad pedes, pedissequus. cfr. SPFG. Gloss. SueoGoth. p. 595. item WACHTER. in voce *Lakei*.

k) Ita, v. infrav. 26. *galiugapraufetum*. Nos alioquin non fugit, esse permutationem literarum *m* & *n*, in motione nominum tam substantivorum, quam adjectivorum, Ulphilæ familiarem, qua de v. HICKES. in Thef. Gram. ASax. & MGoth. p. m. 81. mutatio autem illa scripturam atque *diakriow* mere arbitrariam non patitur.

l) J. & ST. *ni*, *ætri*, *vör*; *ju*, *jutban* respondet Græc. *ἴδιον*, Franc. *giu*, *gio*, idem, cfr. HICKES. Lib. cit. & Gram. FrancoTheot. p. 76.

m) Diffonas editorum lectiones observat, iisque veriorum esse, quam nos tradimus, docet Cel. D. PRÆSES in Proœmio sæpius laudato. De vocis propria significatione, vide quæ acutissime, ut solet, affert Rev. PENZ. in nupera editione p. 199.

n) ST. *sandans*, rectius autem in Glossar. *sad*, satur, Ill. *saddur*, Ang. Bor. *sadd*, *sed*, satio, *sadde*, satiavi, & porro Goth. *sad itan*, saturare se, *sath itan*, idem, Luc. 16: 21. *sad wairthan* saturari, *gasothjan*, fatu-

27. wailataujaid thaim fi- 27. Bene facite inimi-
 jandam. o) cis.
 34. fram thaim ei. p) Edit. 34. A quibus.
 thammaei.
 35. gods ist thaim unfa. 35. Benignus est ingra-
 gram. q) tis.
 36. swa swe r) jah atta 36. Sicut etiam pater ve-
 izwar. s) ster.
 39. quathub than t) gaju- 39. Dixit autem parabo-
 kon im. *) lam eis.
 40. ith gamanwids v) 40. Sed præparatus quis-
 Q 2 qhar-

rare. Ang. *i am fadad*, repletus sum. cfr. RUN. JONÆ Dictionar. Island. in Thes. HICKESIANO, p. 86. & RUDBECK. Specimen Usus Ling. Gothic. p. 157.

o) Codex in margine habet *batjandam*, odio prosequentibus. Matth. 5: 44.

p) Est Dativ. plural. articuli *ja, so, thata*, qui syllabica particula *ei* productus, vice fungitur relativi, v. EDW. LYE Gram. Goth. p. XLV. Legit ideoque interpres $\pi\alpha\rho' \dot{\epsilon}\nu$, non $\pi\alpha\rho' \epsilon\nu$. v. Edit. BENZ. p. 201.

q) J. & ST. *unfairam*, & sic etiam in Glossariis; sed corrupte. Vox enim est composita ab *un* & *fagr*, idoneus, utilis, appositus, quod vide.

r) Sic editi, bene. C. Arg. *swa we*. v. Part. Pr. p. 41. not. q.

s) J. & ST. *atta izwara*: æque infulsa constructio, ac si latine diceres *pater vestra*.

t) ST. *quath ubtan*. v. supra v. 36. Cap. 5.

*) J. & ST. *in*, quod nuper expunximus, v. 13.

v) Editi *gaustawiane manwids*, quod per *tmelin*, figuram Gothicis non infrequentem, explicare annititur Rev.

qharjizuh wairthai swe lailaris is.	que erit sicut magi- ster ejus.
41. ith anza in theinam- ma augin ni <i>gaumeis. x)</i>	41. Sed trabem in tuo o- culo non vides.
44. nihthan us aiqhatund- jai <i>trudanda *) weina.</i>	44. Non enim e rubo calcantur uvæ.

bas.

BENZ. in observationibus ad hunc locum p. 202. alii aliter, cfr. MARESCHAL. Annot. p. 454. Est vero locus, quod pace tantorum virorum dicam, duplici nomine corruptus: etenim 1.) lectio marginalis in textum ab Editoribus inseritur, prout antea in Præfatione Part. I. observatum est: 2.) Si marginem Cod. Argent. oculis acriter intuemur, pro *ustaujane* vel *ustaubans*, legitur *ustaubans*, vocabulum cujus veram originem & propriam significationem acutioribus extricandam relinquimus: si modo extricari queat, nec potius credere fas sit, errore amanuensis, factum fuisse, ut pro *h* litera *b* pingeretur. *ustaubans* certe ad genium linguæ M. Gothicæ respondet Latino *consumatus*, v. Joh. 17: 23. atque adeo æquipollet fere τῶ *gamanwids* instructus, præparatus, perfectus; a *manwjan*, de quo vide Præfationem Specim. Gloss. Ulph. I. præmissam p. 9.

x) J. & ST. *gaunjeis*. B. recte, & sic supra.

*) Codd. Græc. συλλέγουσι, item ἐκλέγονται. Monet EDW. LYE in Observ. ad h. l. *trudanda* poni pro *truganda* α τρυγῶν, vindemiare: at Rev. BENZ. dum vertit *calcantur*, respectum habuit ad Goth. *trudan*, quod, æque ac nostrum *trāda*, Germ. *tretten*, significat omnes pedum motus, qui vel *incedendo* vel *calcando* fiunt, oriturque a Celtico *trud*, pes. v. WACHTER. in voce, item JUNIUS in Gloss. & MARESCHALL. observat. p. 454.

- basja. y)*
 48. at *garunjon* z) than 48. Inundatione autem
 waurthanai. *bistagqu* a) facta, irruebat aqua,
 aqha.
 ibid *ana* b) thamma staina. ibid. Super petram.
 49. tharei *bistagqu* c) flo- 49. In quam irruebat flu-
 dus. d) men.

Cap.

- y) J. & ST. *weinabasian*: *n* finale sustulit B. & docet Nominat. singul. fore *weinabasi*, neutr. propterea que nulum habere casum regulariter exeuntem in *n*. Ab hac voce porro deducit Batav. *weinbesye*; nostrumque *winner*, consueta mutatione *r* & *s*. cfr. WACHT. in Gloss. Germ. p. 149.
- z) J. *atarunjan* ST. & B. *atgarunjan* est autem casus rectus *garunjo*, femin. inundatio cujus Dativ. vel Ablativ. ex analogia erit *garunjon*, ut: *gajukon*, Marc. 4: 30. *brinnon* Luc. 4: 38. &c. Refer ad *rinman*, fluere. manare.
- a) Sic recte B. exhibent vero J. & ST. vocem hanc fere semper corruptam & h. l. *bislagun*, est enim a *bi* & *stigquan*, quod supra habuimus. Cap. 4: 11. not. a.
- b) Emendavit B. J. & ST. *and*, quod casum quartum postulat, *thamma staina* vero est Dativ. & Ablativ. Matth. 27: 60. Marc. 4: 16. & passim.
- c) J. & ST. rursus *bislagun*, quod nuperrime rejecimus.
- d) Editi *aqbaslodus*; *aqba* vero in margine, *flodus* in textu Codicis reperitur: ideoque, quum voces æquipollentes sint v. Matth. 7: 25. 27. nihil mihi videor Codici argenteo detraxisse, si alterutram ad exprimendam interpretis mentem tantummodo retinuerit. *flodus*, flumen, fluxus aquarum, in dialectos tantum non omnes permanavit. v. J. & ST. in Glossariis: descendit, iudice SKINNERO, a Lat. *fluere*, *fluitare*; regerit vero, si quid

Cap. VII

Cap. VII.

2. hundafade than sumis 2. Centurionis autem cu-
 skalks siukands *swulta* jusdam servus æger
wairthja. e) moribundus erat.
4. wairths ist thammei 4. Dignus est cui præ-
fragibis f) thata. beas hoc.

6.

judico, optime WACHTERUS: neutiquam verisimile esse gentibus boreæ vocabulum ante bella cum Romanis gesta ignotum fuisse, cfr. Gloss. Germ. p. 459. Idem de Goth. *aqba* dicendum, cujus, ut suspicatur Vossius in Etymol. fons nec in Hellade, nec in Latio existit; sed in lingua Gothica vel, si placet, Saxonica, uti jam modo laudatus WACHTERUS, Lib. cit. p. 9. erudite observat. cfr. Specim. Gloss. Ulph. II. p. 38.

e) Sic Codex Argent. Editi *swulta wairthid*, usitatus. *Swulta* deducimus a *swiltan*, mori; hoc autem a *saiwala*, eadem, ni fallor, ratione, ac a *sjæl*, *sjelas*, & ab *anda* Island *andas*, exspirare. cfr. interim JUNIUS in v. & HICKES. in Thes. & Diff. Epistol. p. 155. nec non *uzon* Marc. 15: 37.

f) Editi *framdis*, unde J. & ST. item WACHT. in Glossariis effingunt verbum quoddam *framban*, affine ASaxonico *fremian* & Alaman. *fremen*, facere, efficere &c. sed eos lectio vitiosa in istam conjecturam impulit. Spectat vox, quam minima mutatione Codici reddidimus, ad *giban* vel *gisan*, quod videtur in *fragifan* apud JUN. in Glossario p. 165. Obiter moneo, particulam *fra* Ulphilæ usitatissimam, præfici verbis, non modo ad destruendam, ut antea observavimus, verum etiam ad augendam significationem simplicium, ut: in *fragildan*, *fraliusan*, *fraletan*, aliisque id genus. cfr. HICKES. in Gram. Franco Theot. p. m, 95.

6. ich iaitus iddjah mith 6. Jesus autem ibat cum
im. g) illis.
 ibid. quithands *(duimma' b)* ibid. Dicens ei: Domi-
 fan, ne.
 11. iddjain baurg namai- 11. Ibat in urbem vo-
 da *naen. i)* catam Nain.
 12. jah *managei. k)* thi- 12. Et turba hujus ur-
 zos baurgs *ganoba* mith bis multa cum ea.
 izai.
 14. jah duatgaggands at- 14. Et accedens tetigit
 taitok *qbilfrjom. l)* loculum.

15.

- g)* J. & ST. *in.* sapius idem vitium emendavimus.
b) ST. & B. probe restituunt has voces, quibus caret e-
 ditio JUNIANA.
d) Bene editi In Codice pro *naen* occurrit *maen*, vitio
 forte operarum. Varie etiam efferunt Codd. Græc. hanc
 vocem prout observatum videbis in Edit. MILLIANA p.
 m. 143.
k) J. & ST. *manogai*, sed, hoc stante, foret etiam mox
ganobai, ut, more suo, optime docet B. sed neutrum
 habet Codex.
l) Vertimus *loculum*. Non tamen dissimulamus, incer-
 tum esse, utrum *arcam funebrem* intelligat Ulphilas,
 an vero *feretrum*: forsân, auctore BENZELIO, utitur
 voce ex moribus suorum mutuata, id est, quod non
 loculis incluserint, sed cadavera fasciis involuta, ru-
 dibusque sive perticis suspensa per loca montana extule-
 rint. Unde hodieque vulgus nostrum Gothicum de
 inhumato, *han ligger på slång*, perticæ impositus est.
 cfr. Nuper Edit. p. 207. Vide interim, annon conci-
 nant nostrum *hvalt*, sepulcrum, apud JÖRANSSON, in Bau-
 til, n. 938. *Reginmot let gera hvalt iðr Gunbar Esbeor-*

15. jah *dugann m)* rodjan. 15. Et coepit loqui.
 16. jah *mikilidedun n)* goth 16. Et magnificarunt
quitbandans. o) Deum dicentes.
 ib. gaweifoda goth mana- ib. Visitavit Deus popu-
geins seinazos. p) lum suum.
 20. thau antharanu ven- 20. An alium exspecte-
jaina. q) mus?

21.

---

nars son, &c. i. e. Reginmotus construi fecit sepulcrum Gunharo Esbeornari filio: & n. 942. Oler Shtaldolfs son let gera hvalf thenna ifir Gunnuru: felaga sin goda, &c. i. e. Olaus Shtaldolfs filius construi fecit sepulcrum hoc Gunnaro, amico suo bono.

- m)* ST. *dugan. B. & J. rectius cum n geminato. Matth. II: 7. 20. Præterea v. JUNIUS in voce duginman.*
- n)* Parum quidem refert; sed observo tamen editos habere *mikilidedun. Matth. 9: 8. Luc, 5: 26. a mikils, magnus, Sueth. mykla, Esai. 63. 7. quod Nob. STIERNHIELMIUS non incommode derivat a mogan, posse; quippe quum, quoquo modo æstimetur magnum, quantitate, vel qualitate, a potentia magnitudinem suam habeat. v. WACHT. Gloss. p. 1077.*
- o)* Editi bene. C. Arg. *quitbandas: Gothus ut videtur, compendiofo scribendi genere usus, lineolam illam, notam rē n, syllabæ ultimæ superinducere neglexit.*
- p)* ST. errore typhotetæ, *seinazos.*
- q)* Iterum ST. perperam *wenjaina. J. & B. Codicem sequuntur. Duplex hujus vocis significatio est observanda apud Ulphilam; notat enim vel putare, existimare, arbitrari, v. antea cap. 3: 15. & infra v. 43. vel etiam sperare, exspectare, v. supra v. 19. & passim: atque hac notione congruit *wenjan Alamannico uuanen, nostroque wanas, sperare, & wān, spes, ut vulgò dicitur, tbet**

21. gahailida managans af 21. Sanabat multos a mor-
 fauhtim jah slahim. jah bis & plagis, & (affe-
 abmane ubilaize. r) ctos) Spiritibus malis.
 24. at galeithbandam s) than 24. Abeuntibus autem
 thaim airum iohannes. nuntiis Johannis.
 25. sai thai in wastjom 25. Ecce qui amictu splen-

R

wult-

er ingen wän, nulla est spes: & in Auctoribus pri-
 fcis, teste VERELIO, *wana dis*, spei Deus, *wana di-
 la*, spei Dea: nec non in Konunga Styrilse p. 8. *wan-
 buxa* vel *wänbuxa*, sperando meditari. cfr. porro JU-
 NIUS in v. item Glossar. SCHILTER. p. 833. Cur autem
 vox ab intellectu ad voluntatem relata sit, docebit
 WACHTERUS Libr. citat. p. 1819.

r) Sic recte J. quin etiam Rev. BENZ. quamvis, propter
 præpositionem *af*, quæ Ablativo, ut heic in præce-
 dentibus *fauhtim* & *slahim* assidue jungitur, dubitet,
 an jure reponi queat *abmam ubilaim*? Eademque, ni
 fallor, conjectura in mentem venit STIERNHELMIO,
 qui pro *abmane ubilaize* legere maluit *abmanum*, quod
 tamen, si addiderim simul, omisisse eum vocem sequen-
 tem *ubilaim*, non modo corruptum; sed regulis etiam,
 quas diligenter sibi observare videtur, contrarium est.
 Nos nihilo minus retinemus hanc Syntaxin, quippe
 quæ aliis e Codice exemplis confirmatur cfr. Luc. 8. 2.

s) J. *at galeithbandam*. ST. & B. recte. Ceteroquin notan-
 dum, particulam *at*, præterquam quod præpositioni-
 bus adnumeretur, v. Part. Pr. Math. 27: 1. idem quan-
 doque valere ac Isl. *at*, ut: *at slitnum bondum*, ruptis
 vinculis, & A. Sax. *et*, ut: *the gyrneth busles et or-
 venum life*, qui, vita desperata, petit eucharistiam. v.
 EDW. LYE ad h. l. Edit, BENZ. p. 209.

- wulthagaim t)* jah fodei- dido & victu utun-
 nai wifandans *in thiudangardjom v)* sind. tur in regis ædibus
 sunt.
26. *jai x)* quitha izwis. 26. Immo dico vobis,
 28. maiza *in baurim y)* quinono praufetus io- 28. Major inter natos
 hanne thamma daup- mulierum propheta Jo-
 jandin ainshun *nist. z)* hanne baptista nemo
 est.
29. jah alla managei *ga- 29. Et omnis populus*
hausjandei. a) jah mo- audiens (hæc) & pu-
 tarjos *garaihtana domi- blicani justum judica-*
dedun gotb. b) verunt Deum.

30.

- t) Editi *wulthanaim*; sed falli eos docet adhuc Codex noster Cap. 5: v. 26. *gasaiqham wulthaga bimma daga*, vidimus gloriosa vel splendida hodie: a *wulthbus*, gloria, fulgor. cfr. P. Pr. Marc. 9: 3.
- v) J. & St. *thiudangardja*. B. *in thiudangardjan*; neutrum infistit vestigiis Gothicis. St. legit etiam cap. 18: 16. *thiudangardo* pro *thiudangardi*, quod ex Codice restituumus. De voce satis dictum est, P. P. Matth. 6: 13.
- x) J & St. *jah*. v. P. P. Matth. 11: 9.
- y) Sic B. probe Matth. 11: 11. J. & St. *in bauran*, quod pro scribentis vel correctoris errore habeo.
- z) Editi *ni ist*; hoc autem usus veterum non raro in unum coëgit. v. antea cap. 1: 37.
- a) J. & St. *gabausjandans*, audientes, quod regulis refragari, nemo non videt. B. idem monet.
- b) Sic affirmante C. Arg. & B. explevimus, quod editis deest. Præterea eundem loquendi modum hic obfero, ac infra Cap. 10: 29. & 16: 15. (unde haud temere concludo, Gothos, caruisse verbo respondente Gr. *ἀντιλογία*. De *domjan* v. J. & St. in Glossariis,

30. runa goths *frajetbun* and *sik. c)* 30. Consilium Dei impro-
barunt de se.
31. *) *qhe nu galeiko. &c.* 31. Cui ergo assimilabo.
32. *swiglodedum d)* izwis. 32. Tibiis canebamus vo-
jah ni plinsideduth. *gau-*
nodedum e) izwis. bis, & non saltastis: la-
mentabamur vobis.

R 2

34.

c) Eadem est ratio hujus loci, v. J. & ST. In *frajetbun*, quod est a *fra*, de quo paullo antea egimus, & *jetban*, probare, vovere, reperimus illud *gæta*, quod hodieque usurpatur in dialectis Gothicis, significatione prædicendi, approbandi, laudandi &c. unde *gæten man*, vir celebris, laudatus, cfr. Edit. BENZ. p. 211. item SPegel in Gloss. v. *jæta*, ibi vero obiter notandum, pati Reverendiss. Auctorem aliquid humani, dum *jap than*, *νὰν δὲ*, quin &, apud Ulphilam Joh. 15: 27. verbum esse, & idem, quod Lat. *testari*, opinatur. Porro v. VEREL in Indice, & WACHTERUS in Glossario p. 590. Ceteroquin legimus cum B. *and sik*; an non vero rectius *ana sik*? Certe, spatium inter *frajetbun* & *sik*, atque scintillulæ, quæ restant; argenteæ trium quidem literarum præsentiam arguunt; at certi quid ex loco Codicis plane exeso, erui non potest: nec tamen dissimulabo, me *ana* prius legisse, quam in manus venit nupera Editio. v. Marc. 3: 16.

*) J & ST. invito Codice, præmittunt *quath than fan*, i. e. dixit autem Dominus, quæ verba Codices Græci plurimi quoque habent: B. autem hæc exesse jubens ex BENGELIO docet, illorum *ἔπειτα δὲ ὁ κύριος* ex Lectionariis irrepsisse: cfr. porro Edit. MILLIAN. p. m. 144.

d) J. & ST. minus recte: *swigalodedum*; est enim a *sw ghan*, canere, quod vide P. Pr. Matth. 9. 23.

e) In margine Codicis exstat *bufum*, quod in textu oc-

34. fai. manna *afetja f)* jah weindrugkja. 34. Ecce homo edax & vinipotor.
35. fram barnam *seinaim g)* allainr. 35. A liberis suis omnibus.
37. quino in thizai baurg. *sei b)* was frawauhrta. *jah i)* uskunnandei thatei anakumbida *in razna this fareisaius brigandei alabalstraun k)* *baljanis:* 37. Mulier in hac urbe, quæ fuerat peccatrix, & rescuens quod accumberet in domo Pharisæi, afferens alabastrum balsami.
38. jah standandei faura 38. Et stans ad pedes e-
- fotum

- currit Matth. 11: 17. Vocem refert JUNIUS ad *baifjan*, lamentari; rectius vero KATENUS, iudice BENZELIO, ad *bufan* vel *hiufan*, quo cum convenit A-Sax. *beofian* vel *beofigan*, lugere, & Isl. *boa*, vocem clamore & cantu intendere. De *gaunon*, cui affine est A-Sax. *geonge* vel *gounge*, gemitus, v. ST. in Gloss. p. 70.
- f) Editi *afetei*, male; nam *afetja* ipsius Codicis est, v. Matth. 11: 19. in dato Specimine ad pag. 16. Part. Pr. a particula *af*, quæ in compositis quibusdam denotat excessum, & *etan* vel *itan*, edere. cfr. Spec. Gloss. Ulph. I: p. 15.
- g) J. *seinama* ST. *seinamma*: utrumque perperam.
- b) Editi *so*, perinde est: veriore tamen reddimus lectionem. v. Luc. 2: 4. Joh. 12: 17. 29.
- i) J. & ST. *jah*, quod nec Codici, neque sensui Scriptoris congruit. B. emendate.
- k) B. legit *alabalstraun*; lectio autem Codicis nostri Græco *ἀλάβαστρον* propior videtur. De vocis origine & significato prolixè agunt Lexicographi.

footum is aftaro grei-
tandei dugann narjan l)
footus is tagram. jab
skufta haubidis seinis bis-
warb. jab kukida footum
is. jab gasalboda tham-
ma balsana.

39. gasaiqbands than sa
areisaius saei haibait
ina. rodida sis ains m) qui-
thands. ja ith wesi prau-
fetus utkuntbeda thau
qbo jab qbileika so qui-
no sei tekith imma. n)
thatei frauaurhta ist:*)

jus pone, flens cœpit
rigare pedes ejus la-
crimis & capillamen-
to capitis sui terge-
bat, & osculabatur pe-
des ejus, & ungebat
balsamo:

39. Videns autem Phari-
sæus, qui vocaverat
eum, sibi solus ait, di-
cens: hic si esset pro-
pheta, sciret utique quæ
& qualis hæc femina,
quæ tangit eum, quod
peccatrix sit.

40.

l) natjan, lavare, unde præterit. *ganatida*, vide infr.
v. 44. & cfr. J. & ST. item WACHTER. in voce *nass*.
Addo Fenn, *nestæn*, destillo, a *neste*, liquor, humor,
apud JUSLENIUM.

m) B. legit *rodida in sis ains*, in vero abest a C. Argenteo,
& abesse etiam poterit, quamvis Codices Græci
suppleant ἐν ἐαυτῶ: est enim Gothismus, cujus gene-
ris plures notavit MARESCHALLUS in Observation. pag.
444. seq.

n) Hæc est genuina lectio, a qua BENZELIANA nil rece-
dit, nisi, quod habet *sik attekiib*: Rationem illius,
quam nos dedimus, lectionis videbis Part. Pr. Matth.
9: 21. cfr. JUNIUS in Glossar. p. 332.

*) Hos versus, quos J. & ST. vel omittunt, vel vitio-
se exhibent, ope Codicis, suum calculum addente

40. quath du *paitrau.* o) 40. Dixit Petro: Simon.
seimon.
41. twai *dulgiskulans* p) 41. Duo debitores erant
welan *dulgabaitjin* q) creditori cuidam.
lumamina.
43. *thana* r) gawenja tham- 43. Eum puto, cui plus
mei

Rev. BENZELIO, restituimus, & accurate emendavimus.

- o) JUNIUS habet *quath du imma*. STIERNH. *quath du paitru*: neutrum tuetur Codex; Prior lectio efficta est ad tenorem Codd. Græc. *ἕτε πρὸς αὐτόν*, posterior regulis Gram. est inimica; Ulphilas vero manifeste, *paitrau*.
- p) Sic cum gemino s. J. & ST. *dulgiskulans*, quod referunt ad CambroBrit. *dylu*, debere, & *dyled* debitum, verbum sat commodum est; conferatur Gothicum *dail*, mina, Germ. *teil*, pars quanti, benum, Sveth. *del*, idem, unde porro *afdailjan*, offerre portionem, item dicitur de decima omnium possessionum, *disdailjan*, *fradailjan*, &c. Altera compositi pars descendit a *skal*, debet, Joh. 19: 7. unde nostrum *skuld*, debitum, *skyldig*, debitor, reus v. JUNIUS in v. *skula* & WACHT. in Glossar. p. 1470. Ceterum observo, debitores apud Ulphilam appellari *faibuskulans*. v. infra c. 16: 5.
- q) Editi *duliabaitjin*; rectius autem *dulgabaitjin*, a *dulga*, casu tertio, ni fallor, a recto *dulg*, debitum, cuius Genitiv. *dulgis*, quem nuperrime habuimus. & *baitjin*, etiam Dativ. a Nominat. *baitji*, quod mihi significat poscentem, postulantem, a Goth. *baitan*, jubere, spondere v. JUN. in Gloss. p. 184. & WACHT. in voce *beissen*.
- r) J. & ST. *thama*, quod, si admitteret syntaxis, foret

mei managizo fragaf. remisit.

50. gagg in gawairthi. s) 50. Abi in pace.

Cap. VIII.

Cap. VIII.

1. jah warch bi the afar 1. Et factum est dein-
 thataei t) jah is wrato- ceptus, quod etiam ipse
 da v) and baurgs jah bai- iret per urbes & vi-

mos

thamma, sed non est hujus loci. B. recte.

s) Editi in gawairtha, quod jure expungit Edw. LYE, & legit in gawairthja, ceu infra cap. sequenti v. 48. Heic tamen pro eo occurrit in gawairthi, v. Marc. 5: 34. Quod ad Etyiron vocis attinet, haud scio, an huc faciat Gr. ἄρω, conjungo, unde ἀρθρία, concordia, pax, ἀρθμός, amicitia? Si hoc non arri-ferit, reponam Anglo-Sax. gewerjan, fedus inire, Germ. waren, cavere, cautionem adhibere vel præstare, ne quid mali præter spem & opinionem accidat, a wer, pactum, Sveth. werje, tutela, defensio. v. WACHT. Gloss. p. 1826. & 1870.

t) ST. thatei. Observamus (nisi voculas afar thataei glossema esse, in textum forte infertum, credere malueris) Gothismum hic latitare, quem forte accuratius hoc modo reddamus: & deinde factum est postea, v. Joh. 11: 7. Quod si ita sit, porro concludere licebit, M-Gothis pariter ac Græcis Latinisque geminationem illam λέξεων ἰσοδυναμῶν, quam σχῆμα περὶ ἀλλήλου πα-ρέλληλον vocant, usitatam fuisse. cfr. WECHNERUS in Hellenolexia Lib. 1. cap. 6. p. m. 155. Particula ei, quæ voci integræ adjicitur rarissime, euphonica est. v. Edw. LYE Gram. Goth. p. XLI.

v) Vocem ex Codice restituit B. eamque JUNIUS affinem putat A-Sax. vræcnigan, vel potius Gothico wrikan, v. Gloss. p. 410. Commodius vero referimus ad an-

mos x) *merjands jabwailaspillonds* y) *thiudangardja* goths.   cos prædicans & evangelizans regnum Dei.

2. jah

tiquum illud *rata*, peregrinari, quod videtur apud VEREL. in Indice; nam ante *r* invenimus sæpe labialem *w* præpositam, ut docent 1) in domesticis: *råk*, *wråk*, ruptura glaciei, *rif*, *wrist*, tarsus, *reka ut*, *wreka ut*, ejicere, &c. 2) in lingvis cognatis: Franc. *reipen*, *ripen*, Belg. *wryven*, friare, fricare. Franc. *rizan*, ASax. *writan*, scribere, exarare, a Goth. *writ*, litera, Luc. 17:7. Germ. *ringen*, ASax. *wringan*, Franc. & Alam. *ruogan* M-Goth. *wbrojan*, accusare. Franc. & Alam. *richen*, *rechen*, M-Goth. *wrikan*, vindictam sumere de eo, qui malum fecit, aut fecisse putatur, &c. Unde non tantum probabilis redditur nostra conjectura; sed liquet etiam, quod hoc loco obiter monemus, Francos præsertim & Alamanos, quos hodie sequuntur Germani, litteram hanc a Gothis præfixam repudiare: ut adeo ex his & sexcentis aliis quibusvis facile intellexerit illorum linguam & Ulphilanam non esse adeo fororiam, ut putant multi, ne dum unam & eandem.

x) Sic recte: non *and baurgins*, ut suspicatur B. Legimus porro *haimos* pro *haimo* apud J. & ST. cfr. Matth. 9:35. Marc. 6:16.

y) J. & ST. carent aliqua parte. B. habet *thiuthspillonds*, ut Luc. 3:18. utrumque probæ notæ est, & componitur vel a *thiuth*, unde *thiuthbeigs*, bonus, vel a *waila*, Sveth. *wæl*, bene, & *spillon*, annunciare, Luc. 2:10. Isl. *spilla*, *spialla*, loqui, ut Havam. 72. *i myrker vid man spialla*: in tenebris cum virgine loquitur: unde *gudspiall*, Angl. *godspel*, *gods-spell*, ver-

2. jah quinons thozei we-
 sun *galeikinodos* z) ah-
 mane ubilaize jah *sau-*
bte. a) *jah marja* b) *fei*
 haitana was magdalene.
 3. *fauraggjins* c) *berodes*. d)
2. Et mulieres, quæ e-
 rant sanatae a Spiritibus
 malis & morbis, & Ma-
 ria quæ vocabatur Mag-
 dalena.
3. Praefecti domus Hero-
 dis.
- ib. jah antharos managos
 thozei *andbatededun* e)
- ib. Et aliae multae, quae
 ministrabant eis de fa-
 im

S

im

bum Dei, evangelium: Olofs Sag. c. 121. *þeir komo
 i þan tíma er lokit var gudspjalli*: venerunt finita
 lectione evangelii: & *gudspjallabokin*, liber evange-
 liorum. cfr. VEREL. in not. ad Herv. S. c. 17. p. 163.
 & WACHT. in Gloss. v. *spil*. Præcedens *merjands* com-
 mode referri videtur ad *mari*, celebris, *marun*, ce-
 lebrare, Gloss. GASSARI, unde Belgis, *mare*, celebra-
 tas, *vermaren*, celebrare, in Collectan. Etymol. Ill.
 LEIBNITHI p. 120. & JUN. in Gloss. p. 253.

z) Ita Codex & B. recte. JUNIUS *galeikinode*, Genitiv.
 pro Nominat. plur. quem requirunt antecedentia. ST.
 vocem non habet.

a) J. & ST. *sauhtaim*; foret autem *saubrim*, Marc. 1: 34.
 si casum tertium pluralem h. l. admitteremus: sed Co-
 dex repugnat. Diximus supra c. 7: 21.

b) Legit Ulphilas *καὶ Μαρία*, dcente Rev. BENZELIO.
 J. & ST. omittunt *jah*.

c) Sic, non *fauragaggjins*, ut editi; est enim vox con-
 flata ex *faura* præpositione, & *gaggan*, ire.

d) Sustulimus *σφάλλμα* typhoteticum apud ST.

e) Editi *andbatededun*. Regulariter foret *andbatede-*
dun ab *andbatiian*, ut: *laistidedun* a *laistian*, *satidedun*

im us aiginam <i>seina-</i>	cultatibus suis.
<i>im. f)</i>	
4. gaquumanaim than <i>biumam g)</i> managaim.	4. Convenientibus autem hominibus multis.
5. urrann <i>saiands b)</i> du laian.	5. Exiit seminans seminatum.
6. in thizei ni habaida <i>quarammitba i)</i>	6. Quia non habebat humorem.

8.

a) *satjan* &c. Servamus tamen lectionem Codicis Arg. De voce pauca disseruimus Part. Pr. Marc. 10: 45. cfr. Specim. Gloss. Ulphil. III. p. 63.

f) J. & ST. errore typographi, *seinain*.

g) J. legit. *biuman*. ST. *biuma*; neutrum tuetur Codex, nec salva Grammat. auctoritate fiare potest. B. probe emendavit. Vocis etymon expetentes ad Part. Pr. p. 7. not. *i* ablegamus.

b) Sine dubio legendum cum editis, *sa saiands*, ὁ σπειγών, v. Marc. 4: 3. 14. Articulus vero, sordidia forte operarum, excidit.

i) Si ad vocem *quarammitba*, quam hic suo ordine excipiunt J. & ST. in Glossariis autem omittunt, attendamus, levissima quidem ejus est labes; at quæ magnas peperit ineptias, uti videre licet apud MARESCHALLUM, qui in illa emendanda frustra desudavit. v. Observat. p. 456. Jam vero facile intelligi potest, esse *quarammitba*, quod ex Codice Argent. restitui-
mus, accedente terminatione Ulphilana, idem vocabuli ac *ramma*, quo Gothicis nostratibus denotatur ἡμὸς, humor, ut: *jorden bar annu vinter-ramma*, terræ adhuc inest humor hiemalis v. Edit. BENZ. p. 117. Nec moram Lectori injiciat præfixa voci consona U Latinorum similis, nostroque *qu* respondens; siquidem

8. *taibuntaibundfalth*. k) 8. Centuplum.
 9. *gajuko*. l) 9. Parabola.
 10. *kannan runos thiudi-* 10. Nosse mysteria re-

S 2

naßaus

illa gutturalis ante liquidam nihil mutat in sensu, teste WACHERO in Prolegom. Sect. III. & Glossar. Germ. p. 1231. Taceo, cum in MœsoGothica, tum in aliis linguis, sæpius præponi hanc literam vocibus a vocali incipientibus, ut:

áidw, *áeidw*, *údw*, canto, unde *óðh* per crasin pro *áoidh*, cantus. M-Goth. *quithan*, cui consonat Lat. *quio*. Sveth. *quæda*, cantare, *quæde*, cantilena.

áisíw, perdo. M-Goth. *quistjan*, Germ. *quisten*, perdere, *alls* M-Goth. ramus. Sveth. *quist*. v. Specim. Gloss. Ulphil. III. p. 73.

eau, ab antiquo Celtico *aa*, *au*, v. LEIBNIT. in Annotat. ad Franco-Gall. OTTII p. 11. Lat. *aqua*, M-Goth, *aqba*. &c.

Sed e diverticulo in viam: observo apud WACHERUM L. c. Germanis florem lactis dici *ram*, ASax. *ream*, Belg. *rom*, Angl. *cream*, Gall. *creme*, quæ omnia, utrum referenda sint ad Lat. *cremor*, ceu docet SKINNERUS, an lucis quidquam huic loco scenerentur, peritiores judicent.

k) ST. *taibuntaibundfalth*. Vox reduplicata descendit a *taibuntaibund* vel *taibuntebund*, q. d. decem decies, v. JUN. Gloss. p. 204. & *falth*, ASax. *fald*, *feald*, Sveth. *falt*, numeralia, quæ Græce in *πλῆκος*, *πλῆς*, & Lat. in *plex* & *plus* exeunt: ut autem hæc perspicue referuntur ad *πλέκω*, sic illa ad *falda*, Sveth. *fáll*, plica. cfr. HICKES. in Thesaur. Gram. Fr. Theotisca p. 94.

l) ST. *tajuko*; typhothetæ vel correctoris vitio.

- nassaus* m) goths. gni Dei.
15. *akran bairand in thulainai.* n) 15. Fructum ferunt in patientia.
17. *ni auk ist o) analaugh thatei swikunth ni wairthai.* nih p) fulgin thatei ni gakunnaidau jah in *swekunthamma* q) qui-mai. 17. Nihil enim est occultum, quod manifestum non erit, neque absconditum, quod non cognoscatur & in apertum veniat.
19. *jah ni mahsedun and-quitban imma* r) faura managein. 19. Et non potuerunt alloqui eum præ turba.

20.

m) J. & ST. *thiudanassaus*, perperam, erit enim a recto *thiudinaassus*, Genit. *thiudinaassaus*, ut: *gudjinaassus*, *gudjinaassaus*, *horinaassus*, *horinaassaus*, *kalkinaassus*, *kalkinaassaus*, &c. quibus, ut notum est, singulis assentitur C. A.

n) Diximus Part. Prim. pag. 42. not. v.

o) Sic, suffragante Rev. BENZELIO restituimus: legunt JUN. *niub thau ist*, & ST. *ni ubtan ist*.

p) Est particula negativa, quæ alicubi distingvitur a *ni*, quod hic habent J. & ST. pro ut Latin. *non a neque*, quibus etiam respondent. v. JUN. in Glossar.

q) Editi *swesunthamma*; rectius vero, ut Duumviri de Codice nostro meritissimi, THOM. MARESCHALLUS & EDW. LYE in Observationibus suis ad h. l. conjectura assequuntur, *swikunthamma*, vel accuratius, *swekunthamma*, a *swikunths*, *Φαεγός*, quod est, ni fallor, a Mœsogothico *swikn*, Island. *sykn*, innocens, quia quod innoxium est, vel esse putatur, se velut quavis ratione manifestum reddit. cfr. JUN. in Glossar. p. 326.

r) J. & ST. *mahsedun duntgagan*. Codex autem & B.

20. brothrius theinai stan- 20. Fratres tui stant fo-
dand uta. *gasaiqbantbuk* ris, videre te cupien-
gairnjandona. s) tes.
21. brothrius meinai thai 21. Fratres mei illi sunt.
find. t)
22. warth than in ainam- 22. Factum autem est in
ma *thize dage. v)* Ibid. quodam illorum die-
galeitham hindar thana rum. Ibid. Eamus trans
marisaiw. x) lacum.

23

nobiscum faciunt. Vox restituta, sensu eodem, oc-
currit paulo infra cap. 9: 61.

s) JUNIUS habet *standand uta. waljandans thuk gasaiqbant*,
quod vitiosum est: idque haud dubie vidit STIERN-
HELMIUS, qui tamen meliora tradere noluit, sed lacu-
nam Rev. BENZELIO explendam reliquit. De voce
gairnjandona observamus ex Edit. BENZ. p. 113. quod
sit a *gairnjan*, desiderare, unde Island. *girnast* & no-
strum *gera* in compos. *begera*, Al. *geron*, ASax *gyr-
nan*, *gyrnian*, expetere, desiderare, gestire: & Sueth.
giring, avarus, *gerna*, libenter, v. SREG. in Gloss. p.
149. & WACHT. in vocibus *ger. gern.*

t) Sic omnino. Editi supponunt *findon*, quin etiam paulo
post c. 9. 61. *wesind*, *wesind*, pro eodem illo
find, 3. pers. plural. præf. Indicat. a verbo Substant.
wisan, ASax. *wesan*, & Sueth. permutatione litterarum
r & *s*, *vara*, esse, quod vide apud Grammaticos.

v) J. & ST. *thizai dage*, quod B. præeunte Codice,
regulisque urgentibus probe correxit.

x) Editi *marein*, perinde est, & sensus idem; nam quod
h. l. & vers. sequ. vocatur *marisaiw*, exponitur per
marein loco parallelo Matth. 28: 4. Ceterum, *marisaiw*

23. tharuh than *swe y)* fa- 23. Cum autem naviga-
 ridedun *anafaislep. z)* rent, obdormivit.
 24. *duatgaggandans a)* than 24. Accedentes autem
 usraidedun ina qui- excitarunt eum, di-
 thandans. *talzjand. b)* centes: Magister, peri-
 fraquistnam. mus.

26.

saiw proprie significare videtur stagnum instar maris latum profundumque: inde quippe nostratibus *moras, myra*, Gall. *marais, marecage*, Teut. *maersche*, Belg. *moerasch*, Angl. *marish*, palus, solum uliginosum. stagnum: voce, auctore JUNIO, composita a *marei*, Penn. *meri*, mare, & illo *saiw*, quod respondet A Sax. *se*, Alam. *se, leo, leuu*, Angl. *sea*, Belg. *see*. Island. *sior*. Sueth. *sjö*. v. Append. ad Glossar. Goth. p. 429. item SPEGEL. L. c. p. 303, 311. & WACHTER. in voce *mer*.

- y) Particula h. l. ut alibi, meo quidem iudicio, superflue ponitur, cfr. Joh. 18: 6. neque adeo illam admittunt J. & ST.
- z) Iidem, præter rationem, fingunt tres voces *ana, sai, sleip*; quum tamen una sit, eaque composita a particula *ana*, præmissa quo pressius exprimeret interpret *ἀφύπνωσε*, v. Edit. BENZ. p. 220. & *slepan*, dormire, cujus præteritum, ad modum Græcorum; formatur per reduplicationem, *saislep*, Joh. 11: 11. De voce disseruimus P. Pr. pag. 11, 12.
- a) Editi *atgaggandans*; Gothus autem more Græco Latinoque ex præpositionibus geminatis composuit vocem. Matth. 8: 25. Luc. 20: 27. cfr. P. Pr. pag. 19. not. e & WECHNER. in Hellenolexia p. m. 52.
- b) JUNIUS semel atque iterum legit *talzjand*, quod ST. plane excludit; vocem vero *ἐπισάτα*, annotante Rev.

26. withrawairth *galei- laia. c)* 26. Contra Galilæam.
27. faei habaida *unbul- thons d)* mela lagga. 27. Qui habebat dæmonia tempore longo.
30. frah than ina iaiſus *quithands. e)* 30. Interrogavit autem eum Jesus dicens.

32.

BENZELIO, vel non nisi semel legit Ulphilas, ad normam Codd. Bodl. 2. Laud. 5. Seld. 4. &c. v. MILLIUM. I. c. p. m. 147. vel interpretationem suam semel scriptam, bis legendam voluit. De voce v. JUN. in Glossar. p. 331. inque Append. addendorum p. 431.

- c) *J. galilaia* v. Supra c. 2: 4. not. 1. ST. & B. emendate.
- d) Codex non habet *skobſla*, ut JUN. nec *skobſla unbulthons*, ut Edit. BENZ. p. 221. sed illud in margine, hoc autem, ceu antea monuimus, in textu reperitur. Ceteroquia non est prætereundum, *skobſla* JUNIO satis frigide derivari a *skog*, sylva, v. Gloss. Goth. p. 106. quum, si quid video, commodius referri possit ad Germ. *ſcheuen*, unde *ſcheuchen*, terrere, *ſcheuſal*, terculamentum, execrumentum, & *ſcheuſlich*, *beſſlich*, Sueth. *biſkelig*, aspectu fœdus, metuendus, quibuscum significato & facili literarum commutatione vox Gothica convenire videtur. v. WACHT. in Gloss. Germ. p. 1405. *unbulthons* autem, in recto singulari *ſo unbultho*, femin. Marc. 7: 29. & *ſa unbultha*, mascul. Luc. 4: 35. unde, in casu recto plurali, *unbulthans*, dæmonia, descendit ab *un*, particula defectum vel pravitatem significante, & *bultho*, Luc. 13: 13. ASax. *bold*, Island. *bolur*, Belg. *houd*, Sueth. *buld*, benevolus, si lus, omnino fidelis: unde ASax. *in bold*, inimicus, infidus, Sueth. foret *obuld*. cfr. JUN. Gloss. pag. 204.
- e) ST. & B. recte. J. præterit vocem.

32. jah uslaubida *im. f)* 32. Et permisit illis.
 33. usgaggandans than 33. Exeuntes autem con-
 suns thai unbulthans *g)* festim daemones ex illo
 at thamma mann *h)* ga- viro intraverunt in
 lithun *i)* in tho livei- porcos, & ruebat grex
 na. jah rann so writhus *k)* ex præcipitio in la-
 and driusfon in thana ma- cum.
 risaiw. *l)*
 34. gatblauhun *m)* jah ga- 34. Fugerunt & nuntia-
 taihun

f) J. & ST. *in*, levissimo, ut apparet, errore Amanuensium.

g) Diximus auper, v. 17. cfr. Edit. PENZ. p. 222.

h) Editi *manna*, perperam, v. supra vers. 29. Marc. 7: 15, eademque est terminatio Dativi Ablativo Mœso-Gothico similis, v. Matth. 7: 26. 8: 4. Marc. 7: 20. Joh. 9: 1. De voce egimus P. Pr. pag. 7. 8. in notis.

i) J. & ST. *iddjedun*, quod nihil quidem vitii habet, præterquam quod huic loco non sit accommodatum, ad exprimendum id, quod heic innuitur; restituumus igitur *galithun*, quo de cfr. P. Pr. p. 6. not. *f*

k) B. ex conjectura supplet: *so hairda*, quod Ulphilam similiter auctorem agnoscit v. Matth. 8: 32. Marc. 5: 13. Heic vero Codici nostro reddidimus veriotem lectionem *so writhus*, ejusdem familiae vocem, ac ASax. *vræth*, grex, BENZON. unde *vræd-melum*, gregatim, apud SOMNERUM.

l) Editi non replent versum: nos integrum, ad ductum Codicis Argentei, exhibemus.

m) Sic, v. Marc. 5: 14 14: 50. 16: 8. J. & ST. *ga-tblaujun*. Radicem vocis habemus in *tbliuban*, tuge-re, Luc. 3: 7. unde *tblaubs*, fuga, Marc. 13: 18.

- taihun in baurg n) jah runt in urbe, & per
 in weibsa, o) vicos.
35. jah quemun at iaisua. 35. Et venerunt ad Je-
 p) jah bigetun sitandan sum, & invenerunt se-
 thana mannan. af tham- dentem illum homi-
 mei unhulthons usidd- nem, ex quo dæmonia
 jedun. gawafidana q) exierant, vestitum, &
 jah frathjandan faura sanæ mentis, ad pedes
 T forum

quibus, literis *th* in *f* converfis, affinia videntur ASax. *fleon*, Franc. & Alam. *flieben*, *fleoban*, Sueth. *fly*, v. JUN. Gloss p. 352. & WACHT. in Prolegom. ad Gloss. G. Sect. III.

n) J. & ST. in *baurgi*, damnatur a Grammaticis. v. Matth. 8: 33. Marc. 5: 14. Luc. 2: 4. & quæ ibi ad vocem observavimus.

o) ST. jure quidem averfatur lectionem JUNIANAM, in *baithjos*; ejus vero in locum genuinam Rev. BENZELIO reliquit substituendam. *weibs* vel *webs*, Marc. 8: 26. 27. concinit ASax. *wic*, Franc. *uwich*, Germ. *weich*, vicus, villa, quorum etymon WACHTERUS constituit vocem Saxoniceam *wik*, quam vide L. c. p. 1902. atque cum hac porro conferri potest nostrum *wik*, lucus; Sylva minuta, apud SPÆGEL in Gloss. SueoG. p. 570. Notat alias Antiquis Patriæ Gothiæ, *arcem*, *castellum*.

p) Deest in editione STIERNHIELMIANA J. & B plenius habent.

q) J. & ST. *gawafidona*: rectius *gawafidana*, ad formam *daitidana*, cas. 4. a recto *gawafids*, vel *gawafids*, Particip. Passiv. verbi *wasjan*, *gawasjan*, vestire, a *wasjo*, vestis, unde Nostratibus *vest*, tunica interior, & porro, ablati sibilo & terminatione Go-

- fotum *iaisuis*. r) Jesu.
36. gataihun *than im jah* 36. Nuntiaverunt autem
s) *thai gataiqhandans* eis etiam videntes, quo-
qbarwa ganas t) sadai- modo convaluit dæ-
monareis. moniacus.
37. jah *bedun ina v) allai* 37. Et rogarunt eum o-
gau-

thica, ASax. *wæde*; Franc. & Alam. *uuar*, Belg. *waed*, Island *voder*, Sueth. *vad*, quod superest in *vadmal*, hodie *valmar*, pannus vilior, vulgaris, item *vât* in *vât-seck*, faccus vestium: cuncta notione vestitus & indumenti, cfr. JUN. & WACHT, in Glossariis.

x) Ita omnino, non *iaisua*, ut editi, v. infra vers 41. & P. Pr. pag. 25. not. x.

s) JUNIUS legit *than du im*, sed constructionem verbi præcedentis cum præpositione *du* ignorat: Ulphilas: vide Indicem in voce *gateih*: & hoc quoque, STIERNHELMIO inobservatum, vidit & emendavit B. 13 (3)

t) J. & ST. *qhai was haileda*, ad imitationem fortassis eorum, que leguntur Luc. 6: 18. *gabailidai waurthun*; aliam vero construendi rationem amat h. l. Codex Argenteus. *qhaiwa* norat quomodo: *ganas*, Matth. 19: 22: 3. pers. præterit. verbi *ganasjan*, a simpl. *nasjan*, per metathesin *janareis*; Græc. *σάειν*, fervare, item *salcare*, unde *nasjands*, salvator, a *naseins*, *salvus*, Luc. 19: 9.

v) J. & ST. *badun im*, triplici nomine vitiose; nam *bad* vel *badj*, ab *bidjan*, orare, in plurali, ut observant Grammatici, & Rev. BENZELIUS, habet *bedun*, Matth. 8: 31: 34. nec unquam regit Dativum, neque heic adhibetur numerus multitudinis *im*; quia Jesum solum alloqui sunt Gadareni, ut ex suffragio Codd. Græcorum colligere licet.

- gaujans thize gadarene.*
 x) *galeithan fairra sis.*
unte apisa mikilamma dis-
habaidai wesun: ith is
galeithands in skip ga-
wandida sik. y)
38. *bath than ina z)* *la* 38. Rogavit autem eum
 wair. vir.
39. *jah uspillo a)* *ghan* 39. Et narra quanta fe-
 filu gatawida thusgoth: cit tibi Deus. Et a-
jah galaith and baurg
alla. b) biit per urbem totam.
41. *quam wair. thizei c)* 41. Venit vir, cujus no-
 namo iacirus. men Jairus.
- ibid. bad ina gaggan in* *ib.* Rogavit eum introire
 T 2 *gard*

x) Est genus loquendi metonymicum, & foret Latine *omnes regiones Gadarenorum*. Deinde obiter monemus, STIERNHELMIIUM pro *gaujans* legere *manjans*, quod, Codice jubente, civitate Ulphilana privamus.

y) His carent J. & ST. quæ quidem nos, annuente Rev. BENZELIO, restitimus.

z) Neque hæc legere voluit ST. quæ tamen probe adferuntur a J. & B.

a) Sic J. & B. ST. *uspillo*: est autem ab *us* & *spillon*, quod vide vers. 1. sub voce *wailaspillonds*.

b) J. & ST. *jah galaithands baurg alla*; foret autem *galeithands*, si quod volunt, ferret Cod. Argenteus, qui tamen nihil dissidet a Græcis *καὶ ἀπὸ γὰρ, καὶ ὁ δὲ λην*. B. nobis favet.

c) J. & ST. *thize*, Genetiv. pluralis pro singulari, qui hujus est loci.

- gard d)* leinana. in domum suam.
42. unte dauhtar ainoho 42. Etenim filia unica erat illi, quasi annorum duodecim, & ea moriebatur. Cum vero is iret, multitudo arctabat eum.
- was imma (we *wintriwe e)* twalibe, jah so swalt: *mith thanei than iddjais. manageins thraibun ina. f)*
43. soei in *lekjans g)* fraquam allamma *aigina b)* leinamma. 43. Quæ in medicos impenderat omnem facultatem suam.

47.

d) ST. in *garda leinana*, Lat. in domo suam; requiritur itaque casus quartus *gard*, observantibus id quoque J. & B. ad Luc. 10: 7. *ni faraith us garda in gard*, non migrate de domo in domum.

e) Editi *wintraiwe*; Gothus autem diligenter custodit analogiam flexionum; sic enim leguntur *handriwe*, *fortiwe*, *sunriwe* &c. quorum Nominat. singul. exit in *us*, & plural. in *ius* & *uns*, perinde ac *wintrus*, *wintruns*, *wintriwe*. Ceterum vocis duplicem esse significatum, quo nimirum & *hyemem* & *annum* denotat, res est notissima, cfr. JUN. & WACHTER. in voce, item Præcl. HERWEGHR nostras, in erudita Dissertat. De usu Antiquitat. in illustranda Lingua Sueo-Goth. p. 18.

f) Nec plenam, neque veram lectionem exhibent J. & ST. utrique autem satisfacit Rev. BENZELIUS. De vocibus hic occurrentibus supra, suis locis, diximus.

g) J. & ST. *lekjans*. Codex utrumque approbat; dicitur enim *lekeis* & *leikeis*, Sueth. *lekare*, medicus, a *lekan* & *leikan*, Sueth. *leka*, mederi.

b) Editi *aibna*; melius ad normam Codicis Arg. *aigina*, Ablativ. a recto, *aigins*, possessio, quod est ab *aigan*, Sueth. *æga*, possidere. v. specim. Gloss. Ulph. II. p. 40.

47. *veirandei i)* jah atdri- 47. Tremens & proci-
usandei. dens.
49. *gaggiib. ST. gaggid. k)* 49. Venit.
ibid. gadauthnoda daubtar *ibid. Mortua est filia tua.*
theina. l)
55. jah *usstob. m)* funs. 55. Et surrexit protinus.
Cap. IX. Cap. IX.
3. nih waluns. nih mati- 3. Nec baculos, neque
balg. *nib blaib. n)* peram, neque panem.
4. *tbanei. o)* ST. thamei. 4. Quaecunque.
7. herodis (a *taitarkes. p)* 7. Herodes Tetrarcha.
10. *namndaizos. q)* J. & 10. Nominatae.
ST. namndaizos.

II

- i)* J. & ST. frustra præmittunt *quam*, venit: annotat-
que Rev. BENZ. vel sine ἡλθε, sensum integrum foret.
k) Perinde est. v. supra c. 1: 32. ad vocem *gibid.*
l) JUN. *daubtar theins*: contra Linguæ genium.
m) Editi *usstob*, rectius omnino. Marc. 6: 1. Joh. 11:
31. Aut elapsa est litera incuris typhothæ, aut redo-
let antiquiora tempora, quibus literas raro gemina-
bant. v. Edit. BENZ. p. 227. & NOLTEN. in Lex. Anti-
barb. p. 135. 138.
n) Desiderantur in Editione JUNIANA.
o) Sic J. & B. *thamei* est vox nihili.
p) Sic Codex noster; ego autem locum non vacare
mendo crediderim, atque cum editis malim *taitrar-*
kes; vox eadem ac Græcorum τετραρχης.
q) Probe juxta regulas formandi præterit. passiv. a præ-
terito tempore Indicativ. *namnda*, Luc. 6: 13. 14. a
namnan, Sueti. *namna*, nominare.

11. thans <i>tharbans</i> r) lei- kinassaus gabailida.	11. Egentes curationis lanabat.
12. in authjamma stada <i>sium</i> . s)	12. In deserto loco su- mus.
13. bugjaima allai thizai <i>manaseidai</i> t) matins.	13. Emanus omni huic populo escas.
14. ana qharjamoh <i>smfti- gurs</i> . v)	14. Per quemlibet (dis- cubitum) quinquaginta.

18.

- r) ST. reclamante Syntaxi, *tharbans*, egens. Vocem referimus ad *tharban*, Sueth. *tarfoa*, indigere, a *tarf*, Fenn. *tarwe*, necessitas, opus; unde porro nostrum *torftig*, indigus, *torftighet*, *ndtorft*, indigentia. Plura vide apud WACHTER. in Glossar. & voce *darf*.
- s) Regulariter foret *sijum*, ceu habent J. & ST. a *wi-
lan*, esse, quo de paullo antea.
- t) Codex in margine, *managein*, quod J. & ST. lectio-
nem genuinam deferentes, in feriem contextus adopta-
runt. *manaseds*, *manaseths*, & *manaseiths* MæsoGo-
this significat & terram & genus humanum, Joh. 14:
17. 27. 15: 18. pari modo ac Gall. *monde*, Lat. *mun-
dus*, utrique notioni inserviunt, prout videre est a-
pud Glossographos. JUNIUS vocem a *manna*, homo,
& *seds*, vel *seths*, *sedes*, vult compositam, ut adeo
sit illi: *domicilium hominum peculiare*, ac proinde Me-
tonymice dicatur pro hominibus in terra viventibus.
- v) J. & ST. *smftijuns*; nititur autem lectio nostra assen-
su Codicis. v. infra c. 16: 6. & passim: a *smf*,
quinque, & *tiqjus*, quod in numeris compositis no-
tat decem, similiter ac *tiug* Majoribus nostris *de-
cada*. cfr. Perillustr. D. Comes C. J. GYLLENBORG in Dis-
sertat. de Initiatione Regum Suo-Gothicorum,

18. jah *frab x*) ins. Editi: 18. Et interrogavit eos.
 jah *frab* ins.
19. *beleian. J. & ST. be-* 19. Eliam.
lian. y)
22. jah *uskufans z)* fram 22. Et reprobari a senio-
 finistam. ribus.
24. *ganasjith a)* tho. 24. Servabit eam.
- 26 thizuh tunus manns 26. Illius filium hominis
skamaid sik bi the qui- pudebit, quando ve-
mith b) in wultbu sei- nit in gloria sua & Pa-
na nma.

p. 18. & EDW. LYE in Grammat. Goth. p. XLVI.

x) v. Marc. 5: 9. 8: 23. & P. Pr. pag. 24. not. v.

y) Idem vitium observamus infra vers. 54. cfr. c. 2: 4. not. t.

z) Editi male *uskefans*; est enim ab *us* & *kufan*, quod JUNIO affine videtur ASax. *ceosan*, *cysan*, Franc. *chiojan*, Belg. *kiesen*, Angl. *choose*, Gall. *choisir*, Isl. *kiosa*, Sueth. *kesa*, eligere: ut adeo *uskiusan* proprie significaret *post habitum delectum repudiare*. Horum etymon WACHTERUS statuit *kausjan*, Germ. *kiesen*, gustare; quia mens dum deliberat, examinat, eligit, videtur *gustare*, idemque perficere, quod *gustus*. v. interim ECCARD. in Monument. Catechet. p. m. 117. sub v. *costunga*.

a) J. & ST. *ganasjith*. Primitivum *nasjan* habuimus paulo antea.

b) J. & ST. legunt *skamaid urrithe quimith*; hoc autem vel ideo nos offendit, quod nullus in eo patet sensus, nec nititur solita construendi ratione: conjungi tō *skamaid* pronomen possessivum, docet locus paralle-

- nanna*. c) jah attins jah
thize *weihane* *aggile*. d)
29. mith thanei *baib* e) is. 29. Cum is precabatur.
31. quethun *urrun* f) is. 31. Dicebant exitum ejus.
33. jah *gawaurkjaima* g) 33. Et faciamus taberna-
hleithros. cula.
34. faurhtidedun than in 34. Timuerunt autem
thammei jainai *quemun*
in thamma milhmin. b) cum illi venerunt in il-
lam nubem.

36

lus Marc. 8: 38. *jaei skamaith sik meina*, &c. *jab su-
nus manns skamaith sik is*. cfr. Luc. 16: 3. *urrithe*
porro corruptum, pro *bi the*, *ets*, *otav*, &c. Indici-
bus JUNII & STIERNHIELMII prohiberi debet.

- c) Sic Codex MSct. Secundum regulas Grammat. foret
wulthau, ut infra v. 31. cfr. tamēn c. 1: 54. not. *h*.
& P. Pr. ad Marc. 9: 3. in *wullareis*.
- d) J. & ST. *weihame* *aggile*. *weibs*, *weiba*, Luc. 1: 25.
3: 22. ASax. *wig*, *wib*, Franc. & Alam. *uibo*, *fa-
cer*, sanctus: unde *weihan*, Joh. 17: 19. sanctifica-
re, Belg. & Saxon. infer. *wyen*, Saxon superior. *wey-
ben*, Sueth. *wiga*, consecrare, & *wigsel*, *wigning*,
consecratio, inauguratio. v. LEIBNIT. in Collect. Ety-
molog. & Archæol. Teut. p. 190.
- e) J. & ST. *bad*. Diximus supra c., 1: 32.
- f) Editi *urrun* Genitiv. pluralis heic locum invenire
nequit, ut probe suspicatur Rev. BENZELIUS. Vocem
explicuimus P. Pr. Marc. 7: 19.
- g) J. & ST. *gawaurkjaim*; sed 1. perf. pl. Præsent. Subj
semper exit in *a*. v. Joh. 6: 28. & passim.
- b) Ita Codex in ipso textu, quem sequitur ST. Legit B.
quemun jah at im in thamma milhmin atgaggandam:

36. niwaiht thizei *gase-qhun. i)* 36. Nihil eorum quæ viderant.
37. warth than in thamma *daga k)* dalath *atgaggandaml)* im *af fairgunja. m)* gamotida imma manageins filu:
37. Factum est autem illa die, descendentibus illis de monte, occurrit ei turba multa.

U

38.

JUN. *quemun. jab at im in milbmin atgaggandun*: lectionem vero marginis videtis in Præfatione P. Primæ præmissa, unde quid uterque eorum, præter rationem, vel admiserit vel exclusit, facillime liquet. *milbma* nubes, Sæth. *moln*, Sclavon. *mlba*, quod SIGISMUNDI GELENII Lexicon Symphon. teste JUNIO in Append. p. 429. refert ad *ὄμιλη*, nebula; sed linguæ pleræque Scythicæ originis vocem ignorant.

i) ST. *gaseiqhun.* rectius in Glossario, sub voce *saiqhan.*
 k) J & ST. *afar daga*: occurrit suo loco, Luc. 7: 11. hoc autem *afar* abest a Codice.

l) Idem *atgaggandam*; sed *atgaggan* est ἀπεβῆναι, ἀπελθεῖν, *atgaggan dalath* καταβῆναι, κατελθεῖν, v. Edit. BENZ. p. 235.

m) Legunt J. & ST. *thamma fairgunja*, ut Marc. 9: 9. hic vero Gothus excludit articulum, quem etiam a libi desideramus, Matth. 8: 1. De voce nihil Glossographis observatum invenimus; nec dubitamus fore dictu difficillimum, unde illa domo, vel in quam linguarum familia ejus sit quærenda. Nobis quidem videmur reperiisse originem ejus in illo *baïrg*, quod superest in composito *baïrgabein*, montanus, Luc. 1: 39. 65. eadem significatione ac nostrum *berg*, antiq. *biarg*, ASax *beorg*, *byrg*, Franc & Alam. *berg*, *perg*, &c. unde permutatis *b* & *f*, additaque terminatione Gothi-

38. jah sai. *manna us thi-zai managein ufwoyida quithands. laifari. bidja thuk insaiqban n)* 'du sunu meiuamma, *) unte ainaba mis ist.
39. jah sai. ahma nimith ina unbrains. jah anakso) broppjith p) jah tabjith ina mith qbaton q) jah halisarw oflinnith r) af inma gabrikands ina.
40. jah bath sponjans theinans s) ei usdribei.
38. Et ecce, vir ex turba exclamavit dicens: Magister, rogo te (velis) respicere ad filium meum, quia unicus mihi est.
39. Et ecce spiritus immundus corripit eum, & mox clamat & lacerat eum cum spuma, & ægre discedit ab eo dilanians eum.
40. Et rogavi discipulos tuos, ut expellerent

na

---

ca, vel, si mavis, diminutivi, sua sponte provenit *fainguni*, mons. Sin autem hæc conjectura minus placuerit, meliora docturo fasces libenter submittemus.

n) B. errore typographi, *insaiwan*, nec non infra v. 62. *saiwands*; Gothus enim non *w*, sed litera *O* punctato simili utitur.

*) B. legit *unau*. v. quæ diximus v. 26. ad vocem *wulthu*. Porro habet: *minamma*, quod debet incuriæ librarii,

o) J. & ST. *sunfaiw*: utrumque probum, cfr. Specim. Gloss. Ulph. II. p. 50.

p) lidem *ufbroppjith*, quod tamen alibi admittit Codex. v. Supra c. 1: 42.

q) v. P. Prim. ad Marc. 9: 20.

r) v. Specim. Gloss. Ulph. I. pag. 26. B. habet *afleitbith*, probæ notæ, & sæpius occurrit.

s) J. & ST. *batb sponjam theinaim*, ipsi vero in Glossariis constructionem verbi *bidjan*, non nisi cum Ac-

nat) immajah ni *mabtedun*. v)

eum, & non potuerunt.

41. andhatjands than iai-
sus quath. x) o kuni y)
ingalaubjando jah in-
windo. und qba siau at
izwis jah thulau izwis.
attiub thana sunu theina-
na bidrei. z)

41. Respondens autem
Jesús dixit: o genera-
tio incredula & perva-
sa, quousque ero vo-
biscum & tolerabo vos?
adduc filium tuum huc.

42. tharub naubthan duat-
gaggandan ina gabrak
ina a) la unhultha. jah

42. Adhuc autem acce-
dente illo convulsit eum
Dæmonium, & lace-
tahi-

U 2

cusativo annotarunt: idque etiam ex hoc loco cogno-
sci potest.

t) J. & ST. *ei uswairpana*: quod, si Gothus probaret,
secundum regulas foret *ei uswaurpeina*; sed legimus
usdribeina, pro quo B. *usdreibeina*, & sic Marc. 9: 18.

v) J. *mabtedun*. ST. *mabtidun*: utrumque corruptum.
v. Luc. 20: 26.

x) J. & ST. addunt *du im*, quibus Versio Gothica, meo
judicio, æque carere potest, ac Codd. Græci suo
πρὸς αὐτοὺς.

y) J. & ST. *kunni*, & sic etiam infra v. 43. cfr. P. Pr.
Marc. 8: 12.

z) Voculam omittit B. Pro *bidrei* ceteroquin legitur ali-
bi *bidre*.

a) B. habet *naub thanub at duatgaggandis is distaridinas*;
nostram vero lectionem esse genuinam testatur Codex
Argenteus, hoc licet loco valde obscurus. Ratio-
nem constructionis, si placet, discas ex observationi-

- tahida. gaqhotida than
iaifus *ab*min *b*) tham-
ma unhrainjin. *c*)
48. andnimith thana *sand-*
jandan d) mik. unte sa
minnista wilands in *al-*
laim e) izwis.
49. *ana f*) theinamma na-
min.
50. nih warjith. unte saei
nist withra izwis. faur
izwis ist: *ni ainsbun*
auk ist manne saei ni
gawaurkjai mabt in na-
min meinamma. *)
- ravit. Comminabatur
autem Jesus spiritui
immundo.
48. Excipit mittentem
me, quoniam mini-
mus existens inter vos
omnes.
49. Per tuum nomen.
50. Ne prohibete, quia
qui non est contra vos,
pro vobis est: nec ullus
est hominum qui non
faciat miracula in no-
mine meo.

51.

bus nostris, P. Pr. ad Matth. 27: 1. cfr. 26. 71.
Marc. 5: 18.

b) Ex sequentibus constat, præcedens verbum *gaqhotjan*
jungi cum Dativo, non autem cum Acculativo, quem
J. & ST. tuentur.

c) Quinque hos versus vel emendavimus vel Codici Ar-
genteo reddidimus, ceu ex collatione cum editis patescit.

d) J. & ST. *sandjandin*, mittenti, quod regulæ Gram-
mat. non admittunt.

e) Iidem legunt *allan*, etiam corrupte.

f) Iidem in B. autem h. l. & antecedentibus, legit ac-
curatius.

*) Addi hunc versum præter Codicum assensum, fide
Philologorum & Criticorum omnium annotatum vide-
bis in Præfatione ad Partem Primam, & Edit. BENZ.
p. 238. not. *d*. Hanc autem laciniam non esse solius

51. usfulnodedun dagos *andlanumtais g)* is. 51. Implerentur dies as-
sumtionis ejus.
54. *gasaiqbandans b)* than 54. Videntes autem dis-
sijonjos is *iakubos jah* cipuli ejus Jacobus &
iohannes. Johannes.
55. *niu. JUN. uiu i)* 55. Nonne.
57. *thisqhadub. k)* J. & 57. Quocunque.
ST. *thusqhaduh.*
61. *uslaubei mis andqui-* 61. Permitte mihi allo-
than thaim thatei sind l) qui eos, qui sunt in
in

Ulphilæ ex JOSEPHI BLANCHINI Evangelii quadrupli-
ci Latine Versionis antiquæ, seu veteris Italianæ, Ro-
mæ edito MDCCXLIX. ut nos docent Rela-
tiones Gottingenses Tom. I. Fascicul. III. p. 60. ani-
madversum est; ita vero illæ: *est hoc assumptum* (Co-
dicis Argentei) *ex antiqua Latina translatum, sed ve-*
ro mutilum; hujus enim Versionis Codices Romæ nuper
editi versui addunt: nemo est enim, qui non faciat vir-
tutem in nomine meo, & poterit male loqui de me.

- g) J. & ST. *andanumftais*; est autem verbum *andniman*,
Sueth. *annama*, & propterea rectius *andanumts*, *an-*
danumtais, Sueth. *annamelse*, assumptio, ab *and* & *ni-*
man, quod vide P. Pr. p. 18. not. y & Specim. Glos-
sar. Ulph. III. p. 61. 62.
- h) ST. *gasaiqbands*, videns: male quadrat in sequentes
sijonjos is iakubos jah iohannes. Pro *iakubos* J. & ST.
iakobus, perinde est. v. Marc. 3: 17. 18.
- i) Similitudine literarum lapsus est typhotheta.
- k) B. recte Componitur vox a *this* & *qhadub*, ablato
u euphonico, *qhad* vel *qhadh*, πῶν. v. Matth. 8: 19.
Marc. 6: 10. 56.
- l) Variam exhibent editi lectionem, quarum neutra mu-

in garda meinamma.	domo mea.
62. nimanna uslagjands handu seinna <i>ana boban</i> <i>m) jab saiqbands asira</i> <i>gatils ist n) in thiudan-</i>	62. Nemo imponens ma- num suam aratro, & videns retro opportu- nus est ad regnum <i>gard-</i>

nitur suffragio Codicis Mfct. qui nostram ab omni parte tuetur. v. Supr. c. 8: 19. 21.

m) boban, aratrum, cujus natales & familiam ignorant Philologi: nobis interim haud procul abludere visum est German. *bube*, modus vel mensura agri, unde *büfenlandes*, apud LEIBNITUM in Epistol. ad LUDOLFUM Miscell. P. 1 pag. 305. quantum agri homini rustico pro familia alenda convenit, vel potius, interprete WACHTERO in Glossar. German. p. 758. quantum uno aratro per annum colli potest: denominatione nihillum facta, pari ratione ac Lat. Barb. *arata terræ* ab *aratro*, *jugerum* a *jugo*, *bakenland* ab Island. *bake*, Græc. *ἀκνή*, unæus, cuspis, Hungar. *eke*, aratrum apud OERTELIIUM in Harmon. Linguarum p. 37.

n) B. ex conjectura legendum judicat *ni fagsr*, quod equidem non video quomodo sensui Evangelistæ convenire poterit, nisi prævia illa particula negativa abfuerit. Quicquid sit, neutram vocem agnoscit h. l. Codex, qui habet *gatils*, aptus, opportunus, a *til*, oportunitas, occasio, Luc. 6: 7. Hinc affinia sunt *tila* Fennon. facultas, locus, itineris commoditas apud JUSLENTIUM: ASax. *til*, bonus, *untale*; malus, apud HICKES. in Thes. Gram. AS. & MG. p. 91. item Dissertat. Epistol. p. 9. ad v. *gytel*, *Ketil*: quibus denique addam ex SOMNERO *tilung*, auxilium, sustentatio, cura, unde MoesoGothis *tilon*, adjuvare, auxiliari, quod superest in *andtiloth*, ἀνδὲζ *εταυ*. Luc. 16. 13.

gardja goths. o)

Cap. X.

i. afar utthan thata us-
taiknida p) fan jah antha-
rans sibuntebund q) jah
infandida ins twans qhan-
zuh faura andwairthja
seinamma in all baurge
jah stade thadei munai-
da r) is gaggan.

Dei.

Cap. X.

i. Post hæc autem de-
signavit Dominus et-
jam alios septuaginta,
& misit eos, duos quos-
que, ante conspectum
suum in omnem ur-
bem & locum, quo
ipse iturus erat.

2.

o) Ultima hæc non legunt J. & ST.

p) Editi *usmarkoda*. Codex vero Argenteus hanc vocem
rejecit, & quam nos restitimus, subministrat: de-
scendit ab *us* & *taiknjan*, Sueth. *tekna*, quod est a
taikns, Sueth. *tekn*, signum. cfr. J. & ST. in voce.

q) J. & ST *antharana sibuntiguns*. B. *antharans sibun-
tiguns*, & hoc quidem accuratius, si in certis & con-
cessis ponendum est, etiam numeros cardinales ab au-
ctore nostro constanter declinari; exceptionem vero
admittere hanc regulam, docent, præter hunc locum,
thai sibuntebund, paullo infra v. 17. *jere abtaute-
bund*, Luc. 2: 37. 16: 7. *tho niuntebund*, c. 15: 4.
taibuntebund, ibid. & 16: 7. nec non *taibun* Luc. 15:
8. 19. 17. pro quo editi *taibunja*.

r) Codice præunte verbum, qui editis deest, supple-
vimus. De *munan* notari meretur, quod Gothis ratio-
ne duplici usurpetur, nimirum: 1.) qua idem sonat
ac Nostrum *mena*, Angl. *to mean*, Belg. *meenen*, *mey-
nen*, putare, cogitare, Luc. 3: 23. 17: 9. Joh. 13:
29. unde *gamunan*, ASax. *gemunan* Luc. 1: 72. Isl.
munna, Sueth. *minnas*, recordari, reminisci. & *min-
ne*, ASax. *mund*, memoria, &c. v. WACHT. l, c, p.

2. quath ulthan *du im s)* *afans t)* managa. ith waurstwjans fawai. bid-jith nu fan asanais *ei ussatjai waurstwjans in tho asan seina. v)*
2. Dixit autem illis: messis multa sed operarii pauci, rogate ergo Dominum messis, ut collocet operarios ad messem suam.
4. ni bairraith *pugg. x)*
4. Ne portate crumenam, nih

1064. 2.) qua consuetudine Græca, haud secus ac *skal* & *haban*, in constructione cum aliis verbis futuri temporis adjacentiam indicat, ut h. l. *muna gaggan* pro *gagga*, μέλλω ἔρχεσθαι pro ἐλεύσεμαι: *muna gabairtbjan* pro *gabairtbja*, μέλλω ἐμφανίζεν pro ἐμφανίσω, Joh. 14: 22. 6: 15. Luc. 19: 4. cfr. HICKES. L. c. p. 47. & 87. ubi de *muna* Islandorum eadem observat.

s) J. & ST. *du imma*: alloquitur autem Jesus LXX. discipulos; quare probe Codex Mfēt. & B. *du im*.

t) *Idem sa asa*, perperam; nam *afans* est casus rectus, generisque feminini. Matth. 9: 37. Marc. 4: 29.

v) B. *ei ussandjai waurstwjans in asan seina*, proflus idem, quod loco parallelo, Matth. 9: 38. Heic vero pro *ussandjai* reponimus *ussatjai*, quod refer ad *satjan*. Ulterius, in Codice legimus *waurstwjands*, errore Amanuensis, Nominativ. enim est *waurstwja* v. infra v. 7. a *waurstw*, opus, quod est a *waurkjan*, operari. Denique rejicimus *in asan seinamma*, ut legunt J. & ST. atque in ejus locum substituímus casum quartum cum articulo.

x) Editi *gairda*, quod proprie notat *zonam*, Sueth. *gördel*, Marc. 1: 6. reddidimus autem vocem huic loco magis congruam *pugg*. ASax. & Sueth. *pung*, Græco Barb. *περγγί, περγγίον, πέγκον*, Gall *poche*, sacculus, crumena. v. MEURSII Glossar. p. m. 440. Quin etiam

- nih matibalg. nih *gaskobe* y) *nimamambun bi wg goliath*. z)
5. in dhane gard ei *innaggaitb* a) *frumist quithaitb gawairthi thamma gora*.
6. *jab jabai sijai jainar funus gawairthjis* b) *gaqheillaith sik ana imma gawairthi izwar*.
8. *maçaitb thara faurlagido*. c)
- nec peram; neque calceos, neve ullum in via salutate.
5. In quamcunque domum intratis, primum dicite: pax huic domui.
6. Et si fuerit ibi filius pacis, requiescet super illum pax vestra.
8. Edite appositum.

X

II.

pungia, notanda PONTANO apud MAURITIUM in Tactis, *thecæ ubi sagittæ conduntur*, in Dictionariol. LEIBNIT. Celtico. Miscellan. p. 137.

- y) Editi *skobe*. Utrumque in usu. Pro *gaskobe*, Genit. plural. Marc. 1: 7. malle. Accusativ. *gaskob*, Luc. 15: 22, cujus in explicatione otium mihi fecerunt WACHTER. in Gloss. German. & Clariss. RAMZELIUS in Dissertat. de Ufu Lingu. SuecGoth. in illustranda antiq. Gentis nostræ simplicitate, p. 8.
- z) Sic iterum Codici Argenteo reddidimus, quæ desiderantur in editis.
- a) Editi *innaggaitb*, quin & ST. mox infra v. 10. *innaggaitb*, pro *innaggaitb*, quod Gothus habet utrobique.
- b) Lacunam editorum, addicentibus auspiciis, supplementimus.
- c) J. & ST. *faurlagido*. v. P. Prim. ad Marc. 2: 26.

11. <i>thiudangardi. d)</i> ST	11. Regnum.
thiudangardja.	
13. <i>mahteis thozei e)</i>	13. Miracula, quæ facta
waurthun in izwis. <i>air-</i>	fuerunt in vobis, du-
<i>ris thau *)</i> in sakkum	dum in faccis & cine-
jah <i>azgon. f)</i>	ribus.
14. <i>swethaub. g)</i> ST. fe	14. Verum.
thauh.	
15. <i>thu und himin us-</i>	15. Tu usque ad cœlum
<i>haubido. h)</i> und halja	exaltata, usque ad in-
<i>gadrausjaza. **)</i>	fernum deprimeris.
17. <i>gawandidedun than-</i>	17. Reversi autem sunt
<i>sik i) thai sibuntebund k)</i>	septuaginta cum gau-
	mith

d) v. P. Pr. ad Matth. 6: 13.

e) B. expunxit JUNII *thofei*, quod tamen, errore forsitan librarii, admittit Matth. 27: 55. v. P. Pr. pag. 20.

*) Utrum *divisim* cum B. vel *conjuncte* cum J. & ST. legeris rectius, haud facile dixerim: descendit ab *air*; mane, cfr. Spec. Glossar. Ulph. II. p. 41.

f) ST. *azgom*, v. Matth. 11: 21. De voce consuli velim WACHT. sub v. *alebe*.

g) Sic J. & B. Vocem emendavimus P. Pr. Matth. 7: 15:

h) J. & ST. *ushaubida*: utrumque bene, v. Matth. 11: 23. casus rectus mascul. est *ushaubids*, particip. passivi verbi *ushaubjan*, Sueth. *upphôja*, exaltare.

**), Editi *gadrausjazai* minus recte; nam secund. Sing. Indicat. passivi constanter finitur *in za*, non *in zai*: exempla passim occurrunt.

i) Hunc ordinem servant Cod. Arg. & B. J. vero & ST. *gawandidedun sik than*.

k) B. *sibuntebuns*. J. & ST. *sibuntiguns*. v. paullo antea v. L. not. q.

<i>ustoth. q)</i>	surrexit.
ib. libainais aiweinons	ib. Viæ æternæ hæres
arbja wairiha. r)	fiam.
26. tharub s) quath du im-	26. At dixit ei.
ma.	
27. jah neqbundjan theina-	27. Et proximum tuum
na sive thuk silban. t)	sicut te ipsum.
28. thanuh. v). JUN. than-	28. Tum.
nuh.	
29. an x) qhas ist mis	29. Equis est meus pro-
neqbundja. y)	ximus.
30. thaei. z) J. & ST. thaei.	30. Qui.

Cap.

tax, *fastbeitium*, promissorum *tenax*, apud VEREL. in Indice: quod est a *fastan*, *servare*, *custodire*, cfr. STIERNHJELM. Glossar. in voce.

q) Editi *ustoth*. v. supra ad c. 8: 55.

r) Editi *wairthau*, & sic regulariter foret; satis vero præsidii est in ipso Codice pro nostra lectione.

s) J. & ST. *tharub*, quod significatione est idem.

t) Idem, *thus missan*. Emendavit B. optimo jure; nam antecedens *frijon* adsciscit Accusat non Dativ. *misso*, vocabulum indeclinabile, notat *invicem*, quod Sensus & Syntaxis hoc loco recedere jubent.

u) Sic ST. & B. recte.

x) Editi *jah*. vide quæ superius dicta sunt ad c. 3: 10.

y) ST. mendose *neqbundbja*, cfr. v. 27: alibi que passim. Deducitur vox a *neqb* vel *neqba*, ASax. *neab*, Franc. & Alam. *nako*, prope: simili ratione ac a *prope*, *proximus*, a *ner*, *neste*, vicinus, &c. Hinc porro *neqbjan*, Belg. *naken*, Sæth. *nakas*, appropinquare v. WACHTERUS in v. *nabe*.

z) Hunc errorem sæpius sustulimus: cfr. P. Pr. p. 15. 29.

Cap. XIV.

11. hauheih fik *silban.* a)12. nih garaznans *ga-beigans.* b)14. in *ustassai.* c)16. *tharub:* d) J. & ST. thanuhib. *haibait* e) ST. ha huith.18. habai mik *faurquitbanana.* f)22. jah *naubstads ist.* g)

Cap. XIV.

11. Extollit se ipsum.

12. Neque vicinos divites.

14. In resurrectione.

16. At.

ib. Vocavit.

18. Habe me excusatum.

22. Et adhuc locus est.

23.

quin etiam supra c. 5: 17. & infra c. 15: 7. 19: 27. 20: 35.

a) J. & ST. *silba*, ipse; requirit autem constructio casum quartum, ut paullo ante, c. 10: 17.

b) Idem legunt *gabejans*. Accuratus in Indice JUNIANO *gabeigans*, in casu recto Singul. *gabeigs*; *gabigs*, dives, Luc. 16: 19. 18: 23. a *gabein*, opulencia, pari modo ac *audags*; ab *auda*: *mabteigs* a *mabrs*: *bidagwa* a *bida* &c.

c) Sic Codex Arg. & B. Rectius J. & ST. *ustassai*, ab *us* & *standan*, v. Luc. 2: 34. 10: 16.

d) Diximus cap. præced. ad v. 26

e) J. & B. idem; est enim præterit. a verbo *haitan*, significante 1) vocare, nuncupare, 2) jubere, præcipere 3) promittere, spondere; quemadmodum triplicem hanc notionem observant, & more suo diligenter explicant JUN. & WACHTER. in Glossariis.

f) JUNIUS habet *faurquitbana*, & infra vers. 19. *faurquitbanana*: utrumque improbante Codice nostro, cui ST. & B. assentiuntur.

g) ST. eadem legit; sed suo quidque loco non disponit.

23. 'ei *usfulnai* b) gards 23. Ut compleatur do-
meins. mus mea.
30. manna dustodida 30. Vir incepit ædifi-
timbrjan. i) care.
31. thankeith *fiavi* k) 31. Cogitat an possit.
mahteigs.
- ib. mith twaimtigum 31. Cum viginti millibus.
tbusundjo. *)
34. *jabai. ST. jadai. l)* 34. Si.
35. nih du airthai *ni. m)* 35. Nec ad terram, neque.
Cap. XV. Cap. XV.
6. chammei *bigat n)* lamb 6. Eo quod inveni ovem
mein

b) Extat in Cod. Arg. & BENZELIANO; melioris tamen notæ est *usfullnai*, apud J. & ST. a *fulls* v. supra c. 2: 40. cfr. interim quæ monuimus c. 8: 55, ad vocem *ustoth*.

i) Sic B. v. supra v. 28. J. & ST. *timrjan*, quod Ulphilæ etiam adferi potest, inde quippe descendunt *timrja taber*, *timrjans*, ædificantes, *gatimrja*, ædificabo, &c. quæ a JUNIO collecta sunt in Glossario sub voce.

k) Ex regulis foret *sijavu*, v. EDW. LYE Grammat. Goth. p. XLVII. j vero heic, ut nonnunquam fieri solet, abjicitur, cfr. Luc. 8: 25. Editi, *fiavi*.

*) Editi *tbusundjom*, ut eodem hoc versu; heic vero *m* finale desideratur, nec vestigium lineolæ cujusdam obliquæ, τὸ *m* significaturæ, apparet.]

l) Vox, ope typographi, corrupta.

m) Sic J. & B. ST. *nib*, quod h. l. malim; priori autem *ni*. v. Supra c. 8: 17. item Marc. 6: 8. P. Pr. pag. 32.

n) ST. *bigatb*. J. & B. *bigat* a *bigitan*, Sueth. *pabitat*, invenire, unde in futuro *bigitai*, pro quo editi *bigitai*, Luc. 13: 8. v. JUN. in Gloss. Gothico.

- mein thara *fralufano*. **) meam deperditam.
7. *tbau in niuntebundis o)* jah niune. 7. Quam ob nonaginta & novem.
8. *aiththau fuma quino drakmans habandei taibun. jabai p)* fraliu-
fah drakmin ainamma. 8. Aut quaedam mulier
niu tandei th lukarn. jah: drachmas habens de-
usbaugeith q) razn. cernam unam, nonne ac-
cendit lucernam, & e-
verrit.

9.

**) Idem legit *fralausano*, & nullo ante v. 4. cum JUN. *fralausann*; sed utraque lectio idonea destituitur auctoritate, siquidem occurrit adhuc infra casus rectus *fralufans*, v. 24. a *fraliusan*, in præterit. *fralaus*; pro quo editi versu proxime sequenti *fralausda*, Sueth. mutato *s* in *r*, *förlora*, amittere, unde *förlust*, damnum, jactura. Plura docent JUN. & WACHTER. in Glosar. ad vocem.

o) J. & ST. *than in niuntebundas*, quod emendatum videmus in Edit. BENZ.

p) Iterum mendose legunt *taibunja. sai*. B. tuetur lectionem accuratiorem.

q) Ita certe Codex noster, quid vero vocis sit, non æque certum est: quum tamen observem, Græcos Codd. h. l. habere *σαφοί, καθαρῆς*, & Lat. *everrit*; mundat, teste Edit. MILLIANA p. 170. in animum induxi, nihil aliud prisca Gothi denotasse. *usbaujan*, quam quod Germani hodieque dicunt *fegen, ausfegen*, Isl. *fægja* apud VEREL. & Nostrates *fajr*, mundare, purgare, convertere: atque etiam naturali permutatione elementorum *f* & *b*, non procul hinc abluere, sive sensum, sive rationem vocum etymologicam pensite-

9. bigat. <i>drakmein r)</i> tham- mei <i>fralaus. s)</i>	9. Inveni drachmam quam perdidi
10. faheds wairrhith in and. wairthja <i>aggelet)</i> goths.	10. Gaudium erit coram Angelis Dei.
12. atra. <i>gif mis sei und- rinnai mik dail aigi- nis. v)</i>	12. Pater, da mihi, quæ competit mihi, partem possessionis.
14. dugana <i>alatharba x)</i> wairthan.	14. Coepit egentissimus fieri.
15. gahastida sik lumam- ma <i>baurgjane. y)</i>	15. Adhæsit cuidam civi.

mus. Verum hac nostra conjectura non nobis adeo videmur muniti, quin aures morigeras meliora docturo facile præbeamus.

r) Editi *drakmin*, ut versu præcedenti; heic autem requiritur Accusativus: Vox ceteroquin Græca, quam v. in Append. ad Glossar. JUNIANUM.

s) Diximus ad v. 6.

t) Editi *aggilum*, quod pugnat cum ipsa constructione, quæ non Dativ. sed Accusativ. exigit. Ceterum cfr. Specim. Gloss. Ulph. II. p. 35.

v) Editi *gif mis so undrinnanein dail aiginis*: EDW. LYE rectius, *tho undrinnandein* v. Edit. BENZ. p. 253. Nostræ interim lectioni, regulis Grammat. conformi, ad stipulatur non obscure Cod. Argenteus.

x) Sic quidem legimus, sed errore, ni fallor, Amanuensis, pro *alltharba*, vel prout editi *allatharba*. v. Supra c. 9: 11. & Gloss. Ulph. II. p. 47.

y) J. & ST. *baurgjane*. cfr. quæ annotavimus c. 2: 4. ad vocem *baurg*.

18. frawaurhta mis in z) 18. Peccavi in cœlum.
 himin.
21. ei baitaidau a) sumus 21. Ut nominer filius
 cheins. tuus.
22. quath than sa atta du 22. Dixit autem pater fa-
 skalkam seinain. b) sprau- mulis tuis: statim ad-
 to bringith c) waltja tho ferte stolam priorem,
 frumiston. jah gawas- & induite illum, &
 jith ina. jah gibith fig- date anulum aureum.
 gragulth. d)
24. jah bigitans warth: e) 24. Et inventus est: &
 jah dugunnun wisan. f) cœperunt (bene) esse,
 Y 25.

z) ST. vitio typographi, is.

a) Ita v. vers. 19. JUN. baitaidau. cfr. cap. anteced. v.
 10, & v. baitait.

b) J. & ST. skalkam seiname. B. vero, monente etiam
 HICKESIO in Thef. Gram. ASax. & MGoth. p. 81. e-
 mendavit.

c) Editi tobrigg, quod vel eo nomine suspectum est,
 quum, quid sit illud tobrigg, vel ipsum Uphilam su-
 geret; foret autem, ex frequentiori scriptura, briggith,
 sed v. supra c. 1: 64. sprauto, cito, subito, ablata præ-
 fixa consona s, & p in b mutato, affine videtur no-
 stro brätt, quod idem significat. JUNIUS vero, nescio
 quam vere, derivat. ab Isl. sprottá, germinare, erum-
 pere, ceu videre est in Glossar. Goth. p. 314.

d) J. friggragulth, ST. fingragulth; uterque autem pro-
 be in Glossariis figgragulth, Suethice diceret finger-
 guld, Isl. fingurgull, δακτύλιον, annulus aureus.

e) ST. incuria librarii, wartha, vox nihili.

f) Editi wailawisan, ἐπιφαινεσθαι, ut infra vers. 32. Nos

25. was utcham tunus is (a alibiza g) ana akra, b) jab quimands atiddja neqb razn. i) jab gahau- 25. Erat autem filius ejus fenior ruri; & veniens appropinquavit domui, & audivit confida

tamen, ad stipulante Codice, excludimus præfixum *waila*, neque eo sensui tenebras offundere videbitur illi, qui observaverit, simplex *wisan*, Germ. *wesen*, idem non nunquam significare, ac convivari, una vivere, apud WACHTERUM in Glossar. Germ. p. 1883. Atque hoc genus dicendi Gothis Germanisque, ut multa alia, cum Græcis commune fuisse docemur illa formula, qua utebantur, quum aliquem ad convivium invitarent: ὅπως παρέσει μοι, pro δεομαι σου, ὅπως παρέσει μοι συνδειπνήσομενος: unde etiam, observante LAMB. BOSIO ad Phil. 1. 23. μετὰ τινος ἕσθαι, notat cum aliquo epulari. Sic quoque Latini: *hodie apud me cœnis volo, scilicet cœnatus mecum: una simus*, scilicet *cœnaturi*. v. LEISNERUS in annotat. ad L. Bös. Ellipses Græc. p. m. 293. Ceterum ad notionem vocis rariorem ulterius stabilendam maximi erunt momenti, quæ pluribus docet Præfat. ad Spec. Gloss. Ulph. III. de *waila wisan*. g) Editi vocem non habent, adeoque omiſsa est in Glossariis, liquet vero eandem esse ac Sueth. *aldse*, ASax. *ylsfa*, Græc. ἐσθόντες, nimirum Superlativ. a positivo *alths*, Nostrat. *aldrip*. ASax. *eald*, ἔσθος, *altus*, &c. Cunctis ortum ducentibus ab Isk. *ala*, nutrire, gignere, unde *alder* generatio, *alster* genitura: cfr. Præfat. ad Specim. Gloss. Ulph. III. p. 25. b) B ana landa. J. & ST. ana lande: utrumque exploramus. *akra* in recto *akrs*, Matth. 27. 8. ager, Sueth. *akrs*. v. Specim. modo laudatum p. 46. e) Editi legunt *jab miþil awei gewandida sik jab atiddja*

fida *ſaggwins*; *jab* *lai-*
mukans. k) *mol* *ſt* *ig*
 26) *jab* *arhaitands* *ſumana*
magiwe. *ſrabub* *qba* *weſi*
thata. *ſſar* *ſ* *ſp*
 27. *tharub* *is* *quath* *du* *im-*
ma. *thatei* *brothar* *theins*
quam. *jab* *aſſnaitb* *atta*
theins *ſtiur* *thana* *ali-*
dan.

tantes & ludentes
 26. Et arceſſens quendam
 famulorum, interroga-
 vit, quid eſſet illud?
 27. Ille vero dixit ei;
 frater tuus venit, &
 mactavit pater tuus vi-
 tulum altilem.

Y 2

2129.

neqba *razn*, quæ a genuina lectione prorsus abhor-
 rent, nec unde occasio errandi nata ſit, facile dici
 poterit, quoniam Codex Mſet. h. l. oculum vix fruſtre-
 tur. Pro *neqba* legimus *neqb*. v. Supr. 10: 29.

k) Hæc & quæ ſequuntur v. 26. 27. ex Codice Argen-
 teo reſtituimus, quorum etiam nonnullis vocibus, cum
 reliqua culvis pateant in promptuque ſint, aliqua illu-
 ſtrationis loco ſubjungere licet:

ſaggwins, caſ. quart. plural. a recto Singular. ut o-
 pinor, *ſaggw*, *ſaggwica*, Sueth. *ſang*, & veteribus
 univerſe in omnibus dialectis Borealiſus, *ſanc*, *ſang*,
ſange, modulatio, cantus, concentus. Proxime de-
 ducitur a *ſiggwan*, quod Ulphila denotat *legere*, Luc.
 4: 16. 10: 26. Noſtratibus *ſjunga*, antiq. idem, unde
ſjunga *boenir*, *legere* *preces*, apud VEREL. in Indico.
 cfr. VeſtGoth. Legg. Kik. B. c. 13. § 3. hodie vero
 ejusdem notionis ac ASax. & Franc. *ſingon*, Alam.
ſinkan, Germ. *ſingen*; canere, cantare, cujus trans-
 lationis variæ & quidem probabiles cauſæ adferuntur
 a WACHTERO in Gloſſar. & HICKESIO in Diſſert. Epi-
 ſtol. p. 156.

29. *tharub*. l) ST. *thanuh*. 29. Verum.
31. *thu* *sinteino* *mith* *mis* 31. Tu semper mecum
wasst (*jab is. m*) *jah all n*)
thata *mein*. *wasuisti*, & *es*: & *omne*
hoc *meum*.
32. *faginon*. o) JUN. *faji-* 32. Latari.
- non*.
- Cap. XVI. Cap. XVI.
1. *saei* (*aibta* p) *taura-* 1. Qui habebat præfe-
gaggian. *ctum*. *domus*.
- ib. *ei distabidedi aigin q)* ib. Ut dissiparet bona e-
sis. *ius*.

frabub qba wesi thata: eadem locutio occurrit Luc. 18: 36. heic autem verbo *frab* adjicitur *ub*, illud euphonicum, quo de *fat* multa a nobis antea dicta sunt. *afsnaith*: habemus supra v. 23. *ufsneithib*, & infra v. 30. *ufsnaist*, foret igitur rectius *ufsnaith*, a *sneithan*, v. P. Pr. ad Matth. 6: 26.

l) v. c. 10: 26.

m) Legit interpret sine consensu Codd. aut *κει αυτος*, ut putat B. aut *κει ει*, ceu monet Edw. LYE; nam *is* utroque modo explicari potest, commodior tamen forte videbitur conjectura LYEANA,

n) J. & ST. *alla*, quod ratio construendi non patitur. B. emendate.

o) v. P. Prim. Marc. 4: 16. ad vocem *fabedai*.

p) J. & ST. *aibida*; probe autem cap. præced. v. 11. *aibta* a verbo *agan*, possidere: pari omnino analogia, ac ASax *abt* ab *agan*, & Sueth. *atte* ab *ega*. v. Specim. Glossar. Ulph. II: pag 39.

q) Editi *distabidudi agan*: utraque vox regults Grammat. contraria. LAMB. KATENUS in Gemeenschap tuffen

2. du qhe thata *hausja r*) 2. Cur hoc audio dote?
fram thus usgifrathjon redde rationem præ-
fauragaggjis *) theinis. fecturæ tuæ.
3. graban *ni mag. s*) 3. Fodere non valeo.
4. *eitbau. t*) J. & ST. ei- 4. Ut.
5. qhan filu *skalt v*) fanin 5. Quantum debes Do-
meinamma. mino meo?
10. *saei triggws x*) ist in 10. Qui fidelis est in mi-
leitilanma jab in mana- nimo, etiam in magno
gam-

- de Gottische Spræke en de Nederduytsche p. 63. docet quidem 3. pers. præ. Subjunct. terminari in *dud* æque ac *dedi*; exempla vero, desiderantur, v. EDW. LYE, Gram. Goth. p. XLVIII. Nec *aigan* melioris est notæ; erit quippe quem *distabian* postulat, Accusat. sing. atque adeo *aigin*. cfr. laudatus TEN-KATEN l. c. p. 55:
- r) ST. *hausjah*; b autem finali caret vox illa ubique; idque propterea non adhibent J. & B.
- *) ST. *fauragaggjis*, JUN. v. 1. *fauragagjan*, & ambo v. 3. *fauragaggis*; corrupte, v. antea c. 8: 3.
- s) Iterum ST. *nim ag*, minus recte. J. & B. melius distinguunt.
- t) Sic v. Luc. 14: 32.
- v) ST. vitio librarii, *shalt*; quin etiam cum JUNIO pro *skulun* legit *skulum*, cap. 18: 1.
- x) J. & ST. *triggwa*, perinde est; nam Codex Mssct. nisi forte incuria Amanuensis, mox infra habet *untriggwa*; pro quo B. *untriggws*, tamquam frequentius admittit. Vox alioqui eadem ac Sueth. *trygg*, fidus, unde *otrygg*, infidus, *tryggbet*, securitas, *trygga*, persuadere v. VEREL. in Indice. HICKES in Thesaur. Gram. Franc. Theot. p. 99.

- gamma triggws ist. jab* (fidelis est: & qbi er
sa y) in leitlamna un- (minimo infidus est)
triggwa. jab in manna- etiam in magno infi-
gamma untriggws ist. z) dus est.
13. *nianshun thiwe mag* 13. Nemo servus potest
twaim fraujam skalki- duobus dominis servi-
non andizub. a) ainana re, aut unum odio ha-
sfjairh. jab antharana bebit, & alterum dili-
frijorb. aithtbau ainam- get, aut uni auxiliabi-
ma andtilorb. b) itb an- tur, & alterum con-
tharamna frakann. ni temnet. Non potestis
maguth gorba skalkinon Deo servire & pecc-
jab faiburhraiuna. **) nia.
15. *audaset c) in andwa-* 15. Abominabile coram
irthja goths. Deo.
17. *itb azetizo d) ist himin* 17. Verum facilius est
 jah

j) Pro *sa B.* legit. *jaei*: & porro, reclamante Codice, addit *ist*, quod tamen, si abfuerit, detrimenti nihil infertur sensui.

z) Sic totum fere versum, suffragante etiam Rev. BENZELIO, restitulumus.

a) Quid vocis sit, indagare non licuit *B. aithtbau*, quod paullo infra occurrit; ibi autem mendose *aithau*, & porro *jab* pro *itb*, eodem hoc versu.

b) v. *Supra*, c. 9: 62. ad v. *gatils*.

**) Eadem pane, quae hic Codici Argenteo reddidimus, leguntur Matth. 6: 24. Ceterum observamus lectionem variam *mammonim*, prout supra, suo loco, annotavimus. cfr. JUN. Gloss. Goth. p. 244.

c) J. & ST. *audset*: uterque emendavit in Glossariis.

d) ST. *jab azetizo*; amat vero sensus particulam adver-

- jah airtha hindarleithan: thau witodis ainana *writ gadriusan.* e)
 18. afletands quen *seina.* f)
 19. gawafids was paura: paura: jah *byssaun.* g)
 20. banjo *fulls.* b)
 21. gairnida *satb itan i)* drauhsno.
 ibid. *bilaigodedun* k) banjos is.
- cælum & terram præterire, quam legis unam literam cadere.
 18. Dimittens uxorem suam.
 19. Induebatur purpura & bysso.
 20. Ulcerum plenus.
 21. Cupiebat saturari deciduis.
 ib. Lingebant ulcera ejus.

23.

fativam, non copulativam.

e) Editi *writa arisan*; consentiunt autem nostræ lectiōni & Codex Msct. & vocis affinitas; Nostratibus quippe *rita*, Angl. *to write*, Franc. *rizan*, ASax. *writan*, notat scribere: unde porro hisdem, *writere*, scriptor, *writing*, scriptio; *writing-fetbere*, calamus, *writ-seax*, scalpellum, stilus cfr. WACHTERUM sub *v reiffen*.

f) ST. errore typographi, *saina*.

g) J. & ST. *byssaun*, & sic quoque in Glossariis B. vero recte.

b) Sic. Diximus supra c. 2: 40. ad vocem *gafullnands*.

i) Editi *satbman*. v. quæ observavimus c. 6: 25. ad *v. sadans*.

k) J. & ST. *bilaigwodedun*; patet vero corruptum esse vel ex affinis suis, nimirum ASax. *liccan*, *liccian*, Belg. *lecken*, *licken*, Græc. *λεχεν*, Sueth. præposito, ut sæpe fit, *sibilo*, *licka*, Lat. *lingere*, Fenn. *lakin*, lambo, apud JUSLENIUM v. JUN. Gloss. Goth. p. 224.

23. gafaqh <i>tbana l)</i> abraham fairrathro. jah laz- zaru <i>m)</i> in barmim is. Cap. XVII.	23. Vidit Abrahamum procul, & Lazarum in sinibus ejus. Cap. XVII.
3. idreigo sik. <i>n)</i> JUN. id- rejo sik.	3. Pœnituerit eum:
4. fraletais imma. J. af- letais. <i>o)</i>	4. Remitte ei.
6. jah <i>andbaufidedi p)</i> thau izwis.	6. Et obediret vobis.
7. qhas than izwara skalk aigands <i>ariandan aith- thau baldandan *)</i> faei <i>atgaggandin q)</i> at haith-	7. Quis autem vestrum servum habens aran- tem aut pascentem, qui accedenti ab agro jai

l) J. & ST. *than*, quod quidem nexus; non vero Codex agnoscit.

m) Editi *lazaru* & *lazarum*, v. paullo ante v. 20. Gothus h. l. duplicat elementum z.

n) Sic ST. & B. ab *idreigon* Matth. 27: 3. pœnitere, unde *idreiga*, pœnitentia, Sueth. *ider*, quo de cfr. Præcl. Mag. ANNERSTEDT in Observat. Philolog. Specim. I. p. 16.

o) Utrumque Codici Arg. probatur. v. interim vers. proxime antecedent.

p) J. & ST. *andbaufidei*, contra regulas Grammat. quod B. more suo, probe emendavit.

*) Idem legunt *ariandam aiththau baldandam*, incommode; jungitur enim præcedenti verbo *aigan* non Dativus, sed Accusativus. Marc. 12: 6. Luc. 20: 28. cfr. Specim. Gloss. Ulph. III. p. 70. v. *arjan*. & ST. in Glossar. Goth. p. 84. v. *baldan*.

q) Exhibent idem *quimandin*; foret autem *quimandin*,

jai quithai suns. <i>bindarleitb anubkumbei. r)</i>	dicat statim: præterito discumbe.
8. manwei qha du <i>nabmarjau. s)</i>	8. Præpara quid *****
9. iba <i>thankth usfairhaitis r)</i> skalka jainamma.	9. Num gratias reddis servo illi.

Z

12.

si lectionem J. & ST. adoptaremus, sed veriore[m] restituissemus, consentiente etiam B.

- r) Variam formulæ hujus distinguendæ rationem suppeditant editi. J. legit *bindarleitba nub. kumbei*. ST. *bindarlei thanub kumbei*. B. *bindarleitb anakumbei*; nos autem, ad stipulante EDW. LYE, verisimiliorem sequimur, obiterque observamus, quod particula *ub* non raro inter præpositionem & verbum interponatur, ut videre est infra. c. 18: 38. Joh. 7: 32. 11: 41. cfr. Edit. BENZ. p. 264.
- s) Par est ratio hujus loci, quem forte difficulter explicuerit, qui lectioni inhaeret ipsius Codicis; juvabit vero rursus adire modo laudatum EDW. LYE, legentem *du nabmarjan*, i. e. ad cœnandum, vel ut cœnem, quæ locutio interpreti nostro est per familiaris. v. Supra c. 4: 10. 5: 1. 4. 9: 16. &c. cfr. Edit. BENZ. l. c.
- t) J. & ST. *thank jus fairhaiti*. B. *thankth usfairhaitith*. Codex utitur secunda persona, rectene an per errorem Amanuensis, non dicam; etenim opponi potest, quod omnes Codices admittant tertiam, exceptis duobus, nimirum Lincolnens. I. & Cod. Coll. Nov. qui habent *χόγω ἔχεις*. v. Edit. MILLIAN. p. m. 174. Nec felicior, quæ hunc locum explicet, etymologia præstata est: novimus quidem *thankth* esse Accusativ. a recto *thankths*, Sueth. *tack*, ASax. *dank*, gratia, grates v.

12. <i>thaih. v)</i> J. & ST. <i>thai.</i>	12. Qui.
19. <i>ustandands. x)</i> gagg.	19. Surgens ito.
20. <i>fraihans. y)</i> J. & ST. fraihands.	20. Interrogatus.
ib. <i>andhof. z)</i> im jah quath.	ib. Respondebat eis & dicebat.
21. nih <i>quitband. a)</i> sai her.	21. Neque dicent, ecce hic.
25. faurthis skal <i>manag. gatbulan. b)</i>	25. Prius oportet eum multa pati.
31. <i>ni atsteigai dalath. c)</i>	31. Ne descendat sumeniman

WACHT. Gloss. v. *danken*; quid vero sibi velit *ustfairbaitis*, utrum descendat ab *us*, *fair* & *baitan*, quod v. supra. ad c. 14: 16. atque adeo, secundum JUNIUM, ex obsoleta quadam significatione promanet: vel aliunde petenda sit ejus origo, non æque liquido constat.

v) Sic Codex M^{lct.} & B. usitatus tamen *thaiet*. Cave interim, cum hac voce confundas illud *thaih*, quod occurrit Luc. 2: 52. notatque *proficiebat*.

x) J. *ustandans*. ST. *ustandands*: utrumque mendosum.

y) Ita recte vertit *ἐπερωμαδεῖς*. Deducitur vox a *fraihuan*, interrogare, fama accipere, unde nostrum *fråga*, idem, & *frægd*, fama. v. STIERNH. Gloss. in voce.

z) Editi *andhaf*; format vero *andhafjan* præteritum *andhof*, v. Matth. 27: 12. & passim.

a) ST. *quitbands*, dicens, quod huic loco non quadrat.

b) J. & ST. *managai thulan*; hanc vero constructionem rejiciunt præcepta Grammatices. De voce *thulan* disseruimus P. Prim. ad Marc. 9: 19.

c) Delerunt rursus Codicem J. & ST. legentes *ni quemai*.

- niman tho. re illa.
33. *ganasjith tho. d)* 33. Servabit eam.
34. *twai wairthand ana li-* 34. Duo erunt in lecto
gra samin. ains usnimada
jah anhar bileithada: eodem: unus auferetur
& alter relinquetur;
35. *twos wairthand malan-* 35. Duæ erunt molentes
deins samana. aina usni-
mada jah anthara bi-
leithada. e) simul, una auferetur &
altera relinquetur.
37. *ith is quath im f) thar-* 37. Sed is dixit eis: u-
rei g) leik jaindre ga-
Z 2 bi cadaver, illic con-
lisand

dalath; vocem nihilominus, quam restitimus, ambo in Indicibus afferunt.

- d) Legunt iidem *libantaujith*, vivificat Joh. 6: 63. unde etiam illud, observante Rev. BENZELIO, huc translulare; sed ingratis Codicis nostri, qui habet *ganasjith*, quo de v. antea c. 9: 24.
- e) Duobus his versibus, mutilis & corruptis apud J. & ST, medicinam adhibuimus. Totum versum sequentem, teste quoque B. desideramus, eumque nec legisse Gothum exinde probabiliter colligi potest, quod Codices nonnulli eodem destituuntur. Supponunt nihilominus J. & ST. *twai wairthand*, atque etiam defectus indicia subjungunt, quæ tamen, quo loco habenda sint, ultro quisvis animadverterit.
- f) JUN. *quath du im*: idem est; nam *quithan* tam absolute, quam præpositione adjecta, cum Dativo conjungitur.
- g) J. & ST. *tharub*; horum vero Adverbiorum eadem est differentia, ac Lat. *ubi* & *ibi*: *tharei auk ist buzd izwar*: *tharub ist jah hairto izwar*, Matth. 6: 21. cfr. Joh. 12: 26. 14: 3.

- Island sik arans. b)* gregant se aquilæ.
 Cap. XVIII. Cap. XVIII.
4. jah ni wilda laggai qbei. 4. Et noluit mukō tem-
lai. *) pore.
- ib. jabai jah goth i) ni ib. Et si Deum non ti-
og. k) meo.
5. ith in thizei ustbriu- 5. Tamen quia molesti-
tiib l) mis to widuwo. am mihi præbet hæc
 fraweicha tho. ibai und vidua, vindicabo eam,
 andi m) quiniandei u- ne extremum veniens
 saghjai n) mis. obtundat me.

8.

- b) Defunt in editis. *jaindre* legimus pro *jaind*, idem, Joh. 11: 8. ut *hidre* & *hidrei* pro *her*, *ōde*, & *qbadre* pro *qhad*, *πδν*. Adverbia loci Gothica. De voce *arans* cfr. Spec. Glossar. Ulphil. III. p. 69.
- m) J. & ST. *lagga qbeilai*, quod B. Codice & Syntaxi jubente, correxit.
- i) ST. *guth*. v. P. Prim. Matth. 27: 6. ad v. *gudjans*.
- k) Sic J. & ST. iisque assentitur Codex Argent. B. legit *oga*. Refer ad *ogan*, timere, unde *ogis*, timor, v. Supra c. 1: 65.
- l) Leve est, obfero tamen, ST. habere *ustriutith*: composita est vox ab *us*, particula intendendi & *thriutan*, molestum esse; unde Fenn. abjecta, more suo, prima consona, *rutistan*, premo, apud JUSLENIUM. Consensum linguarum affinitum vide apud WACHT. in Gloss. sub v. *druff*.
- m) J. & ST. *iba ni in andi*. B. recte, cfr. Marc. 13: 27.
- n) Editi *usagajai*, quod apud Ulphilam non reperitur; verum substituendo *l* pro *a*, quorum similitudine erratum est, habemus vocem genuinam *usaghjai*, ab *us*

8. *bigitai o)* galaubein a- 8. Inveniet fidem super
na airthai. terram.
25. rathizo allis ist *ulbandau. p)* 25. Facilius utique est
Camelo.
ibid. thairbleithan. thau. q) ib. Transire, quam.
26. an *qbas. r)* J. & ST. 26. Itaque quis.
anqhas.
29. *brothbruns. s)* 29. Fratres.
30. *managfaltb. t)* ST. 30. Multiplicia.

ma-

& *aglian*, persequi, affligere, unde *aglo*, persecutio, afflictio, & *aglubn*, pro quo ST. *agauba*, mox infra v. 24. cfr. Specim. Gloss. Ulphil. II. p. 37.

o) Editi *bigitai* v. Supra c. 15: 6.

p) ST. *ulbandan*; juxta regulas Declinationum, casus rectus *ulbandus* format Dativum *ulbandau*, quod, auctore Rev. BENZELIO in Observat. ad Marc. 10: 25. & sono, & origine convenit cum *Elephante*; sed non infuetum, eandem vocem transire in lingua alia in significationem diversam: Sic *wulfs* Goth. non *vulpes*, sed *lupus*, &c. quibus addenda sunt, quæ observata videmus in Specim. Gloss. Ulph. II. ad vocem *abaks*. De *ulbandau* vide plura apud SCHERZ. ad OTERID. Evang. Lib. 3. c. 18. v. 19. & JUN. in Glossar. Goth. p. 363.

q) Sic editi, &, quod sciam, recte. In Codice legimus *thairthleithan*; est autem a *thairth*, per, &, *leithan*, Sueth. *lida*, cfr. P. Prim. Matth. 7: 13. ST. pro *thau* legit *than*.

r) Divise legimus. v. Supra c. 10: 26.

s) Editi *brothbrus*; sed ratio construendi requirit Accusativ. plural. *brothbruns*, eumque revera habet Codex. ST. paullo ante legit *qhatun* pro *qhatub*, dixit.

t) Sic, a *manag*, multum & *faltb*, quod vide supra c.

managfalt.

33. *usblig; wans. v)* 33. Flagellantes.
 38. *quitands. x) ST.* 38. Dicens.
 quitands.
 39. *fauragaggandans. v)* 39. Præeuntes increpa-
 andbitun *ina **)* bant eum.

Cap. XIX.

Cap. XIX.

1. jah inngaleithands. 1. Et progressus transi-
 thairhlaith *iaireikon. z)* bat Jericho.
 2. *jab sai guma a) namin* 2. Et ecce vir nominatus
baitans zakkaius sab Zacchæus, isque præ-
*was fauramatbleis mo-*fectus erat publicano-
*tarje. b) jah was ga-*rum eratque dives.

big.

8: 8. in *taibuntaibundfalth.* Hinc nostrum *mangfal-*
dig, ASax. mænigfeald, menifeald, Franc. & Alam.
managfalt, multiplex. cfr. WACHT, in v. manag.

v) ST. *usblingwandans*, quin & infra c. 20: 10. 11. i-
 dem v. Supra. c. 1: 64. & P. Pr. ad Marc. 12: 3.

x) J. & B. recte, a *quitban*, dicere.

y) ST. *fauragaggandans*, eandemque lectionem exhibet
 paullo supra, v. 36. & infra c. 19: 4. 12. 28. 30. 36.
 Joh. 11: 7.

***) Editi *imma*; *andbitan* vero postulat casum quartum.
 v. Supra v. 15. Marc. 1: 25. 8: 32. 33. & Part. Pr. p. 40.

z) Ita, v. cap. proxime antecedentis v. 35. J. & ST.
iaireiko.

a) Editi *man* & *manna*. Retinemus lectionem Cod. Ar-
 gentei, utpote quæ optimæ est notæ. confer STIERN-
 HELMIUM in Gloss. Goth. & Archæolog. Teut. inter
 Collect. Etymol. LEIBNIT. p. 84.

b) Restituimus, addicente Codice, & emendavimus ea,

bigis. c)

3. unte wabstau leitils d) 3. Quia statuta parvus e-
was. rat.
4. jah bitbragjands faur. e) 4. Et præcurrens ascen-
usttaig f) ana smakka- dit in ficum, ut vide-
bagm. ei gateqhi ina. ret eum, quia per il-
unte is and thata g) mu- lud (loci) cogitabat
naida thairhgaggan. transire.

5*

quibus editi vel carent; vel etiam vitium afferunt. *namin baitans* est dictio Ulphilæ non infrequens, v. Luc. 16: 10. nec ipsi insolens *fauramatbleis*, inde quippe in casu obliquo *fauramatblja* v. Part. Prim. ad Matth. 9: 34.

- c) Editi *gabeigs*. Utrumque probum v. Supra c. 14: 12.
- d) Editi *perperam*, *wabstai leitil*, v. Matth. 6: 27. Prior vox affinis est nostro *wæxt*, ASax. *wæstm*, Franc. *giuuabfli*, statura, a *wabsian*, crescere, Sueth. *wæxa*, &c. v. WACHT. in v. *wachsen*: posterior autem convenit nostro *liten*, antiq. *litill*, vulgo *lisle*, parvus. v. STIERNH. Glossar. *litil* insuper Ulphilæ usurpatur adverbialiter, vel etiam neutro genere, v. Joh. 13: 33. 16: 16. & passim.
- e) J. & B. *bitbragjands faura*: ST. *bitbrangands faura*: neutra lectio accurate est edita. Refer *bitbragjands* ad *thragjan*, currere, Sueth. *dragà*, proficisci, iter facere, Germ. *tragen*, quod videlicet apud WACHT. in Gloss.
- f) Editi *gastaig*. Utrumque in usu; usitatus tamen *usteigan*, ascendere, v. P. Prim. Marc. 3: 13.
- g) Suspiciatur Rev. BENZELIUS scriptum fuisse *iaius*, vel quod mavult, *iesus and thata* &c. lineæ vero obliquæ vestigium perspicere nequit, nec vox illa usquam.

5. infaiqhands iup b) iai- sus gafaqh ina. jah quath du imma i) zak- kaiu. k) sniumjands da- lath affleig. l) himma daga auk in garda thei- namma m) skal ik wifan. 7. du frawaurhtis n) manns. 8. sai. balbata o) aiginis meinis. 10. jah. p) ST. ah.	5. Intuitus furtum Je- sus, vidit eum, & dixit ei: Zacchæe, testinans descende, ho- die enim in domo tua ero. 7. Ad hominem pecca- torem. 8. Ecce dimidium posses- sionis meæ. 10. Et.

12.

Integra occurrit. v. Part. Pr. pag. 25.

- b) Ediri omittunt iup. Sueth. *scende upp*, item *hefva sin
ôgon upp*, *uzubhafjan augonu iup*, Joh. II: 41 v. JUN.
Gloss. in voce.
- i) J. & ST. *du im*, illis, bene, si admitteret sensus nu-
merum multitudinis; compellat vero Jesus Zacchæum,
ideoque rectius *du imma*.
- k) J. & ST. *zakkaiæ*.
- l) Sic Codex Mtt. & B. v. infra v. 6 J. & ST. *affleig*,
etiam in Glossariis; sed hac voce non utitur interpres
noster.
- m) J. & ST. *and garda theinamma*; foret autem regu-
lariter *and gard theinana*, siquidem *and* requirit ca-
sum quartum; sed accuratorem restituimus lectionem.
- n) Rarissimam hanc constructionem vide Supra c. 6: 20.
a Rev. BENZELIO suppositam.
- o) J. & ST. *sai. sa balbata*. Articulus abest a Codice
Argenteo.
- p) Sic J. & B. recte.

12. manna *sums q)* godakunds gaggida landis *franiman r)* sis thiudangardja.
14. ith baurgjans is fijai dedun ina jah infandidedun *airu s)* *afar imma, quithandans. ni wileima thana t)* thiudanon *ufar unsis:*
15. *jab warth bi the atwandida sik v)* *aftra andnimands thiudangardja. jab baihait wopjan du sis thans skalkans thaimi atgaf thata silubr x)* *ei gakunnaidedi qba qbarjizuh gawaurhedi: y)*
12. Vir quidam nobilis peregre profectus, adquisitum sibi regnum.
14. At cives ejus oderunt eum, & miserunt legatos post eum dicentes: nolumus hunc regnare super nos.
15. Et factum est cum rediret, iterum recipiens regnum, & jussit vocare ad se famulos, quibus dederat argentum, ut cognosceret quid quisque lucrifecerit.

A a

16.

q) ST. *sums*, rectius autem in Indice, quem vide.

r) ST. *franimans*. Accuratius legunt J. & B.

s) cfr. Spec. Gloss. Ulph. II. p. 42.

t) B. non habet *thana*; sed ita tamen legendum conjicit.

v) Edit. BENZ. vitio typographi, omittit *sik*; sine pronomine vero vix eo sensu occurrit *atwandida*. cfr. Luc. I: 56. 8: 37.

x) B. *silubro*; at Gothus terminationem illam non admittit.

y) Græc. *διπραγματεύσατο*: mox infra v. 18. habemus *gawaurhta*, *περσευγάσατο*, pro quo Edit. BENZ. erro-

16. *quam than sa frumista
-b quithands. fan. skatts
-r theins gawaurhta taibun
skattans.* 16. Venit itaque primus,
dicens, domine, pecunia tua lucrificecit decem pecunias.
17. *jab quatb du imma. wai-
-la goda skalk. unte in lei-
-tilamma walt triggws. si-
-jais waldusni habands u-
-far taibun z) baurgin:* 17. Et dixit ei: bene, bone famule; quoniam in minimo fuisti fidelis, sis potestatem habens super decem urbes.
18. *jab quam anthar qui-
-thands fan. skatts rtheins
-gawaurhta fimf skattans:* 18. Et venit alter dicens: domine, pecunia tua lucrificecit quinque pecunias.
19. *quatb than jab du tham-
-ma. jab thu sijais ufaro *)
-fimf baurgin:* 19. Dixit itaque etiam illi: tu quoque sis super quinque urbes.
20. *jab fims **) quam qui-
-thands. fan. sai sa skatts
-rtheins thanei habaida ga-
-lagida ina in fanin. a)* 20. Et quidam venit dicens: domine, ecce, pecunia tua quam habui, posui etiam in linteo;

21.

re librarii, *frawaurhta*. Notetur vocis Gothicae significatio Glossographis inobservata. Refer ad *waurkjan*, quod vide.

z) v. Supra c. 10: 1. ad v. *sibuntebund*.

*) Sic Codex noster, v. Luc. 10: 19. Joh. 11: 38. B. *ufar*, usitatus.

***) B. legit *anthar*, ceu supra v. 17.

a) Codd. Græc. habent ἢ ἔρχον ἀποκειμένην ἐν σούδαρτω: ideoque rectius, meo iudicio, legendum *thanei habaida galacidana in fanin*; lectionem vero Codicis deferere nolumus. De voce *fanin* v. WACHT. in Glos-sar. Germ. p. 411.

21. *obta mis auk thuk unte manna bardus is nimis thatei ni lagides. jah snei thbis thatei ni saisoft : b)* 21. Metuebam quoque te, quia homo severus es, tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.
22. *jab quath du imma. us muntha theinamma steja thuk unselja skalk. jah lata wisseis c) thatei ik manna bardus im. nimands thatei ni lagida jab snei thbands thatei ni saiso.* 22. Et dixit ei, ex ore tuo judico te, male famule. Et **** sciebas quod ego homo severus sim, tollens quod non posui, & metens quod non feminavi.
23. *jab du qhe ni atlagides thbata silubr mein du skattjam jah quimmands mitb wokra d) galau.* 23. Et quare non dedisti argentum meum nummulariis, & veniens cum fenore exegis-

A a 2

fi

- b) *saisoft*, secund. person. præterit. reduplicati *saiso*, v. infra v. 22. Marc. 4: 4. Luc. 8: 5. sed utrobique J. & ST. male *sai so*; est autem a *saian*, de quo supra.
- c) Codd. Græc. *ἴδεις*, & Huntington. 2. teste MILLIO, *ἐἰ ἴδεις*. Versio Vulgata, *sciebas*. Persica, idem; quid autem & quomodo legerit Ulphilas, dicant sagaciores: nos enim non modo originem & cognationem, sed etiam significatum vocis *lata* fugere, profitemur.
- d) *wokra*, ASax. *wocer*, Belg. *woeker*, Suet. *ocker*, Germ. *wucher*, &c. proprie denotat *akran*, Marc. 4: 28. fructum terræ; siquidem, iudice WACHTERO, L. c. p. 1931. ab initio majores nostri nullam usuram noscebant præter eam, quam terra femine imprægnata e sinu suo reddebat. Postquam vero argentum, ferroque nocentius aurum, illis quoque probari cœpit, pristinus

*) <i>sidedjan thara</i> : ***)	sem illud?
24. jah du &c.	24. Et &c.
27. <i>thaei e)</i> J & ST. <i>thatei</i> .	27. Qui
30. <i>gaggats. f)</i> ST <i>gangaths</i>	30. Ite.
31. jah jabai qhas <i>inquis g)</i>	31. Et si quis vos inter-
fraihnai.	rogaverit.
35. atcauhun thana fulan	35. Adduxerunt pullum
<i>iaisua. b)</i>	ad Jesum.
37. dugunnum <i>alakjo i)</i>	37. Cœpit omnino mul-
managei.	titudo.

ib.

---

vocis sensus paulatim ad reditus ex are mutuo prolatus est, quod fructibus terræ similes essent. Et hoc sensu, reliquis extinctis, seculum nostrum unice delectatur, cujus præcipua cura est, ex pecunia quæstum facere.

**) Decem hos versus, quibus carent editi, ex Codice Argenteo restituiimus; circa illos vero quid præstiterit Rev. BENZELIUS, ex collatione nuperæ editionis patebit.

e) Diximus supra ad c. 10. v. 30.

f) Emendavimus hanc vocem apud ST. antea. Vide adhuc paullo infra, eodem hoc versu, & 36. pro *g* geminato, *ng. J. & B.* accuratius.

g) *J. izquis. ST. izwis*; melius vero *iggquis* vel *igquis*, Matth. 9: 29. Marc. 10: 36. Dativ. dualis a Nominat. *git*, vos duo. v. Edit. BENZ. p. 281.

b) ST. errore typographi, *iaisuna*: confer etiam Joh 11: 24.

i) Editi *allai so*, bene: Codex tamen habet *alakjo*, eodem, ni fallor, sensu; etiam si alicubi *tã all*, velut superfluum, conjungi videatur. v. JUN. in Indice, & Specim. Gloss. Ulph. II. p. 46.

- ib. in allaizo *tboze seqbun k)* mahte. ib. De omnibus, quas viderant virtutibus.
38. *wultbus. l)* ST. wultus. 38. Gloria.
42. *tbarei. ST. ib ubei. m)* 42. Quod.
- ib. *ith nu gafulginn)* ist faura *augam o)* theinaim. ib. Sed nunc absconditum est ab oculis tuis.
43. *thatei quimand dagos ana thus p)* jah *bigraband q)* *fiyands theinai grabai thuk. jab bistan.* 43. Quod venient dies super te, & circumfodient te inimici tui fossa, & circumstaudand

k) J. & ST. *iho geseqbun. B.* probe correxit; in nota vero huic loco subjuncta pro *tboze* legit *tbozei*, recte. Nos interim sequimur lectionem Codicis Argentei.

l) Sic v. supra c. 9: 26.

m) Vitium librarii.

n) J. & ST. corrupte: *gafialgin*. Ambo autem in Glossariis, *gafilgin* sub vera radice *fulgin*, occultum, unde *fulbsnja*, idem, cujus natales & familiam eleganter sane exhibet SIERNHILMIUS, L. c. p. 54.

o) Editi *augom*; at quemadmodum ab *hairto*, *hairtam*, Luc 5: 22 a *wato*, *watnam*, Matth. 8: 32: sic quoque ab *augo*, *augm*, Matth. 9: 29.

p) Editi *thuk*, recte; quippe cum præpositio *ana* utrumque casum admittat.

q) Editi jah *barra* - - - - fed *bigraband* perspicue oritur a *bi*, *negi*, circum, & *graban*, Sueth. *grafwa*, fodere, unde, ex analogia declinationum, Substantiv. in recto, *graba* vel *groba*, & hinc Accusat. plural. *grobos*, pro quo ST in Glossar. p. 141. ex loco integro, Matth. 8: 20. supposuit *grobos*, Sueth. *grop*, *graf*, *grift*, fovea, fossa, sepulcrum. Plura vide apud WACH-

- dand r*) thuk.jah biwaib-
jand thuk *allatbro. s*)
45. uswairpan thans fra-
bugjandans *in izai. t*)
46. *quitbands. v*) ST. 46. Dicens.
quitbandans.
47. *aubmistans x*) *gudjans. v*) 47. Summi Sacerdotes.
48. *managei z*) auk *alakjo* 48. Multitudo enim omnis
babaida *) du hausjan
imma. pendebat (ab eo) ad au-
diendum eum.

CAP. XX.

CAP. XX.

- I. mith thaim *suistam. a*) I. Cum senioribus.

3.

TER. in Gloss. & v. *graben*. Latium a nostro *grobs* præ-
posito, uti sæpe, S litera, *serobs* fecit, cujus vocis
originem alius frustra quæsieris.

r) Supplevimus versum ex Codice nostro. B. legit *bis-
andand*, in cujus locum EDW. LYE per conjecturam
recte substituit *bistandand*, ASax. *bestodon*. cfr. Edit.
BENZ. p. 284. & JUNII Gloss. in voce.

s) J. & ST. excludunt vocem *allatbro*. qua de v. Spe-
cim. Gloss. Ulph. II. in *aljatbro*.

t) JUN. omittit *in izai*. ST. vero & B. probe restituerunt.

v) Sic J. & B. nec aliter, salvo manente sensu, legi pot-
est. v. P. P. Matth. 9: 30.

x) B. rectius legi censet *aubumistans*; vide tamen su-
pra c. 3: 2.

y) J. *judjans*. cfr. P. Pr. Matth. 27: 6.

z) Idem *managai*. ST. & B. emendate.

*) Editi *allai gababaida*. Vide quæ nuper diximus ad v.
37. *babaida*: refer ad *baban*, Sueth. *benga*, v. JUN.
Gloss. in voce *haub*.

a) ST. *suistaim*. cfr. Matth. 27: 3. Marc. 8: 31. De-

3. <i>andhafjands. b)</i> ST. and- hafjadns.	3. Respondens.
ib. <i>fraibna c)</i> ST. fraina.	ib. Interrogabo.
5. <i>thabtedun. d)</i> ST. thah- dedun.	5. Cogitabant.
6. <i>triggwaba. e)</i> ST. tring- waba.	6. Firmiter.
7. <i>wissedeina. f)</i> ST. wis- sedeinna.	7. Nescirent.
11. jah anaaiuk sandjan <i>anbarana g)</i> skalk.	11. Et addidit mittere al- terum servum.
13. sandja sunu <i>meinana b)</i>	13. Mittam filium meum.
16. quethun than. <i>nis</i> <i>fijai. **)</i>	16. Dixerunt autem: ab- sit.
20. insandidedum ferjans.	20. Miserunt infidiatores thans

scendit vox a *sineigs*, senex, Luc. 1: 18. ut Lat. *se-
niores* a *sene. sen* & *sin* nostra L. ferum notat, *age* ve-
ro apud Anglos residuum est in significato ætatis: ut
adeo *sineigs* sit *senioris ætatis homo*.

- b) Sic v. JUN. Gloss. p. 58.
c) v. Supra ad c. 17: v. 20.
d) cfr. c. 1: 29. & v. *thabta*.
e) Ita J. & B. a *triggws*, quod vide antea c. 16: 10.
f) v. Supra c. 2: 43.
g) J. & ST. *anbaran*, errore typhotetæ, v. c. 16: 13.
& Specim. Gloss. Ulph. p. 69.
h) *Iidem meinama*, quod nihili est.
**) Sic Codex Argent. habet, certe per errorem Ama-
nuenlis; *ni* enim vel *nib* notat non, minime: atque
adeo editi rectius, *ni fijai* i. e. non sit.

- thans *usliutein* taiknjandans. ex dolo ostensuros se
 dans i) sik garaihtans justos esse.
 wifan.
22. Skuldu k) ist unsis kai- 22. Oportet nos Cæsari
 fara gild giban. tributum dare?
24. ataugeith *mis* l) skätt. 24. Ostendite mihi num-
 mum.
26. fildaleikjandans *anda-* 26. Mirati responsum ejus.
waurde m) is.
28. ei nimai brothar *is* n) 28. Ut ducat frater ejus
 tho quen. uxorem illam.

35.

- i) Editi *usanigein taiknjandans*, lectio mendosa, quam ante nos, eleganter conjectura, tollendam jussit THOM. MARESCALLUS in Observat. p. 462. Habet vero Ulphilas *usliutein*, cas. obliquum a recto *liutei*, dolus, Marc. 7: 22. unde *liutans*, hypocritæ, Matth. 6: 16. ASax. *lytig*, astutus, *lytignes*, astutia, cuncta ab Isl. *leta*, Sueth. *lätas*, *lätta*, Germ. *lassen*, simulare. cfr. WACHTER, in Gloss. Germ. p. 929. & JUN. in voce.
- k) J. & ST. *skuld*; suffigi autem simplex *u*, apud Gothos ad interrogationem atque interdum ad dubitationem innuendam, docet exemplis pluribus EDW. LYE. Gram. Goth. p. XLI.
- l) J. & ST. *mik*. Etsi operæ vix pretium sit, monemus tamen, verbum *ataugjan* regere. Dativ. personæ & Accusat. rei. Matth. 8: 4. Marc. 1: 44.
- m) Sic Gothus; foret autem Accusativ. *andawaurdi*, Joh. 19, 9. J. & ST. *andwaurde*. Isl. *andwaurd*. v. WACHT. sub v. *antwort*.
- n) Codd. Græc. *ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ*, a quibus minime dissentit Noster, cui male abjudicant editi pronomen *is*,

35. *ith thatei. o) wairthai* 35. Sed qui digni erunt
find jainis aiwis niutan alterum ævum conse-
jah usstassais. p) qui, & resurrectionem.
 36. *aggilum. ST. angilum. q)* 36. Angelis.
 37. *aththan thatei urrei-* 37. Verum quod resur-
sand dauthans. jah mo- gent mortui, etiam
ses bauwida ana aiqua- Moses indicavit in ru-
tundjai. swe quithith. bo, ut dicit: Vidi Do-
saqb r) fan goth abra- minum Deum Abraha-
bamis. jah goth isakis. mi, & Deum Isaaci,
jab goth iakobis. & Deum Jacobi:
 38. *aththan goth nist dau-* 38. At Deus non est mor-
thai ze ak quiwaize. allai tuorum, sed viventium;
auk imma liband. omnes enim illi vivunt.
 39. *andhafjandans than su-* 39. Respondentes autem
mai thize bokarje que- quidam scribarum di-
thun. laisari waila quast. xerunt: magister, be-
 ne dixisti.

B b 40.

- o) J. & ST. *thatei* Diximus ad c. 10: 30.
 p) Recte Codex Msct. & B. nam præcedens verbum re-
 quirit Genitiv. non Dativ. vel Ablativ. *usstassai*, ut
 legunt J. & ST. De *niutan* porro observamus, quod
 idem sit ac Nostrum *njuta*, nancisci, Isl. *nora*, ASax.
notian, *nyttian* &c. v. WACHT. L. c. voce *nieffen*: at-
 que adeo differat a Gothico *nutan* piscari, & proprie
 reti capere pisces, unde Nostratibus *net*, *not*, rete,
 Belg. *nette*, Angl. *net*, Alam. *nezze*, ASax. *nett*, *nyt*.
 Isl. *nootur*, &c. v. Edit. BENZ. p. 121.
 q) Hanc librarii incuriam sæpius notavimus. v. interim
 c. 1: 64.
 r) Sic certe interpret noster legit, quo tamen Codice

40. nithiban thanaleiths ga-
daurstedun fraibnan ina
niwaihtais. *)
41. quatb than du im qbai-
wa quitband christu s)
sunu daweidis wisan.
42. jab silba daweid qui-
thith in bokom psalmo.
quatb fan du fanin mei-
namma. sit af taihswon
meinai.
43. unte ik galagja fjiands
theinans fotubaurd foti-
we theinaize:
44. daweid ina fan haitith
jab qbaiwa sunus imma
ist.
45. atgabausjandein than
allai managein quatb du
40. Neque deinceps au-
si sunt interrogare eum
quidquam.
41. Dixit autem ad illos,
quomodo dicunt Chri-
stum filium Davidi esse?
42. Et ipse Davidus di-
cit in libro Psalmorum:
dixit Dominus Domi-
no meo: sede a dex-
tra mea;
43. Donec ponam inimi-
cos tuos scabellum pe-
dum tuorum.
44. Davidus eum Domi-
num vocat, & quomo-
do filius illi est?
45. Audiente autem omni
multitudine, dixit di-

spon-

---

auctore nescio, editi habent *saei*.

*) Eadem fere loquendi ratio occurrit Joh. 16: 23. De voce, composita ex *ni* & *waiht*, res quævis, confer Præfat. Specim. Gloss. Ulph. Secundo præmissam.

s) Utitur hic Gothus eodem scripturæ compendio, quod observavimus P. Pr. pag. 29. ad notissimum illud IS: nimirum $\overline{XS}$ item $\overline{XUS}$, in Nominat. $\overline{XAUS}$, in Genitiv. $\overline{XAU}$, in Dativ. & Ablativ. $\overline{XU}$ in Accusat. Et hoc nihil aliud esse, quam abbreviaturam a Græcis primitus acceptam ostendit THOM. MARESCHALLUS in Observat. ad Matth. 11: 16.

sponjam seinaim.

46. *atsaiqhibh faura bokar-
jam thaim wiljandam
gaggan in qbeitaim t)*

scipulis suis :

46. Cavete a scribis vo-
lentibus ambulare in
albis * * * * *

Evangelium Johannis.

Cap. V.

Cap. V.

45. ik wrohidedjau izwis
du v) attin.

45. Ego accusaverim vos
apud Patrem.

46. *ga thau laubidedeith x)*
mis.

46. Credidissetis mihi.

B b 2

Cap.

t) *in qbeitaim* scil. *wastjom*, vertimus *in albis vestimen-
tis*, illa quippe magnitudinem quandam, decus & ma-
jestatem olim indicasse, & proinde Scribis Judæorum,
qui venerationis quidquam accedere suæ dignitati ex
vestitu autumarunt, placuisse notum est. Vox inlu-
per eadem, ac *Sueth. hvit*, *ASax hvit*, *hvid*, &c. v.
WACHT. Gloss. in v. *weiss*.

Ceterum, ultima hac decade versuum, quæ ab ex-
emplis impressis abest; jam vero Codicis Mæsti ope,
restituta: atque adeo ad finem perducto Evangelio Lu-
cæ Gothico; nihil restat nisi, ut more, quem antea
sumus secuti, indicemus, quid nobis ex hoc Evange-
lista demserit invidiosa vetustas. Desideramus nimi-
rum Cap. X. partem quandam versus 30. & sequentes,
Cap. XI. XII. XIII. novemque prima commata capituli
XIV. Porro defunt in Cap. XVI. octo ultimi versus:
in Cap. XVIII. vers. 1. 2. atque particula sequentis.
Denique in Cap. XX. dimidius versus 46. & 47. totus.
Cap. XXI. XXII. XXIII. XXIV.

v) *Editi hi*, quod sensu idem est.

x) *J. & ST. jatbau galaubidedeith*. Observanda autem

Cap. VI.

1. *thata*. ST. *thatba*. y)
 ib. *tibairiade*. z) J. & ST.
 tiberjade.

9. *habaith fimf* *) *hlaibans*
barizeinans jah twans *)
 fiskans.

11. *jah awiliudonds gadai-*
lida thaim anakumbjan-
dam. a)

Cap. VI.

1. Hoc.
 ib. Tiberiadis.

9. Habet quinque partes
 hordeaceos, & duos
 pisces.

11. Et gratias agens di-
 stribuit discumbentibus:

18.

est *tmefis*, qua fit, ut *ga* divellatur a suo verbo *lau-*
bidedeith, quò de v. P. Pr. Matth. 9: 28.

y) Vitium typographi.

z) Sic. vide quæ, de Gothico more efferendi a Græco-
 rum per *ai*, diximus P. Pr. p. 14. 25.

*) Codex noster priori loco habet $\bar{E}$, posteriori $\bar{B}$,
 lineolis utrobique superinductis, easdemque notas nu-
 merarias adhibent J. & B. ST. autem substituit earum
 valorem; sed aliquid humani patitur in eo, quod con-
 tra regulas Grammat. pro Accusat. *twans*, admittat
 Dativ. *twaim*. De hac Gothorum computandi ratione
 plura desiderans adeat Partem hujus opellæ Priorem,
 & folium paginæ primæ præmissum.

a) Ulphilas, ad normam Codicis Alexandrini aliorum-
 que, non legit ea, quæ inter *διδάσκω* & *τοῖς ἀνακειμένοις*
 reperiuntur in Codicibus quibusdam Græcis. cfr. MA-
 RESCHAL. Observat. p. 463. & J. MILL. qui ista ex aliis
 Evangeliiis adjecta esse, auctoribus ERASM. SEGBR. GRO-
 TIO, annotavit, Lib. sæpius laudato, p. m. 212. Hinc ve-
 ro Nob. STIERNHIELMIO orta forsan suspicio, deesse quid-
 quam Codici Argenteo reddendum; atque iccirco la-
 eunam indicavit, quæ tamen h. l. nulla est.

18. <i>marei. b) J. & ST.</i>	18. Mare.
<i>marein.</i>	
22. <i>ni was jainar aija c)</i>	22. Non erat illic nisi
<i>ain.</i>	una.
27. <i>du libainai aiweiron. d)</i>	27. In vitam æternam.
28. <i>waurswa. e) Editi</i>	28. Opera.
<i>waurstwa.</i>	
35. <i>buggreith. ST. hun-</i>	35. Esuriet.
<i>greith. f)</i>	
37. <i>thana gaggandan g) du</i>	37. Euntem ad me non
<i>mis ni uswairpa ut.</i>	ejiciam foras.
39. * * * * *	39. * * * * *
40. <i>thatuh than ist wil-</i>	40. Hæc autem est vo-
	<i>jan.</i>

- b) Constructio requirit casum rectum, non obliquum.
- c) J. & ST. *usja*, cujus nulla in Codice datur auctoritas. Vocis, quam restituimus, cognationem vide in Specim. Gloss. Ulphil. II. p. 47.
- d) J. & ST. *aiweiron*, æternum, quod præcedenti vocabulo genere non convenit. v. infra v. 40. 54.
- e) Sic quidem Gothus; sed errore amanuensis, qui alibi rectius, & paulo infra: in casu recto Sing. habet *waurstw*, opus, Marc. 14: 6. cfr. JUN. Gloss. in v. *waurkjan*.
- f) Diximus ad Luc. 1: 64.
- g) ST. *thana gaggandin*, quæ Gothice æque insulse dicuntur, ac Lat. *hunc eunte*. J. & B. recte.
- †) Interpretem nostrum vel Codicis, quem secutus est, vel suæ sive librarii culpa, ex similiter incipientibus atque desinentibus versibus 39. & 40. omisisse hinc coniectura, ante nos monuere JUN. & Rev. BENZLIUS, nec non MILLIUS ad hunc locum.

- jan. b) luntas.
 48. hlaifs libainais. ST. 48. Panis vitæ.
     labainais. i)
 51. ik im blaiſs ſa libanda 51. Ego ſum panis vi-
     ſa k) uſ himina quu-   vens. de cœlo ventus.
     mana.
 59. kafarnaum. l) ST. ka- 59. Capernaum.
     farnum.
 64. ſaci galeiweiþ m) ina. 64. Qui prodet eum.
 67. jah. n) ST. jath, 67. Et.
     Cap. VII. Cap. VII.
 14. ana midjai dulþ uſ- 14. Medio feſto ascen-
     ſtaig. o) dit. 17.

b) Sic Codex Mſct. & editi; docet vero EDW. LYE vi-
 tioſe ſcriptum eſſe pro *wilia*, Matth. 6: 10. v. Edit.
 BENZ. p. 299.

i) Emendavimus hanc vocem, eodem hoc capite, v. 63.

k) Editi *blaiſs ſa libandans uſ* &c. ſimilis eſt constructio,
 ac ſi Græce diceret: *ἀγρος ὁ ζῶντες*; melioris autem
 notæ noſtram eſſe lectionem, facile quivis viderit. At
 enim pro *libanda* regulariter foret *libands*; ſed pa-
 rum referre docet nos ejuſdem formæ vox *quimanda*,
 veniens, Matth. 11: 3. Luc. 7: 19. cfr. *brigganda*
 Matth. 7: 14. &c.

l) Sic J. & B. adſtipulante Codice Mſct.

m) J. & ST. recte *galeweiþ* a *lewian*, *galewian*; trade-
 re, prodere, Sueth. *leſwa*, Angl. *to leave*, Germ.
liefern, Gall. *livrer*, Latino Barb. *liberare*, dare, præ-
 bere, offerre. v. WACHTERUM in Gloſſ Germ. p. 983.
 Gothuſ incuria librarii habet *galeiweiþ*. cfr. Edit.
 BENZ. p. 302.

n) v. Part. Prim. ad Matth. 5: 42.

o) Haud accurate diſtinguunt lectionem ſuam J. & ST.

17. thau *iku p*) fram mis (17. An ego a me ipso
 filbin rodja. loquar?
 18. haubicha this sandjan- 18. Quærit gloriam mit-
 dins *sik. q*) tentis se.
 22. *bimaitib r*) mannan. 22. Circumciditis homi-
 nem.
 23. *allana s*) mannan hai- 23. Totum hominem sa-
 lana gatawida. num feci.
 24. garaihton *staua t*) sto- 24. Justum judicium ju-
 jaith. dicare.
 25. sumai *tbize iairusauly-* 25. Quidam Hierolymi-
meite. v) tanorum.
 26. *waiht. x*) ST. waiht. 26. Aliquid.
 ib. *bisunjai. y*) ST. bisunja. ib. Vere.

30.

quibus ceteroquin Cod. Arg. suffragatur. B. legit *ana midja dulth usstarg*, idque regulis Grammat. propius accedit.

p) Editi *ik: u* vero adjungit Ulphilas, quod, utrum paragogicum vel interrogativum sit, alii dicant.

q) J. & ST. *sis*: antecedens verbum non Dativ. sed Accusativum adsciscit.

r) ST. *bimaitib*, tertia perf. sing. pro Secunda plural. est autem a *bi*, quod in compositis sæpè denotat *περι*, circum, & *maitan*, scindere, v. Gloss. JUN. p. 242.

s) J. & ST. *allama*, vox nihili.

t) Idem legunt *stawa*, perperam; etenim est a *slojan* vel *staujan*, judicare: *sa staua*, judex, *so staua*, judicium. cfr. JUN. Gloss. in voce.

v) ST. corruptam affert lectionem; accuratorem vero tuentur J. & B.

x) v. Luc. 20: 40.

y) Sic J & B. a *bi*, secundum, & *sunja*, Sueth. *sanning*,

30. <i>ni ainsbun uslagida. z)</i>	30. Nemo iniecit.
33. <i>leitila qbeila a) mith izwis im.</i>	33. Paullum tempus vobiscum sum.
34. <i>maguth. b) J. & ST. majuth.</i>	34. Potestis.
35. <i>(kuli gaggan. c) ST. shuli gaggan.</i>	35. Iturus est.
41. <i>ibai thub d) us galeilaia christus quimith.</i>	41. Num ex Galilæa Christus veniet?
50. <i>tums wisands izei. e)</i>	50. Unus erat eorum.
52. <i>ni urreisith. *)</i>	52. Non oritur.

Cap.

---

veritas. JUN. I. c. & HICKES. in Differtat. epistol. p. 8.

z) Perinde est, legimus tamen divisim, & quoque paulo intra v. 44. apud ST. pro *nibainsbun*, *ni ainsbun*. Porro JUN. habet *lagida*. B. utrobique emendate.

a) Migrant ulterius J. & ST. Codicis lectionem, nec non Syntaxeos regulas, legentes *leitil qbeila*, quod B. observavit. v. Luc. 18: 4.

b) Sic omnino: a *magan*, posse.

c) v. Luc. 1: 66. & quæ de *munan* differuimus supra ad Luc. 10: 1.

d) ST. conjunctim *ibai thub*; rectius J. & B. legunt (divisim: Malim *ibai thau*; *thub* enim est pronomen, Lat. *tu*; *thau* vero particula Interrogandi.

e) Veram exhibemus lectionem; usitatiorum autem J. & ST. habent, nimirum *ize*; utraque interim proba. cfr. *ibize* pro *thize*, Marc. 14: 69. 70.

*) Hæc immediate & continente serie excipit versus duodecimus capituli sequentis, unde liquet Ulphilam cum multis pervetustis Codicibus, non legisse vers. sequentem; 3. καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν ἑαυτοῦ, cfr. Mh.

Cap. VIII.

19. ni mik kunnuth *nib f*)
attan.
23. ik us *ihaim g*) iupa-
thro im.
38. *gasaqb. b*) ST. *gafah.*
43. *waurd mein. i*)
44. *mannamaurtbrjak*) was
fram frumistja.
48. *waila quitham l*) wëis.
55. ni kunnjau *m*) ina.

Cap. VIII.

19. Nec me nostis ne-
que Patrem.
23. Ego sum ex illis,
qui supra.
38. Vidi.
43. Verbum meum.
44. Homicida erat ab ini-
tuo.
48. Bene dicimus nos.
55. Non cognoscerem
cum.

C c

58.

LIUS in observat. ad hunc locum: neque historiam
mulleris adulteræ, quam prisca recentisque, teste MA-
RESCHALLO, scrupulis implicarunt. Frustra igitur sunt,
qui in Codice Argenteo aliqua ex parte heic lacunam
esse finxerunt. v. Edit. BENZ. p. 312.

f) v. Supra Luc. 14: 35. ST: *ni.*

g) ST: vitio operarum, *ihaim*, quod expellimus.

h) Sic, a *saiqban, gasaiqban*, videre.

i) J. & ST. perperam, *waurd meus*; Latine enim foret
verbum meus.

k) Codex Mfct. cum simplici *n*, *mannamaurtbrja*, Sueth.
mannan.ordare: a *nanna*, homine, & *maurtbrjan*,
Nostrat. *wôrda*, occidere, trucidare, unde *maurtbr*,
Sueth: *mord*, homicidium: quibus accedunt *morth*,
Pers. *mork*, Græc. *μῶρος*, Lat. *mors* &c. v. WACHT.
in v. *mord.*

l) ST. inendosè, *quithan*.

m) Editi *kunnjau*; est autem a *kuunan*, scire, noscere
v. supra Luc. 2: 17.

58. quath <i>im n)</i> iaiſus.	58. Dixit eis Jeſus.
Cap. IX.	Cap. IX.
2. <i>ſau thau o)</i> ſadrein iſ.	2 Hic, an parentes ejuſ?
4. thatei <i>nimanna p)</i> mag waurkjan.	4. Quando nemo poteſt operari.
6. thamma <i>blindin. q)</i>	6. Cæci.
9. <i>ſumaib. r)</i> ST. ſumai.	9. Quidam.
10. uſluknodedun thus <i>tho s)</i> augona.	10. Aperiebantur tibi o- culi.
15. <i>fareiſaieis. t)</i> J. & ST. fareiſaieis.	15. Phariſæi.
33. ni <i>mabtedi. v)</i> taujan niwaiht.	33. Non poſſet facere quidquam.
34. <i>thu. x)</i> ST. tu.	34. Tu.

35.

-
- n) J. & ST. *imma*, ei, quod nexus non admittit.
- o) lidem legunt *ſa uthtbau*; minus recte: de *ſau* pauca monuimus P. Pr. Marc: 1: 32: v. infra v. 19. de *thau* autem paulo ante c. 7: 41.
- p) Prorſus a vero abeſt ST. *meinamma* legens; errorem vero peperit ſimilitudo literarum Gothicarum.
- q) J. & ST. *thamma blindis*, quæ, Codice & Grammatica iubentibus, expunximus.
- r) v. Supra eodem hoc verſu: item c. 7: 12: 44: & pſſim.
- s) Editi non habent articulum, quem etiam primum omiſſiſſe videtur Gothus; deinde autem ſupra lineam adhibuit, atque iccirco nos eum ſuo jure in contextu reponimus.
- t) cfr. Luc. 5: 21.
- u) ST. *mabtedi*, errore librarij. Conferantur Indices in v. *magān*, poſſe.
- x) v. Supra c. 7: 41.

35. thu *galaubeis* y) du 35. Credis tu in filium
 lunau goths. Dei?
 41. ich nu *quirbith*. z) 41. Sed nunc dicitis.
 Cap. X. Cap. X.
 1. *chairh daur*. ST. *dauk*. a) 1. Per januam.
 3. tho *lamba sibnai* b) is 3. Oves vocem ejus au-
 hausjand. diunt.
 7. ik *im*. c) JUN. am. 7. Ego sum.
 9. *inngaggith*. ST. *ingag-* 9. Ingredietur.
gith. d)
 11. *saiwala seina lagjich* 11. Animam suam po-
faur e) *lamba*. nit pro ovibus.
 14. jah *kunnun* f) mik tho 14. Et norunt me mea.
 meina.

C c 2

18.

- y) cfr. P. Pr. ad Matth. 9: 28. ST. paullo infra c. 10: 42.
 pro *galaubidedun* habet *galaubitedun*.
 z) Sic editi recte. Amanuensis forte ex improvise du-
 plicavit syllabam priorem.
 a) Idem vitii observes versu sequenti apud ST. emenda-
 vit autem in Indice.
 b) J. & ST. *sibna*; est vero verbi *hausjan* frequentior
 constructio cum casu tertio: vide interim Luc. 2: 20.
 47. 15: 25. 16: 2. De *sibna* porro consule WAENTHE-
 RUM in Glossar. Germ. & v. *stimm*.
 c) Angli dicunt y *am*, idem, idque sine dubio typothe-
 tam JUNII in errorem induxit.
 d) Diximus P. P. Matth. 7: 13. ad v. *inngaleithandans*.
 e) J. & ST. *faura*, ἀπό, πρὸ, ἑμπροσθεν, ἐνώπιον, & ita
 etiam infra v. 15. Codex & B. utrobique rectius *faur*,
 ὑπὲρ v. Edit. BENZ. pag. 329.
 f) Idem male *kunnun*. v. Supra c. 8: 55.

18. ni qhashun nimith tho at mis silbin. *)	18. Nec quisquam aufert eam a me ipso.
ib. tho anabuta nam at g) attin meinamma.	ib. Hoc mandatum acce- pi a Patre meo.
23. jah qharboda iaisus in alh in ubizwai b) fau- laumonis.	23. Et ambulabat Jesus in templo, in porticu Salomonis.
32. andhof im i) iaitus.	32. Respondit illis Jesus.
35. du thamei k) waurd goths warth.	35. Ad quos verbum Dei factum erat.
38. uskunnait. l) ST. us-	38. Cognoscatis.

kun-

*) Genuinam Codicis Argentei lectionem exhibemus, eam vero in se & suo nexu consideratam mutilam esse, ante nos observarunt Rev. BENZELIUS, THOM. MARESCHALIUS, nec non MILLIUS, l. c. p. m. 217.

g) Sic recte v. Marc. 15: 45. editi habent *bi*.

b) Codex noster & exempla impressa amice conspirant ad hanc vocem conservandam, quæ, nescio cujus in-tempestiva sollertia vitiata, ab non nullis legitur *ubizali*, atque idem notare existimatur ac *Upsalia*; cadet autem hæc ipsa corruptio sub oculos Codicem inspecturi eo citius, quo major est differentia Gothicam vetustam inter & recentiore[m] picturam; quoque luculentiora vestigia antiquiorum literarum, quæ audacula manus delere nequirit, adhuc supersunt. Fidem dictis faciet, quicumque librum ipsum oculis usurpare voluerit: Conferatur insuper WACHTER, Gloss. Germ. in v. *Upsal*. Ceteroquin, quid vocis sit *ubizwai*, ignorant Glossographi.

i) Editi *him*, vox nihili.

k) J. & ST. vitio operarum, *thammei*.

l) Sic bene, perinde tamen est; nam *uskunnan* eadem

kunnaith.

40. *tharei. m)* ST. thatei.
ib. *jamar. n)* ST. jainak.

Cap. XI.

1. *swiftrs. o)* ST. *twiftrs.*
2. *salboda fan p)* ballana.

6. *chanuh than q)* salida.
8. *quethun du imma thair)*
sisonjos.

18. *iairusaulymiam. s)*
21. *ni thau gadauthnode-*
di. t)

24 *in thamma spedistan v)*
daga.

40. Ubi
ib. Illic.

Cap. XI.

1. Sororis.
2. Unxerat Dominum bal-
samo.

6. Tunc quidem mansit.
8. Dixerunt ei discipuli

18. Hierosolymam.
21. Non mortuus fuis-
set.

24. In novissimo die.
25.

gaudet significatione, in *uskunth*, quod vide in Gloss.

JUN. p. 374.

m) Recte J. & B. *thatei* denotat quod.

n) Idem est ac *jaindre* v. Supra Luc. 17: 37.

o) Ita, a casu recto *swifstar*, Sueth. *syfter*, soror.

p) Editti *fanin*; sed antecedenti verbo jungitur casus quar-
tus, id quod a JUNIO observatum videbis in Glossar.
sub v. *salbon*.

q) ST. *thans*, τὸς. *than* autem est Adverbium, signifi-
cat quantum potest, ὅτε, τότε, ἦ, οὖν, &c.

r) Sic Codex Mst. J. & B. Articulum vero omittit ST.
perperam.

s) J. & ST. vitio librariorum, *iairusaulmiam*.

t) ST. *gadauthnodedei*, reclamante terminatione, qua e-
rit 3 pers. præter. passiv. Subjunct. ut: *fastnodedi*, *salb-*
nodedi, *daisnodedi* &c. a *dauthnan*, Sueth. *dō*, mori.

v) Sic legitur in Codice Argenteo & editis; sed regula-

25. <i>thauh gaba. x)</i> edici: thauh jaba.	25. Etiam si.
33. <i>mith izai gretandans y)</i>	33. Cum illa flentes.
45. <i>managai thize judaie. z)</i>	45. Multi Judæorum.
46. <i>sumaib than ize *)</i> Cap. XII.	46. Quidam autem eorum. Cap. XII.
3. nam pund balsanis <i>nardaus pistikeinis filuga laubis. a)</i>	3. Sumsit libram balsami nardi pisticæ pretiosæ.
4. <i>galewjan. b)</i> ST. ge- lewjan.	4. Prodere.
8. <i>ith c)</i> thans untedans	8. Nam pauperes fem- sin.

riter foret *spedistin*, v. Joh. 6: 40. 44

x) Ita quidem; annon vero a *thau*, Luc. 20: 4. & *jabai*, si,? nam *g* & *j* alternant, ut: *jau* Joh. 7: 48. & *gau* Marc. 8: 23. &c. Ceterum observes ST. eodem hoc versu habere *jak* pro *jab*.

y) Editi *gretandans*, quod non repudiamus; etenim paulo antea legimus *gretandei*, a *gretan* vel *greitan*, Sueth. *grata*, flere. v. JUN. in Indice.

z) ST. *iudaie*, ut infra c. 12: 11. *iudaei*, pro *iudaeis*: porro, eodem capite v. 4. *iudas* pro *judas*, cfr. c. 13: 26. omnia tamen bene se habent ex molliori pronuntiatione elementi *j*. v. Edit. BENZ. p. 339.

*) Sic Codex & B. usitatorem vero lectionem exhibent J. & ST. *sumaib than*; occurrunt enim & *sumai* cap. sequent. v. 20. & *sumaib*, sæpissime. cfr. J. & ST. in Glossar. & voce *sums*.

a) J. & ST. *nardans*. Lectionem explicuit Cel. Dom. PRÆSES in Præfat. Parti Priori præmissa.

b) v. Supra c. 6: 64.

c) Particulam nullo suo merito extrudit J. restituerunt

finteino habaith.	per habetis.
9. <i>urraisida</i> . d) J. & ST.	9. Suscitaverat.
urraisida.	
13. <i>chiuthida</i> fa <i>quiman-</i>	13. Benedictus veniens.
<i>da</i> . e)	
24. <i>kaurno qbaiteis</i> f)	24. Granum tritici.
26. <i>jah jabai qhas mis</i> g)	26. Et si quis mihi mi-
<i>andbachtich</i> .	nistrat.
31. <i>la reiks this fairqhaus</i> b).	31. Princeps hujus mundi:
34. <i>qbas</i> i) <i>ist</i> la <i>sunus</i>	34. Quis est filius homi-
<i>manns</i> .	nis?
45. <i>laiqhith thana sand-</i>	45. Videt mittentem me.
<i>jandan</i> k) <i>mik</i> .	

46.

---

autem ST. & B.

- d) v. Joh. 6: 18. cfr. JUN. Gloss. Goth. in *urraisjan* & *urraisjan*, Sueth. *uppressa*.
- e) J. & ST. *quimands*: utrumque in usu. v supra c. 6: 51.
- f) Rectius, auctore Rev. BENZELIO foret *qbaiteins*; nam quarta Declinat. Feminorum in Genetiv. Sing. terminatur in *eins*, non in *eis*. Vide interim quæ supra disseruimus de voce *andbachtich*, Luc. 1: 23.
- g) J. & ST. *mik*; construi autem *andbachtich* non nisi cum Dativo, docemur eodem hoc versu, & alibi passim.
- h) ST. *faurqhaus*: accuratius J. & B. *fairqhaus*, a recto *fairqhus*, mundus, quo de vide, quod pro sua eruditione docet JUN. in Gloss. & v. *fagr*.
- i) J. & ST. *qba*, quid, sensu ne quidem admittente pronomen neutr. generis.
- k) Idem perperam legunt *sandjandin*, mittenti: eundemque errorem observamus infra c. 15: 21.

46. in riquizani *wisai. l)* 46. In tenebris non maneat.
47. jah jabai qhas meinaim hausjai waurdam. *jah galaubjai. m)* ik ni stoja ina. nih than quam ei stojai *manased. n)* 47. Et si quis mea audiat verba, & credat, ego non judico eum; non enim veni, ut judicem mundum.
- Cap. XIII. Cap. XIII.
3. jus wopeid mik *lai- fareis. o)* 13. Vos me vocatis: Magister.
26. iudin *seimonis skario- tau. p)* 26. Judæ Simonis Ilcariotæ.
29. bugei thizei *thaurbai- ma. q)* 29. Eme, quo indigemus.
- 37.

l) JUN. *wizai*; est vero a *wisan*, esse.

m) Codices Græci habent καὶ εἰς τις μὲν ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ Νβ. μὴ πισύσῃ, ἐγὼ οὐ κείνω αὐτόν. Ulphilas vero aut non legit μὴ, aut incuria amanuensis. cares particula negativa; etenim ingratis Codicis Mscrt. legitur in editis. Utrum vero hic defectus sensui aliqua ratione officiat, nec ne, id equidem illis, quorum interest, judicandum relinquo.

n) Sic editi, recte. Gothus geminavit syllabam penultimam. De voce diximus ad Luc. 9: 13.

o) Codex noster rursus, errore librarii, *laisareissareis*. Edici emendate.

p) Sic Gothus, ad stipulante Codice BEZÆ vetustissimo, cui pro ἰσκαριώτης est σκαριώτης; Lat. *scariotes*, & ASax. *scariotib.* cfr. TH. MARESCAL. Observ. p. 471. Ulphilas interim & *skariotes* admittit. v. c. 12: 14. 14: 24.

q) J. & ST. regulis Grammat. non addicentibus, *thaurbeimai*. De voce v. supra Luc. 9: 11.

37. du qhe ni mag thuk
laistjan nu. r)

Cap. XIV.

1. gotba. s) ST. gtoha.

8. filippus. r) ST. Philippus.

11. *ith jabai. in thize wa-
urflwe ni galaubeith v)*
mis.

19. *saiqbith x)* J. saijith.

20. *ufkunnaitb. y)* ST. uf-
kannaith.

21. *habaid. z)* J. & ST.
habaith.

24. laei ni *frioth a)* mik.

29. *izwis. b)* ST. izis.
Cap. XV.

37. Cur non possum se-
qui te nunc?

Cap. XIV.

1. Deum.

8. Philippus.

11. At vero propter o-
pera, nonne creditis
mihi?

19. Videbitis.

20. Cognoscetis.

21. Tenet.

24. Qui non amant me.

29. Vobis.

Cap. XV.

D d

4.

r) ST. particulam *nu* excessu jubet; legunt vero J. & B recte.

s) v. Part. Prior. ad Matth. 27: 6.

t) Sic J. & B. suffragante Codice Msert.

u) JUN. legit *ith jabai ni. in thize waursflwe galaubeith*, ordine eodem, quem Codd. Græci nunc observant; sensus tamen *salvus* manet. v. Edit. BENZ. p. 355.

x) ST. & B. ita, a *saiqban*, videre.

y) A *kunnan*, scire, noscere.

z) Diximus ad Luc. 1: 32. & v. *gibid.*

a) ST. errore typhothæ; *frioth*, J. autem *frijoth*, re-
cte: nam Codex habet & *frijon*, & *friou*, v. P. P.
Marc. 12: 30. sicut quoque verbum contrarie signifi-
cationis *fijan* & *fian*, odisse. v. Edit. BENZ. p. 357.

b) Hæc scriptura ubique sibi constat.

4. swah <i>nib c)</i> jus.	4. Ita nec vos.
5. swa <i>d)</i> bairich akran manag.	5. Sic fert fructum mul- tum.
9. swa <i>swe frijoda e)</i> mik atta. swab <i>f)</i> frijoda ik izwis.	9. Sicut dilexit me Pa- ter; sic ego dilexi vos.
11. <i>fabeths. ST. fabeds. g)</i>	11. Gaudium.
13. <i>faur b)</i> frijonds sei- nans.	13. Pro amicis suis.
16. ei <i>thataqhabthei bid- jaith i)</i> attan.	16. Ut quodcunque ro- gaveritis Patrem.
25. <i>thata k)</i> gamelido <i>l)</i> in	25. Quod scriptum est in wito-

- r) J. & ST. *ni. v.* antea Luc. 14: 35.
- d) Editi *la*, & Codd. Græci: *δύρος*, quod omnino rectius. Restituimus nihilo minus lectionem Cod. Argentei.
- e) J. & B. *frijode*, contra regulas; nam 3. pers. præterit. Ind. Activ. terminatur constanter in *a* non *e*, regulariter.
- f) *h* finale abjiciunt J. & ST. utrumque in usu.
- g) ST. etiam paulo infra, c. 16: 24. legit *fabeds*. J. & B. utrobique Codici adstipulantur, v. quæ dicta sunt P. Pr. ad Marc. 4: 16.
- h) J. & ST. *faura. v.* supra c. 10: 11.
- i) ST. *thata qhabthei bidjaith*. J. & B. duas voces priores conjungunt, eadem ratione, ac Latini suum *quodcunque*, cui etiam respondent Gothica, v. infra c. 16: 23. *thisqhabthei*. Porro, pro *bidjaith* legendum est *bidjaith*, juxta formam *lisaith*, *quitbaith*, *gibaith*, &c. v. Matth. 6: 5. 25.
- k) ST. *thatba*, mendum typographi.
- l) Jun. *melido*; sed præfixum *ga h. l.* adesse jubet Co-

witoda ize. ei sijaidedun
mik *arwjo. m)*

lege eorum: oderunt
me temere.

26. *sa n)* weitwodeith bi
mik.

26. Ille testabitur de me.

Cap. XVI.

Cap. XVI.

7. *parakletuso)* ni quimith
at izwis. aththan *ja-
bai p)* gagga.

7. Paracletus non veniet
ad vos; sed si abiero.

28. *atiddja. q)* ST. attiddja.

28. Ingressus sum.

29. jah *gajukono r)* niai.
nohun quithis.

29. Et parabolam nul-
lam dicis.

33. ik *gajakaida thana
fairqbu. s)*

33. Ego subjugavi mun-
dum.

Cap. XVII.

Cap. XVII.

D d 2

14.

dex noster, qui tamen promiscue utitur *meljan* & *gameljan*, scribere. Hinc Sueth. *māla*, pingere, cfr. JUN. Gloss. Goth. p. 252.

m) Editi *arujo. v. Specim. Gloss. Ulph. III. p. 72.*

n) ST. *sai*, quod notat ecce; *sa* autem est articulus praepositivus, ceu saepius jam monuimus.

o) Sic, non *paracletus*, ut ST. nam elementum *c* ignorarunt Gothi exteri.

p) JUN. *gabai* ST. & B. emendate.

q) Est ab *at* & *iddja*, v. supra, Luc. 5: 28.

r) J. & ST. *gajukno*. Legitur Luc. 8: 9. *gajuko*, similitudo, a *gajuk*, jugum, ob duorum similibus convenientiam & conjunctionem; huic autem vocis significationi non nisi ex Ulphila auctoritatem dare possumus. cfr. WACHT. Gloss. Germ. in v. *joch*.

s) J. & ST. perperam *thana fairqbau*; est enim *thana* articulus casus quarti, *fairqbau* vero tertii. B. recte.

14. jah *so.* 1) manafeths
fijaida ins.

22. İwa tve wit ain *fi.*
jum. v)

Cap. XVIII.

2. iudas. *fa galewjans x)*
ina.

9. thanzei *atgaf y)* mis.

15. jah *mithbigalaitb z)*
mith iaiſua.

16. jah attauh inſi *pai-*
tru. a)

14. Et mundus odio ha-
bebat eos.

22. Sicut nos duo unum
ſumus.

Cap. XVIII.

2. Judas, qui prodidit
eum.

9. Quos dedisti mihi.

15. Et ſimul introiverat
cum Jeſu.

16. Et introduxit Petrum.

18.

v) **ST.** *fa*, errore librarii. Ceterum obſervo J. & **ST.** paulo infra v. 18. legere *manafeth* pro *manafed*; utrumque autem uſu valuiſſe, annotavimus antea Luc. 9: 13.

v) Editi ita. Amanuenſis neglexit literam ultimam, & quoque lineolam tranſverſam ejus vicariam.

x) Editi non admittunt *ga* in *galewjands*, idque etiam primum omiſiſſe videtur Gothus; deinde vero eadem vetuſta manu ſuperadditum eſt. v. c. 6: 64.

y) Editi, ex analogia, rectius, *atgaſt*; quum enim prima perf. præterit. deſinat in *f*, *atgaſ*, formabitur ſeconda addendo *t*, *atgaſt*, v. c. 17: 8. ut: *quam*, *quamt*, *ſaqb*, *ſaqbt*, &c. cfr. Edw. LYE in Gram. Goth. p. XLVIII.

z) **ST.** *mithbigalaitb*. Vox decompoſita eſt a *mith*, *inn* & *galeithan*, quo de v. P. P. ad Matth. 7: 13.

a) J. & **ST.** *paitrus*: præcedens verbum *attiuban* regit Accuſativ. *paitru*: ceteroquin obſervo Codicem **Mſert.** pro *paitrus* habere *prus*, verſu proxime antecedentis: quin etiam **ST.** legere *paitraus* pro *paitrus*, v. 25.

18. <i>standands.</i> ST. <i>standans. h)</i>	18. Stans.
22. ich <i>thata c)</i> quithandin imma.	22. Hoc autem dicente illo.
ib. <i>swau d)</i> andhafjis thamma reikistin gudjin.	ib. Siccine respondebis summo sacerdoti?
24. infandida ina annas <i>gabundanana. e)</i>	24. Miserat eum Annas vinctum.
26. niu thok saqh <i>ik f)</i> in aurtigarda.	26. Nonne ego te vidi in horto.
35. <i>waitai g)</i> ik iudaius im.	35. Num ego Judæus sum?
38. jah <i>quarb in. h)</i>	38. Et dixit eis.
40. <i>sab i)</i> than was sa bar-raba.	40. Hic autem erat Bar-rabas.

Cap.

-
- b) Idem vitii occurrit apud ST. paulo infra v. 12.
 c) J. & ST. *thana*, τὸν, τούτων; *thata*, τὰ, τὰυτα, quorum non illud, sed hoc locum heic invenire debet.
 d) Editi *swab.* Malim cum Cod. Argenteo, *swau*; nam simplex *u* interrogat, ut supra suis locis observavimus.
 e) Ad eandem formam ac *faurquithanana* Luc. 14:18.19. J. & ST. legunt *gabundana. bindan, gabindan, Sucth. binda*, vincire, ligare.
 f) ST. præterit pronomen *ik*, quod ex Codice restitulumus, assentientibus J. & B.
 g) ST. habet *waitai*; rectius autem in Glossario, *waitai*, particula interrogandi, sicut *ibaiei*, c. 7: 31.
 h) J. & ST. *quarb du im*: utrumque in usu, v. Luc. 17: 37.
 i) Sic cum aspiratione, quam ST. omittit. *sa, é, sab, áurós, éurós*, plerumque.

Cap. XIX.

6. ik *fairina k*) in imma
ni bigita.

7. *witob. l*) ST. withoth.

10. waldufni aih fraletan
thuk. m)

11. maizein frawaurht
babaid. n)

12. *sabqbazub. o*) Editi:
saqbazuh.

Cap. XIX.

6. Ego culpam in eo non
invenio.

7. Legem.

10. Potestatem habeam
dimittendi te.

11. Majus peccatum ha-
bet.

12. Quicumque.

---

k) Editi *fairino*, ut supra v. 4. cfr. Interim Matth. 5: 32.
Vocis explicandæ otium mihi fecere J. & ST. in Glos-
sariis.

l) Ita J. & B. v. Luc. 10: 25. ad v. *witodafasteis*.

m) ST. *thu*, quod h. l. rejicimus.

n) Editi *babaitb*. Diximus antea Luc. 1: 32.

o) Utraque lectio proba; editorum vero usitator est
cfr. JUN. Gloss. v. *sa*.

Paucula, quæ subsequuntur, bene se habent in edi-
tis; eorum vero damnum, quæ in Evangelio Johan-
nis deperiere, ut in ceteris, cuiquam sarcire non licebit.
Desunt autem heic plurima, cap. videlicet I. II. III.
IV. & V. ad versum usque 45. In cap. XI. a versu 47.
non integro, ad finem; & dimidia pars versus primi
cap. sequentis, cujus etiam desiderantur ultima verba
v. 49. & 50. totus. In cap. XIII. undecim fere prima
commata. In cap. XIX. 30. ultimi versus, & denique
cap. XX. & XXI.

Atque hæc quidem sunt, quæ, pro temporis & fa-
cultatum ratione, ad illustrandum Codicem Argente-
um, duximus notatu digniora, in sinu nobis gratula-
turi, si quidquam Benevolo Lectori haud omnino in-

gratum a nobis præstitum intellexerimus; fin autem minus, dabitur hoc saltem nobis, rem arduam esse, ut verbis utar C. Plinii Secundi, vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, & naturæ sua omnia: itaque etiam non affecutis, voluisse fati esse.

T A N T U M.

Index vocum, quas in hac & priori opellæ parte vel restituumus vel emendavimus.

Observet B. L. allata heic legi Nomina, quatenus per analogiam Grammaticam fieri licuit, in casu recto; Verba autem in præsent. tempore Infinitivi, atque asterisco Codici Argent. restitutas voces notari: addito Singulis numero vulgari paginam utriusque Partis significante.

A

Afaikan, 16.	Afmaitan, 34.	Aigan, 110.
Afar thataei, 113.	Afqhaujun, 30.	Aigins, 126.
Afetja, 110.	Affneithan, 150.	*Ainaha, 132.
Afgaggan, 15.	Afstafs, 3.	Aingharjis, 90.
*Aflageins, 21.	Agis, 72.	Airus, 163.
Afleithan, 90.	Aglo, 30.	Aitheï, 81.
Afletan, affleitan,	Ai respondet Græ-	Aiw, 13.
94.	co ε, 14.	Ajukduth, 66.
*Aflinnan, 132.	Aibr, 2.	Ak, 28.
		Akrs,

- Akrs, 148.
 *Alabaltraun, 110.
 Alakjo, 166.
 Alatharba, 146.
 *Aldoma, 68.
 Alb, 80.
 Alja, 175.
 Allathro, 168.
 *Alhiza, 148.
 An, 83.
 Anahnaiwjan, 8.
 Anaks, 132.
 Anamahtjan, 83.
 Anaslepan, 120.
 Andanumts, 115.
 Andawaurd, 170.
 Andbahtjan, 115.
 Andbahtei, 61.
 Andbeitan, 40.
 Andeis, 67.
 Andhafjan, 156.
 *Andizuh, 152.
 Andquithan, 118.
 135.
 *Andtilon, 152.
 Anno, 83.
 Ansts, 63.
 Anuhkumbjan,
 155.
 Aqha, 103. 117.
 *Arans, 158.
 Arjan, 154.
 Arujo, 189.
 Asans, 138.
- At, 17 107.
 Atandbahtjam, 48.
 Atgaggan, 131.
 Atgiban, 23. 190.
 Athahan, 91.
 Athrizans, 5.
 Atsteigan, 156 162.
 Attekan, 10.
 Atwandjan, 163.
 Audahsta, 63.
 Augo, 167.
 Auhmists, 82. 168.
 Aus & us, au & u
 permut. 71. 86.
 Azetizo. 94.
- B**
- Bajo thum, 10.
 Balgs, 27.
 Bandwjan, 91.
 Bansts, 84.
 Barn, 45.
 Baurgs, 74.
 Bidjan, 124.
 Bigitan, 144.
 Bigraban, 167.
 Bilaigan, 153.
 Bimaitan, 177.
 *Bifatjan, 50.
 Bifitan, 88.
 Bifandan, 168.
 *Biftigguan, 163.
 Bifunjai, 177.
 Bithragjan, 161.
 Blotan, 79.
- Bringan, 147.
 Bruthfads, 95.
 Byssaun, 153.
- C**
- Christus, 172.
- D**
- Dal, 50.
 Diskreitan, 19.
 Distahjan, 150.
 Diz, 57.
 *Domjan garaih-
 tana, 108.
 Drakmei, 146.
 Drus, 6. 79.
 Du, 99.
 Du the ei, 68.
 Duatgaggan, 120.
 Dulgahaltja, 112.
 Dulgisfukula, 112.
- E**
- Erespondet Græc.
 7, 25.
 Ei autem Græc. 4,
 74.
 Ei, 45.
- F**
- Faginon, 150.
 Faheds, 29.
 Fahus, 46.
 Fairguni, 131.
 Fairni, 98.
 Fairqhus, 185.
 Fan, 70.
 Fana, 164.
- Faur,

- Faur, faura, 181. Gaaiwilkon, 51. Gateihan, 58. 64.
 Fauragaggja, 115. Gabeigs, gabigs, Gathlaihts, 100.
 Fauragaggi, 151. 143. Gathliuhan, 122.
 Fauramathleis, 13. Gabindan, 191. Gathulan, 156.
 160. Gadaban, 47. Gatils, 136.
 Faurhtei, 32. Gadauthnan, 183. Gawairthi, 113, 139.
 Faurlageins, 27. Gadriufan, 153. Gawasjan, 123.
 Fian, fijan, 3 152. 140. Gawaurkjan, 163.
 187. Gafulgin, 167. Gawi, 88.
 Figragulth, 147. *Gaguds, 56. Git, 24. 166.
 Fimf, 81. 128. Gairnjan, 119. Glitmunjands, 41.
 Flodus, 103. Gajuko, 189. Goth, 18.
 Frabugjan, 53. Gakannjan, 76. Graba &c. 167.
 *Fragiban, 104. Gakunths, 85. Gretan &c. 184.
 Frahunthans, 88. Galagjan, 92. Gudja, gudji, 18.
 Fraihnan, 129. Galaubjan, 13. Guina, 160.
 Fraistobnja, 88. Galeikinon, 115. *H*
 *Frajathan, 109. Galeithan, 26. 190. Hahan, 168.
 Fraliufan, 145. Galewjan, 176. Haims, 114.
 Frathjan, 43. Galukan, 4. Hairdeis, 77.
 Frauinon, 78. Gamainjan, 37. Haitan, 143.
 Frawardjan, 4. Gamanwjan, 101. Hardus, 165.
 Frawaurhts, 27. Gameljan, 188. Hauhists, 65.
 162. Gamunds, 54. Hausjan, 77. 92.
 *Frawilwan, 16. *Ganaitjan, 51. Hidrei, 133.
 Frion, frijon, 53. Ganasjan, 124. Hiufan &c. 110.
 187. *Ganohts, 83. Hiuma, 116.
 Frumabaurans, 75. Garunjo, 103. Hlauts, 60.
 Fulljan, 80. Gafaiqhan, 179. *Hoha, 136.
G Gafatjan, 93. Horinon, 45.
 G geminatum so- Gasigquan, 24. Hraineins, 77.
 nat *ng*, 72. Gastandan, 28. Hraiwadubo, 78.
 G & j alternant, Gastigquan, 87. Hunjan &c. 46.
 184. *Gatahrjan, 19. HunsI, 44.

- I**
 Iaisus, 25.
 Iddja, 94.
 Idreigon, 154.
 Idweit, 62.
 Iku, 177.
 *Il, 24.
 Inkiltho, 68.
 *Innagahts, 64.
 Innatgaggan, 19.
 Inngaggan, 24-139.
 Inngaleithan, 6.
 Insaighan, 132.
 Inwitans, 37.
 Ith, 67.
 *Iumjons, 76.
 Iup, 162.
 Jah, 3. 67.
 Jai, 15.
 Jaindre, 158.
 Jer, 84.
 Ju, 100.
K
 Kaupatjan, 54.
 Kindins, 18.
 Knufsjan, 46.
 Kukjan, 111.
 Kuni, 39.
 Kunnan, 179.
L
 Laikan, 99.
 Laistjan, 94.
 *Lata, 165.
 Lauhmoni, 141.
 Leik, 44.
 Lekeis, &c. 126.
 Liban, 176.
 Liutei, 170.
M
 Magus, 72.
 Managfalth, 159.
 Manafeds &c. 128.
 Manleika, 52.
 Manna, 8. 122.
 Mannamaurthra, 179.
 Manahun, 42.
 Marisaiws, 119.
 Marka, 39.
 Marzjan, 44.
 Mawi, 11.
 Menohts, 62. 68.
 Midja, 93.
 Mikiljan, 106.
 Milhma, 131.
 Mith, 93.
 Munan, 137.
N
 Nahimatjan, 155.
 Namnan, 127.
 Natjan, 111.
 Nauhthan, 61.
 Neqhundja, 142.
 Nih, 118. 144.
 Niiman, 18.
 *Nis, 169.
 Nist, 69. 108.
 Niutan, 171.
 Niwaihts, 36. 172.
O
 O & U promiscue
 ponuntur, 88.
 Ogan, 158.
P
 *Plat, 97.
 *Pugg, 138.
Q
 Qhaitei, 185.
 Qhathjan, 43.
 *Qhatho, 131.
 Qheits, 173.
 Qhilstrjom, 105.
 Qu præfigitur, 116.
 Quthian, 97. 117.
 Qurammitha, 116.
R
 Ragineis, 56.
 Rahniths, 56.
 Raihtis, 59.
 Rodjan, 111.
S
 Sah, 52. soh, 58.
 Saian, 165.
 Saiqhan, 20.
 Sama, 45.
 Samana, 53.
 Sau, 24. 180.
 Saurgan, 5.
 Sigquan, 8.
 Silubrs, 163.
 Sineigs, 169.
 Sitan, 54. Sitai-
 wa.,

- wa, aut corruptum pro fitaima, v. pag. 47. aut terminatio Num. Dualis.
- Siurs, 60.
 Skal, 90. 138.
 Skalks, 70.
 Skatts, 164.
 Skattja, 165.
 Skohs, 139.
 Skohsla, 121.
 Slepan, 11.
 Sneithan, 4.
 Sniurnjan, 76.
 Spaikulatur, 34.
 Speiwan, 39.
 Sprauto, 147.
 Stibna, 181.
 Sums, 184.
 Swa swe, 41.
 Sweran, 34.
 Swigljan, 11.
 Swikunths, 118.
 Swiltan, 104.
 Swiftar, 183.
- T
- Taihuntaihundfalth, 117.
 Taitarkes, 127.
 Talzjand, 110.
 Tekan, 111.
 Til, 136.
- Timbrjen, 144.
 Triggws, 131.
 Trudan, 102.
 Tuggo, 72.
 Twai, 39. 174.
 Th & D permutantur, 66. atque per Thefferunt Gothi Græcorum Ø. vid. Alphabet. Goth. Glossario Juniano præmissum. p. 10.
- Thagkjan, 65.
 Thairhbairan, 49.
 Thairhleithan, 159.
 Thairhwakan, 98.
 Tharban, 128.
 Tharei, 157.
 *Tharhis, 9.
 Thathroh, 35.
 Thisqhaduh, 115.
 Thiudans, 59.
 Thiudangardi, 4.
 Thiudinassus, 118.
 Thiumagus, 71.
 Thiuthspillon, 114.
 Thiwi, 69.
 Thramsteins, 21.
 Threihan, 28.
 Thu pro thau, 178.
 Thulan, 42.
- Thufund, 31.
- U
- Usimplex interrogat. 48. 191.
 U & Uheuphontes, 1. 96.
 Ubizwai, 182.
 Ufaro, 164.
 Ufkunnan, 187.
 Usmesa, 50.
 Ufwopjan, 71.
 Ulbandus, 159.
 Un, in, 37.
 Unfags, 101.
 Unhultha, 121.
 Unmahteigs, 69.
 Unthwahans, 35.
 Urrinnan, 29.
 Urrunsa, 38.
 Us, 14. ut, 89. ut, 119.
 *Usagljan, 158.
 *Usbaugjan, 145.
 Usbliggwan, 50.
 Usdrusteis, 82.
 Usfarhaitan, 155.
 Usfulljan, 144.
 Us & utgaggan, 33. 36.
 Ushauhjan, 140.
 Uskiufan, 139.
 Uskunnan, 182.
 Usniman, 18.
 Usaiqhan, 14.
- Uffa-

- Uffatjan, 138.   Waidedja, 49.   *Wilchi, 23.
 Usstafs, 79.   Waiht, 36.   Wintrus, 116.
 Ussteigan, 161.   Wailaspillon, 114.   Wisan, 119.
 Usspillon, 125.   Wairpan, 24.   Witan, 80.
 *Ustaubans, 102.   Waldan, 83.   Witodafasteis, 141.
 Ustaiknjan, 137.   Waldofini, 9.   *Wokra, 165.
 Ustfriutan, 158.   Walwjan, 43.   Wraiquo, 82.
 Uswairpan, 24.   Wauritwja, 138.   Wrakja, 30.
 *Urathro, 36.   Weihs, weiha, 130.   *Wraton, 113.
                   W   Weihs, wehs, 123.   *Writhus, 122.
 W præponitur,   Weinabasi, 103.   *Writs, 153.
                   114.   Wenjan, 106.   Wrohjan, 19.
 Wahstus, 5.   Wigs, 29.   *Wullareis, 41.

EMENDANDA.

- Pag. 66. lin. 5. Jacobis: leg. Jacobi.
 79. l. 2. Ustafai: l. Usstafai.
 99. l. 13. usgaggands: l. atgaggands.
 128. l. 5. Emanus: l. emamus.
       1. 27. Fim: l. Fimf.
 132. l. 10. qhaton: l. qhathon.
 167. l. 30. supposuit grobos: l. supposuit trobos.
 168. l. 14. præposito: l. præposita.
 177. l. II. Hierolymitanorum: l. Hierosolymitanorum.

13384

SPECIAL

85-B

5588

GETTY CENTER LIBRARY

